This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN · LIBRARIES ·
1817

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN · LIBRARIES · 1817

Rakovski, Georgi Stoikov. 69/б

КЛЮЧЪ
БЪЛГАРСКАГО ЯЗЫКА

Отъ Г. С. Раковскаго.

НАПИСАНЪ ВЪ БУКУРЕШТЬ

1865.

Започнжтъ же въ Одесж

1858.

Издава гу Киро Стояновъ, племянникъ-тъ на Раковски.

ОДЕССА.

ТИП. Г. УЛЬРИХА, КРАСНЫЙ ПЕРЕУЛОКЪ, ДОМЪ № 3.

1880.

891.81
R164Kl

Дозволено цензурою.—Одесса, 21 Декабря 1879 г.

Инв. №: 386

№ 11

Дозволено цензурой, Одесса, 26-го Января 1880 года. — Лит. Г. УЛЬРИХА, Красный переулокъ, домъ № 3, въ Одессѣ.

ОТЪ ИЗДАТЕЛЯ.

Това съчиненіе на покойній С. Раковскій, кой то е починжлъ, както е извѣстно на сичкы тѣ Българы, на 1867 г., въ Октомврій мѣсяцъ, съхранявало са е, до това врѣмя, у мене.

Въ послѣдны тѣ минуты на покойній Раковскій, отъ сестры тѣ му са намирала при негу, въ Букурещъ, само сестра му Неша, на коя то, споредъ както ми тя расказва, й повторялъ нѣколко си пжти за да съхранява, като очы тѣ си, чанта-та му (сакояжъ, торба), въ коя то са намирало това съчиненіе. Азъ же, кату сынъ на сестра му Неша, послѣ погребеніе то на уйча си, съ нетерпѣніе чакахъ, за да открій майка ми тази драгоцѣнна за мене чанта, за да узная какво нещо са е съхранявало въ нея: най-повече кату узнахъ отъ майка си какво й казалъ уйчу ми за тазъ имянно чанта. Напослѣдокъ, въ единъ прекрасенъ за мене день, майка ми съ плачъ откри чанта-та на покойній и, кату извади това съчиненіе, передади ми гу съ слѣдующи тѣ слова: «съхранявай гу, сынко, защо то ще доди врѣмя, въ кое то ще издадемъ, на бѣлъ свѣтъ, това многогодашенъ трудъ на уйча ти Раковскій»! Отъ тази имянно минутж азъ

сьмъ съхранявалъ това съчиненіе и съ голѣмъ трудъ сьмъ можалъ да гу увардя и до днѣсь.

Азъ отколе считахъ себе си обязанъ да извадя това съчиненіе, на бѣлъ свѣтъ, но, съ една страна, матеріалны тѣ ми средства не ми позволяваха да направя това; а, съ друга страна, азъ трѣбаше да дѣйствувамъ съ съгласіе то на сестры тѣ му: Неша и Нанка. А за да са съберяхъ съ тѣхъ никакъ не бѣше възможно: тѣ живѣяха, въ то врѣмя, въ Българія, а азъ — въ Влахія. Освѣнъ това, тѣ тогава неможаха да додатъ при мене, защо то не имъ позволяваха тогавашны тѣ имъ средства; а мене ма чакаше вѫже, ако бы да бѣхъ са осмѣлилъ да са явя открито въ Българія, прѣдъ очы тѣ на наште бывши тиране! Освѣнъ това, азъ расчитвахъ тогава, чи ако би даже и да бѣше възможно да излѣзи това съчиненіе, на бѣлъ свѣтъ, то не щаха да са възползоватъ повечето отъ Българы тѣ отъ трудътъ на покойній Раковскій, защо то, въ турско то врѣмя, както е извѣстно сѣкиму, неговы тѣ съчиненія са прислѣдоваха отъ турско то правителство. Слѣдователно, то тогава и не щеше да види Българія, а това не бѣше съгласно съ желаніе то на самійтъ му сьчинитель.

Сега же, кату са освободи Българія отъ турско то иго, сестры тѣ на Раковскій пожелаха да извадятъ, на бѣлъ свѣтъ, това съчиненіе на брата си, и това трудъ гу възложиха на мене. Азъ, кату издавамъ това съчиненіе, уставямъ сѫщѫ тѫ ортографія и конструкція на сьчинителя му. — Той може и да не гу е още свършилъ, и може да е искалъ да гу исправи

въ нѣкой си мѣста, и затова, мысля, чи то не ще бѫде такова, какво то той самъ щеше да гу издаде, ако бѣше излязло отъ печатъ подъ негово то надзорство. Незная въ сегашній си видъ до колко това съчиненіе ще бѫде полезно за насъ-Бьлгары тѣ, и затова са въздьржѫмъ отъ сѣкакви похвали кѫмъ него, но уставямъ да гу оцѣнятъ впослѣдствіе нашы тѣ учены Бьлгары.

Впослѣдствіе, ако ми позволятъ средства та, азъ сьмъ намѣренъ да напечатамъ и другы тѣ съчиненія на Раковскій, кои то не са са още печатали, както: втора та часть на «Горскія Пѫтникъ», втора та часть на «Показалецъ-тъ», втора та часть на «Ясена» и «Житіе то на Раковскій» — сички тія, въ настояще то время, са съхраняватъ у Г-на Н. Балканскій.

ПРѢДГОВОРЪ.

Занимаюштъ ся въ Новый Садъ (въ Австриѭ) 1857, въ издание то «Горскаго Пѫтникѫ» падна ми на умъ — не были бы възможно и нашыи Бьлгарскы ꙗзыкъ да си положи каквы и да е правила о пройзведении речии, какъ то имѫтъ и други тѣ класичны названи ꙗзици — и дѣ бы можалъ, прѣдприѣвшыи подобно едно изслѣдование, да найди источницы о тому? Дѫли имѫтъ писано основно нѣшто други тѣ Славяни врьху тойзи прѣдмѣтъ, какъ то и врьху старонародно то си прѣди Христиꙗнства вѣроисповѣдание, отъ коихъ, мыслѣхъ и бѣхъ увѣренъ, чи можи ся разлѣ голѣмъ свѣтъ за нашѫ тѫ най-старѫ повѣстность, т. е. за наше то най-старо бытие? Тыя мысли мя занимавахѫ за дьлго врѣмя и въ сьрдце то ми ся вроди една непрѣстана грыжѫ, коꙗ никакво спокойствие не ми даваше.

Впустихъ ся въ издирвание то и прочитание то на различны съчинения, до колко то мы допуштахѫ тогавашни тѣ ми срѣдства — и занѣтыя, въ кои то мыслѣхъ чи щѫ найдѫ нѣкакво си удовлетворение врьху прѣдмѣта си, нъ до никакво основно слѣдствие не можахъ да дойдѫ, зашто то гы найдохъ писаны по

подражанию на другы тѣ ꙗзыцы [1]), кое подражание нѣма онова сходство и свойство съ пьрвобытенъ, старъ нашыи ꙗзыкъ [2]); и тжй вмѣсту да му даджтъ правы тѣ разꙗсненыя заблждили го и отсранили го отъ пьрвж тж му маткж до толко што то затьмнили и най ꙗсни тѣ му значения!

Обстоꙗтьлства та прикжсахж моето тихо въ Новыи Садъ занѣтие и унуждихж мя да прибѣгна въ Одесж за нѣколко си врѣмя. Дошавшъ же тамс вкоренена та вѣки въ сьрдце то ми мысьль врьху тойзи прѣдмѣтъ, не мя остави да ся заузьмна на нѣкое си друго прѣдприѣтие, кое то ми бѣше твьрдѣ лесно, нъ впустихъ ся пакъ въ истое любимо вѣки за мене пьприште, противъ сичкы тѣ си недостатки и ускждности кои то мя отъ всѣкадѣ обкржжвахж не милостиво.

Истинж тж да кажіж, тамошни тѣ ми занѣтыя мя ползовахж много, нѣ чи найдохъ нѣкакавъ си источникъ за прѣдмѣта си, нъ чи узнахъ и рѣшихъ: дѣ трѣба да иштж тойзи источникъ? А то мое узнание и рѣшение быде слѣдное: ꙗзыка е съвремено поіжвление съ чьловѣка, чьловѣчески тѣ же на свѣта дѣйствыя или страданыя сж почнжли тутакъ си съ негово то поіжвление, т. е. той е ималъ тутакъ си работж съ природж тж въ общѣ и тꙗ е имала съ него,

---

[1]) А имянно грьцкаго и латинскаго.

[2]) Кой іе удьржялъ стары тѣ кроюве (формы), отъ коихъ тиодавно ся сж отстрьнили и прикроили другче.

што то първобытныи ꙗзыкъ тамъ трѣба да ся ишти, а нѣ въ писмены тѣ памятницы, кои то не отивѫтъ, а и ни ти могѫтъ да идѫть до тамо, зашто то сѫ притьрпѣли тысящы измяненыя въ гласопроизношение то разностѫпсно и притьрпѣвать катаднѣвно. А кату ся зѣми тꙗ точкѫ за най—отдалѭ и непристѫпнѫ вѣки границѫ сички тѣ ꙗзыцы могѫтъ ся доведи до тамо съ сравнитьлно то по между имъ разглобление.

Не по малко мя запимаваше и Самскрытска та стара книжнинѫ а най-паче голѣмо то сродство, да не кажимъ почти единство, съ нашъ Българскы ꙗзыкъ. Самскрытско то старо вѣроисповѣдание и негово то единство, кое ся вижда съхранено въ народны тѣ ни стары попрѣданыя, приказкы, празницы, пѣсны, домашны обрѣды и обичаи, баяныя, учиштеныя съ воды и поклоненыя по нѣкои си пештеры, ниришта и проч. И отъ того додохъ въ здравомыслено то заключение чи: наше то старо бытие тамо трѣба да го иштимъ, съ сичко чи досегашны тѣ Европѣйски учени, изслѣдователи на сравнитьлно то любословие и на ꙗзыкоиспытание то, никакъ наше то имя Българинъ и нашыи Българскы ꙗзыкъ нѣсѫ приѣмнѫли да съпричислѭть въ това ново искуство, нъ, какъ то стари тѣ Грьци сѫ ны хвърлѣли въ Скитскаѭ имя, тии, днѣшни Европѣйски учени, ны съпричислѣвѫть съ Финскы и Черемснскы и незнамъ

іоште каквы племена, и качвжтъ ны по уралскы тѣ дивы и пусты горы!...

По тойзи начинъ ные додохме най-послѣ до това заключение: пьрвобытный ꙗзыкъ всѣкаго народа — трѣба да ся ишти въ пьрвобытно то поꙗвление чьловѣка на свѣта, а най-стараꙗ повѣстность или най-пьрвье начяло повѣстности всѣкаго народа трѣба да ся ишти въ пьрвобытныи му ꙗзыкъ; съ другы рѣчы да кажимъ: ꙗзыкъ всѣкаго народа трѣба да ся разглоби и довара до еднж такавж точкж или границж отъ коꙗ то понататакъ вѣки не е възможно да ся иди, а спомагатьлни тѣ срѣдства на това разглобление и учиштение отъ разновидно то гласопроизношение и отъ въведены тѣ и притрупаны тѣ отъ послѣ окончяныя или приносны значеныя, тыя средства сж, признаты тѣ днѣсь за най-стары ꙗзыцы, самскрытыи и Зандскы ꙗзыкъ за ꙗриꙗнскы тѣ ꙗзыцы.

Относитьлно за най-старж Бьлгарскж повѣстность, ные издадохме въ Одесж (1858) пьрваіж чясть «Показалеца си» коꙗ бѣше кату едно обꙗвление на наши тѣ бждущы съчинения, кои слѣдоваме подъ наслова «Основни начала за Бьлгарскж тж най-старж повѣстность». А сега, относитьлно Бьлгарскаго ни ꙗзыка, издаваме настоꙗщее си съчинение подъ название то «Ключъ Бьлгарскаго ꙗзыка» начнжвши отъ Бьлгарское асбукы.

Надѣйме ся чи наши тѣ учени Българи штѫть убърна внимание врьху той-зи важенъ прѣдмѣтъ за нашѫ тѫ народнѫ книжнинѫ. Нека отъ никого не чѣкаме отъ чюзды тѣ да пишѭть нѣшто съвършено за нашѫ тѫ народнѫ книжнинѫ, и да ѭ извадѭть на бѣлъ свѣтъ! То важно прѣдприѣтие отъ насъ Българы тѣ завыси и отъ насъ трѣба и можи да ся испьлни, ако всѣкъ ученъ Българинъ ся занимава и работи по нѣшто си, до колко то му допуштѫть вештествени тѣ и умни тѣ средства.

Съчинитель.

ПЪРВО ОТДѢЛЕНИЕ.

Основаніе то Ключа Българскаго ꙗзыка.

Ключа Българскаго ꙗзыка е съставенъ отъ цѣло то старо-Българско асбуки и той отваря сички тѣ Български рѣчи, т, е. показва имъ пьрвобытно то значение, не само до слогове тѣ, нъ и до най малкыи гласецъ.

Той докарва ꙗзыка ни до пьрвѫ тѫ и послѣднїѭ тѫ точкѫ на коїѭ то е основанъ мысленно, говорено и писмено; а по-нататакъ отъ таїѭ границѫ не можи ся оти.

А таїѭ пьрва и послѣднїѭ точка е, най-слабыи гласецъ кого то на нашъ Българскы ꙗзыкъ ся пиши съ нѣмогласнаїѭ буквѫ ь, коїѭ е равна съ образовано то и пьлно то вѣки лично мѣстоимяние ась, кое значи быти, има мя, сѫществуїѭ. На Самскрытъ ꙗзыкъ неопредѣлено то наклонение сѫштествитьлнаго глагола быти е as=être, личное мѣстоимяние пьрваго лица на нашъ Българскы ꙗзыкъ ась [1]), кое въ старочьрковныи ни ꙗзыкъ е писано азь.

---

[1]) Отъ сычки тѣ народы говоряштыи днѣсь Славянскыи названъ ꙗзыкъ само Българи тѣ изговарїѭть лично то мѣстоимяние пьрваго лица ась равно съ Самскрыто то as=être=быти.

Разѣѫсненіе. Сама та рѣчь ꙗзыкъ кату ся разглоби до пьрвобытныи си слогъ, а отъ него до пьрвобитныи гласецъ, отъ кого то ся е произвела и тѫй както ѣѫ видимъ образовала, има значение, ако можемь каза тѫй; орѫдие кое то изражава дѣла та на аса ми, т. е. на бытие то ми. Тꙗ происходи отъ лично то мѣстоимяние ась или азь или ꙗзь, ублагозвучено, какъ то по нѣгдѣ си изговарѣѫть Българи тѣ[1]). Но ако прилагательни събиратьлни имяна, сѫштествително значение имѣꙗщи, на Български ꙗзыкъ имаме млого, какъ то: вьрба, вьрб-акъ, дрѣбъ, дрѣбакъ, дрѣнъ, дрѣнакъ, камень, камен-акъ и др. мн. Тѫй исто и на икъ, какъ то: съборъ, съборникъ, и съкратено сборн-икъ; звѣзда, звѣздьнъ, звѣздьн-икъ-звѣздникъ; цвѣтъ, цвѣтьнъ, цвѣтьн-икъ, цвѣтникъ; грьмъ, грьмьнъ, грьмьн-икъ, грьмникъ; пѫть, пѫтьнъ,

---

[1]) Лично то мѣстоимяние ась, по Българиѭ ся изговаря разновидно, отъ народа кой самъ себе назовава Българинъ, Вльгаринъ и Булгаринъ. Н. п. по нѣгдѣ си казвѫть ась или ꙗсь, азь или ꙗзь; а по нѣгдѣ си аска или аскана, и асканакъ, тѫй и ублагозвучено ꙗсь, ꙗска, ꙗскана, ꙗсканакъ и проч. По нѣгдѣ си изговарѣѫть само ꙗ вмѣсту ась, какъ то Русы тѣ и Сърбы тѣ и други Славяни. Това же свойство Българскаго ꙗзыка, да прибавя по нѣколко си окончаныя на корены тѣ рѣчы, какъ то и въ само то народно имя Бълг-ар-инъ, това, казваме, свойство ся види и въ Самскрытъ ꙗзыкъ, а най-паче въ Зендскыи, за кое то ные ще имаме приликѫ да говориме въ обширность на друго мѣсто и въ друго си съчинение. «Сравнение Българскаго ꙗзыка съ Самскрытскаго и Зендскаго»; И тамо щѣмъ доказа чи тии нѣсѫ татарштины, какъ то нѣкои си неопытни любословци сѫ мѫдрували о тому...

пѫтьн-икъ, пѫтникъ и др. По това свойство ся е произвело и ꙗзыкъ, отъ ась или ꙗсь, трѣбало пьрво да стани асникъ или ꙗсникъ, и можи бы пьрво тѫй да ся е изговаряло, а послѣ отъ ꙗзь станѫло ꙗзыкъ, и значи: орѫдие чрѣзъ кое чьловѣкъ изражава съ живъ гласъ или чрезь нѣкаквы си чьрты пиши мысли тѣ сѫшества си, себеси, аза си. А зашто то много сѫщества, асове, съвъкупени съставіѫть единъ народъ, за това ꙗзыкъ въ чьрковно то ни писание има и значение то народъ[1])

Ные въ прѣдговору си казахме за наше-то начяло и твьрдо убѣждение е: чи ꙗзыка е съвремено поіѫвление съ чьловѣческо то пьрво поіѫвление на свѣта, а въ нашыи ꙗзыкъ видѣхме чи чьловѣкъ себе си, бытне то си, назовава съ личн. мѣстоим. асъ, отъ него же какъ то видѣхме, произишло ꙗзыкъ, кое видѣхме и што значи, на това же основание ные дохождаме до слѣдное заключение рѣшитьлно: сама та рѣчь ꙗзыкъ доказва чи тꙗ е была и е орѫдие кое отъ начала поіѫвления си и до сега не прави друго нѣшто, освѣнь да гласи сичкы тѣ чьловѣчьски дѣла; и то што кажи, чи сички тѣ чьловѣчески дѣла могѫть ся узна отъ него най-добрѣ до нѣкои си стѫпень, а не отъ писмены тѣ памятницы того и онаго

---

[1]) Освѣнь тыя и вештествено то урѫдие, кое е въ уста чьловѣка ся казва се пакъ ꙗзыкъ, какъ то и на животны тѣ; а послѣ всѣко друго нѣшто и въ неудублены, ако има таково подобно казва ся ꙗзыкъ.

народа, кои сѫ писали по въображение то си. Што то наше то начяло о повѣстности ся основава и то на необходимаіѫ истинѫ здравомыслия: чи най-стари тѣ и най-истины тѣ начяла повѣстности всѣкаго народа ся заключявѫть въ пьрвобытныи му ꙗзыкъ.

Не знаіѫ, ако въ другы ꙗзыкъ, отъ стары тѣ и нови тѣ, кои то учени тѣ подъ общто то имя ариꙗнскы ꙗзыцы сега назоваѫть, не знаіѫ, казвамъ, ако название то ꙗзыка имъ, можи ся произведи по той-зи начинъ, на такова едно необоримо здравомыслие какъ то нашъ Българскы ꙗзыкъ видѣхме, и кое само е достаточно да разлѣе единъ голѣмъ и узаритьлнъ свѣтъ, да не казваме изедниѫшь да рѣши и положи основѫ тѫ на ново то искуство ꙗзыка — la science du langage врьху-кое най-нови тѣ ꙗзыкои-спытатели толкова ся писали и пишіѫть! Кату земиме два та Европѣйски класичны и най-стары въ Европѫ названи ꙗзыцы, старо-грьцкый и латинскый не само не виждаме таково нѣшто, нъ видимь іоште, едно съвсѣмъ друго произведение и значение на рѣчь тѫ ꙗзыкъ имъ. На старо-грьцкы ꙗзыкъ лично то мѣстоимяние е ἐγὼ=ась, а ꙗзыка си назоваѫть γλῶσσα или φωνή. Ако доведемъ лично то имъ мѣстоимяние на ἔγω, съ измѣнение то на γ въ з, види ся истинѫ едно приближение съ азь, нъ рѣчь та на ꙗзыка имъ γλῶσσα=гласъ никакво сходство нѣма какво то има нашее азь или ꙗзь съ ꙗзыкъ. Зашто то рѣчь та γλῶσσα не е друго, освѣнь нашее гласъ. Доказатьлство необоримо на това е рѣчь та φωνή=гласъ, коіѫ

ся употрѣблѣвала въ атичьскый ꙗзыкъ ушь кату по-Еленскѫ (γλῶσσα и φονὴ=гласъ)[1]).

Отъ того види всѣкъ ꙗсно чи грьцкое γλῶσσα и φωνὴ=ꙗзыкъ изражава само гласа кого то произноси чьловѣкъ. Нъ ные знайме чи и животны тѣ произносѣѭть почти сичкы тѣ гласове, кои то и чьловѣци тѣ, нъ тии гласове нѣсѫ ꙗзыкъ! Самый прѣдѣлъ между животны тѣ и человѣцы тѣ е ꙗзыка въ значение то, кое то има въ насъ, Бьлгары тѣ.

Освѣнь рѣчь та ꙗзыкъ въ насъ, Бьлгары, коѩ сама можи да разлѣе единъ узаритьленъ свѣтъ на ново то искуство ꙗзыка, какъ то выше казахме, ные имаме и другы подобны рѣчы съхранены въ писменность тѫ и въ говора ни, какъ то на примѣръ а отрицатьлно, кое само отъ нашъ ꙗзыкъ можи ся произведи и негово то значение узна.

Ные штѣмъ говори обширно о тому въ второ то отдѣлѣние настоящаго сочиненыя, какъ то и за сычкы тѣ отрицатьлни чястицы, кои употрѣблѣва самскрытыи ꙗзыкъ, и кои сичкы безъ изключения са съхранили въ нашъ ꙗзыкъ и въ него само може имъ ся разѩсни и узна това отрицатьлно значение по най здравомысленыи начинъ.

Въ заключение си казваме чи нашый Бьлгарскы

---

[1]) Рѣчь та же λόγος = слово на старо-грьцкы, и рѣчь та ἄλογος = безъ слово коѩ отъ послѣ въведена въ старо-грьцкы ꙗзыкъ за отличие чьловѣка отъ животны тѣ, т. е.: на словесны тѣ отъ безсловесны тѣ, доказва чи тии сѫ чювствували недостаткѫ тѫ на рѣчы тѣ.

ꙗзыкъ е едно неизчърпаемо съкровиште за ꙗзыкоиспытатели тѣ по ново то направление, кое то сѫ зѣли тии отъ нѣсколко врѣмя врьху това искуство. Говоряшти же тукъ само за нашъ Бьлгарскы ꙗзыкъ, ные не исключаваме и другы тѣ Славянски ꙗзыцы отъ това приимѫштество само толкова казваме чи тии взѣвши друго направление отстрьнили ся сѫ и отстранꙗвѫть ся млого отъ това пьрвобытно огниште отъ дѣ е изтекла пьрва та зара на ꙗзыцы тѣ.

Слѣдующи тѣ же разѩсненыя ште потвьрдѩть нашы тѣ до сега казаны рѣчи.

СТАРО-БЪЛГАРСКО ТО АСБУКИ

I.

Старо-Българско то асбуки какъ то го виждаме написано въ най-стары тѣ до сега открыты памятницы, кои то започвжть отъ девятаго вѣка послѣ Христа, е слѣдное:

+, Ꙗ, Б, В, Г, Д, Є, (Ѥ), Ж, Ѕ, З, И, І, (Ї), К, Л, М, Н, О, (Ѡ), П, Р, С, Т, ᵒУ, ȣ, Ф, Х, (Ѿ), Ц, Ч, Ш, (Щ), Ъ, Ы, Ь, Ѣ, Ю, (Ѫ), Ѭ, Ѧ, ꙗ, (Ꙁ, Ꙋ), (Ѳ Ч), Ꙇ.

Разꙗснение. Отъ тыя буквы могжть ся извади кату излышни слѣдныя: ω, кое е грьцкое омега = голѣмо о, и кое ся срѣшта въ най-стары тѣ нашы ржкописы написано удвоено тжй о о, какъ то и а ся срѣшта удвоено написано а а. Произношение то же ни а а удвоено ся е съхранило іоште до днѣсь въ говору на македонскы тѣ Българы, кои то изговарѣжть н. п. вмѣсту пишахж и друг. нъ на удвоено то о о, незнамъ да ся е нѣгдѣ съхранило произношение то; и то мыслѣж е уведено по подрьжанию грьцкаго ω или паче да кажимъ писали сж ги Българскы тѣ самоцы —

въ грьцкы тѣ рѣчы, кои сѫ увели въ чьрковно то ни писание много отъ послѣ, што-то то е совсѣмъ излышно и несвойствено въ нашъ Бьлгарскы ꙗзыкъ и треба да ся изхвьрли за всегда. Ѡ, ѡ, съставени отъ Бьрзопихцы тѣ пьрвое: отъ, а второе шт, могѫтъ ся исто изостави отъ наше то асбуки, какъ то сѫ и изоставени ѕ, и Ѱ, грьцкы, нъ въ нашъ ꙗзыкъ тыя гласопроизношения ся испьлнѣѭть пьрвое отъ к с, а второе отъ п с, и тии ся исвьрлѣѭть за всегда. Колко то же за чисто-грьцкы тѣ Ѳ, Ꙋ тии сѫ се пакъ отъ чьрковницы тѣ въведени въ наше то асбуки и употрѣблѣвали сѫ гы тыи чьрковницы въ чисто-грьцкы тѣ рѣчи, кои днѣсь ся исхвьрлѣѭть съвсѣмъ отъ ꙗзыка ни. Штото чисто-Бьлгарско асбуки, нуждно за гласопроизношение то ꙗзыка ни, остава слѣдное:

+, А, Б, В, Г, Д, Є, Ж, Ѕ, З, И, І, К, Л, М, Н, О, П, Р, С, Т, Ѹ, Ф, Х, Ц, Ч, Ш, Ъ, Ы, Ѣ, Ю, Ѫ, Ѭ, Ѧ Ѩ, Ѩ, Ѥ.

Стары тѣ Бьлгары нѣсѫ писали буквы тѣ, ни то сѫ гы читали, какъ то днѣсь гы пишѣѭть и чьтѫть. Днѣшни тѣ буквы сѫ прикроени отъ Русы тѣ, какъ то и ново то имъ читанье е уведено отъ тѣхъ, а отъ тѣхъ ся е увело и у насъ Бьлгары тѣ за штетѫ и повредѫ на нашѫ тѫ святобьлгарскѫ старѫ писменность. На скоро іоште наши тѣ Бьлгари пишахѫ по старыи нашъ крой, кой е вышеизложенъ, а читяхѫ какъ то слѣдова: +, крьсти Божы помагай А=ась,

к=буки, в=вѣдѣ, г=глаголи, д=добро, є=ѥсть, ж=живѣте, ѕ=дцѣло. з=земꙗ, и=иже, ї—к=како, л=люди, м=мыслите, н=нашъ, о=онъ, п=пъкои, р=рьци, с=слово, т=твьрдо или тврьдо, оу=укъ, ф=фрьтъ, х=хѣръ, ц=ци, ч=чрьвъ, ш=ша, ѫ=ѥръ, ы=ѥри, ѣ=ꙗтъ, ю=ѥ8, ѧ=юсь, ѩ=джа.

Нѣкои си учены Славяны сѫ мыслили чи ся съкрыва старо съкратено вѣроисповѣдание, т. е. ѥште отъ прѣды Христиꙗнства, въ това читание на старо-Бьлгарско то асбуки, и искали сѫ да тьлкувѫть по нѣшто си разновидно. Ные сме исто на това мнѣние, т. е. чи то е было едно съкраштение на старо-Бьлгарско то вѣрванье прѣды Христиꙗнства и тьлкуваме го по нашему какъ то слѣдова съ обширны разѩсненыя.

1.

Ась букы или букъвы, вѣдѣ или вѣди=ась книгы тѣ вѣдаѩ, т. е. имамъ вѣдиние, знание свято за тѣхъ, вѣрвамъ гы. Сравни тукъ Вѣда самскрытскы тѣ святы книгы, т. е. съ рѣчь тѫ вѣдѣ или вѣди и вишъ, каква старина ся заключава въ това старо-Бьлгарско асбуки!

Разꙗснение. Буки никакъ не може ся тьлкова на богы (бози), богове, какъ то нѣкои си сѫ мыслили, нъ отъ Букъ, букъвъ (буковъ) множ. букъви[1]) какъ то ся види написано въ по-старытѣ

[1]) Най-послѣ же за живо и необоримо доказатьство, чи букъви не можи ся никакъ тълкува богове, ищами въ говоренъ и писменъ си ꙗзыкъ рѣчь тѫ: букви=слова, писмена и Букуварь или Букварь=книга.

съхранены намъ памятницы на асбуки то ни. А и рѣчь та Богъ е остала твърдѣ близо до първобытныи си крой[1]) што то не можи ся приѣмна за буки, има такова значение, ако и да ся вижда едно сходство. Рѣчь та же Богъ ся види и въ старо-партїанското вѣроисповѣдание. Богъ, кои нѣкои си неопытны рѣчнико-писатели сѫ тьлкували Багъ=кумиръ (идолъ), отъ дѣ ся производили и рѣчь тѫ Баг-датъ. Нъ ные знайме чи сички кумири въ старо врѣмя сѫ носили общто имя богове, нъ всѣкъ кумиръ ималъ собствено си имя, какъ то и днѣсь сички образи чьрковни носѣѫть общто имя святицы, нъ всѣкъ образъ си има собствено имя. Старо-партїанско или, по право да кажимъ, старо-ѩриїанско Багъ е нашее Богъ и отъ тамо произишла рѣчь багодатъ=бого-датъ=даденъ (създаденъ) отъ бога-градъ, святы-градъ; заштото създание то того града сѫ отдавали Баалу или Бѣлю богу[2]).—А чи въ остатки тѣ бабылонскы ся нахождѫть много наши чисти българсни рѣчы, какъ то: Небо, Балъ, Белъ, Гадъ и др. и чи тиѩ сѫ едно почти съ наше то старонародно вѣроисповѣдание, ные о тому другадѣ штѣмъ говори въ обширность. Сега да дойдимъ пакъ на прѣдмѣта, кой то ны занимава. — Нъ какъ произ-

---

[1]) О тому штѣмъ говори въ второ то отдѣлѣние настояштаго съчинения, дѣ разглобѣваме ѩзыка на слогове и на гласове до послѣдниѩ тѫ границѫ.

[2]) Такива съставени рѣчи на Самскр. ѩзыкъ има множество, отъ глагола—да=да-ти, кое е исты на нашъ ѩзыкъ какъ то Брахма — дата = даденъ отъ Брахма и други какъ то и отъ бы=быти.....

водное отъ Букъ, буки или букъви да има това значение, т. е. да значи книгы, тука е въпросъ? Кату зѣмиме познатаіѫ повѣствуватьлнѫ истинѫ, чи народы тѣ въ най.отдалнѫ тѫ си древность, прѣды да изнамѣріѫть іоште углажданье то на кожы тѣ и послѣ правенье то на книгы тѣ, рѣзали сѫ чьрты (писма) и писали сѫ на дьрвове коры, на дьхчицы и на другы, какъ то Египтены тѣ и Финикиѩны тѣ на Papyrus папиръ, а Индиицѣ тѣ на лотовы листы, lotus и др., кату зѣмиме, казваме, таіѫ истинѫ, по сходство то на рѣчь тѫ Букъ=дьрво, лесно можимъ приѣмна и даже за необоримѫ истинѫ, чи и наши тѣ най-стари Бьлгари въ Европѫ сѫ рѣзали и писали испьрво на буковы корицы, дьхчицы[1]), до дѣто ся е увело и въ тѣхъ употрѣбление то на кожіѫны тѣ и другы тѣ книгы.

Забѣлѣшка. Египтяны тѣ и Финикиѩны тѣ сѫ имали письменность прѣды грьцы тѣ, и тѣ народи сѫ писали най-напрѣдь на лико то отъ разтение то папиръ (сравн. наш. папуръ) Papyrus или byblos, кои имяна сѫ приѣмнали стары тѣ грьци ведно съ писменность тѫ отъ тѣхъ и днѣсь книги тѣ си назовавѫть βιβλία отъ βύβλος, кое тьлкувѫть тии въ рѣчницы тѣ си: Θάμνος, ἤτοι φυτὸν τῆς παπύρου, εἰς τὴν

---

[1]) Да си пишіѫть Бьлгары на дьхчицы до скоро іоште беше въ употрѣбление, какъ то и на плѣшки. А знайме чи въ Бьлгары тѣ такива остатки отъ Самскрытскѫ тѫ книжевность, (примѣри) што то лѣтоброение то имъ отива въ онаіѫ истѫ древность.

δποῖαν ἔγραφον οἱ παλαιοὶ καὶ ἔδενον μὲ αὐτήν.... κατεσκέβαζαν καὶ σχοινία, καὶ ψάθους ἐνδύματα, καὶ σιρώματα κ. τ λ. ἐξ αὐτῆς — низко дрьвце коренъ, сирѣчь разтение папура, на кое то пишахж стари тѣ, и вьржахж съ него.... правѣхж въжꙗ, рогозкы, облѣкла, постьлкы и др. Ето же што казвать сами тѣ имъ стари писатели за писменность тж имъ: φυσὶ τοίνυν παρ' ἕλλησι πρῶτον εὑρετὴν γενεσταιλίνων ῥυθμῶν καὶ μέλους· Ἔτι δέ, Κάδμου κομίσαντος ἐκ φοινύκης τὰ καλούμενα γράμματα πρῶτον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον καὶ τὰς προσηγορίας ἑκάστω τάξει, καὶ τοὺς χαρακτῆρας διὰ τυπόσαι κοινὰ μὲν οὖν τὰ γράμματα Φοινικία Κληθῆναι διὰ τὸ παρὰ τοὺς ἕλληνας ἐκ Φοινίκων μετενεχθῆναι. Ἰδιὰ δὲ τῶν Πελασγῶν πρώτων χρησεμένων τοῖς μετατεθεῖσι χαρακτῆρας Πελασγικὰ προσαγορευθῆναι (Diodr III cap. 66). — А продотъ, какъ то и другы, казва за Пелазгы тѣ: βάρβαρον τὴν γλῶσσαν ἱεντες.... и: τὸ Ἀττικὸν ἔθνος ἐόν Πελασγικὸν ἅμα τῇ μεταβολῇ τῇ ἐς ἕλληνας, καὶ τὴν γλῶσσαν μετέμαθε. — Приводъ. Казвжть убо чи пьрвы изобрѣтатель на ритмы тѣ (размѣръ въ пѣние то) и на грая (музика та) при Елени тѣ былъ Лину. При томъ, кату донесалъ Кадму отъ Финикы тжй названы тѣ писмена, той пакъ пьрвы, (т. е. Лину) имъ далъ имя ни на Еленски ꙗзыкъ и гы прикроилъ. Въ обштѣ убо писмена та сж назьвавали Финикийскы, зашто то сж принесены при Гьрцы тѣ отъ Финикы; нъ събствено ся сж звали пелазгическы, зашто то пелазгы тѣ сж употрѣблили пьрви прикроены тѣ тыя писмена. (Диодор. III. глав. 66).—А Иродотъ, какъ то и други стари писатели, казва, за Пелазгы тѣ: варварскы ꙗзыкъ

имѣющи, т. е. не Еленскы, не Грьцкы, нъ другы, чюздъ и: — атичьскыи народъ Пелазгичьскъ сѫщъ, заедно съ приобрьштанье то си въ Елены, заборави и ꙗзыка си.

Таіѫ забѣлѣшкѫ, врьху Пелазгы тѣ, чи сѫ имали писменность прѣды грьцытѣ и чи нѣсѫ были Грьцы, нъ говорили другъ ꙗзыкъ, таіѫ, казваме, забѣлѣшкѫ наведохме тукъ мимоходомъ, зашто то имаме да говоримъ по-обширно врьху той-зи прѣдмѣтъ въ настоꙗштее си съчинение, кога дойдиме въ послѣдование то на повѣствоватьлни тѣ нашы народны памятницы, врьху възпомянаемѫ тѫ нашѫ старѫ письменность и книгы, кои сме имали прѣды крьштение то Прѣславскаго двора (865?) послѣ Христа.

2.

Г. Д. Є. Глаголи добро іесть=глаголати, т. е. чьтати святыя книгы добро іе, сирѣчь, молити ся Богу на тѣхъ.

Разꙗснение. Въ пьрвобытно си значение значи: говорити гласно. Сравн. кореныи слогъ гльк. или гьлк. отъ дѣ происходи рѣчь та гльчка или гьлчка, какъ то и гьлчіѫ или гльчіѫ говоря высоко. Подобно изражение ся находи на Зендски ꙗзыкъ въ молитвы тѣ на Ꙗснѫ (стр. 5) гьгримъ, кое ученыи Евгеный Бурнуфъ: nous prions = молиме ся. Па Български говоренъ ꙗзыкъ имаме истѫ рѣчь: гьгримъ, доиди да си погьгримъ, казвѫть по нѣкои си мѣста т. е., да си по-гльголимъ, да ся разговоримъ, а

таꙗ иста рѣчь има и значение: говорити гласно. Стигате гьгра! казвѫть по нѣгдѣ си, кога нѣкои си говорѭть гласно и убезпокоꙗвѫть другы тѣ. Молитва та же камъ Бога што е друго, а нѣ разговоръ, глаголанье, гьгренье съ Бога, какъ то ся обично прави въ храмове тѣ? Въ истаѭ Богослужебнѫ Зендскѫ книгѫ— Ꙗснѫ-ся находи и слѣднаѭ молитвѫ.

Commentair sur le jaçna, chapt. 1. XIII.

Nivaêidhayêmi или nivaedhayemi, hannkâiryêmi или hannkarayemi, uzaêirina или uzayêirana, achaonê, achahê или asehe, rathvvê. — Нываѣдхаꙗмы или нываѣдхаꙗми, ханкараѣми или ханкарапеми, узаиѣрина или узаиѣрана, ашаонѣ, ашахѣ или аіахѣ, ратвѣ. — Тѫй чите Г. Евгенъ Бурнуфъ тыя рядове. А Анкветилъ Дуперонъ тьлкува: je prie et j'invoque (le gâh) osiren, saint, pur, grand. — Моліѭ и велегласно славіѭ (гаха) Озирана святаго, чистаго и великаго.

Тьлкувание же Евгена Бурнуфа е: j'invoque, je célèbre Osiren (uzayêirina, la partie posterieure du jour) pur, maître du pureté. — Славіѭ велегласно, славословіѭ Озирана (Узарана), послѣднаѭ чясть дьня (заходъ сльнца), чистаго, господа чистоты.

Прѣды да додиме на разіѭснение то врьху таѭ молитвѫ, т. е. какъ ные ѭ чьтемъ и какво значение даваме на всѣкѫ рѣчь, нуждно е да кажимъ нѣшто си за Зенскыи ꙗзыкъ, за Анкветила и за Евгена Бурнуфа, тьлкуватели того ꙗзыка.

— Зендскый ꙗзыкъ е твьрдѣ тясно сроденъ съ Самскрытыи ꙗзыкъ, а най-паче съ ꙗзыка на кого то

сѫ писаны Вѣди тѣ. Той е святыи ꙗзыкъ на когото сѫ писани Заратови тѣ книгы и старо то нарѣчие на Парсы тѣ (Партꙗны тѣ) или поклоницы тѣ свѣтлости (огьня). Рѫкописи тѣ на тыя святы книгы бѣхѫ ся съхранили отъ попове тѣ на Парсы тѣ въ Бомбай, дѣ то едно приселение отъ поклоницы тѣ свѣтлости бѣше прибѣгнѫло въ десятый вѣкъ [1]) и дѣ то тѣхни тѣ потомцы имѫть днѣсь едно голѣмо влиꙗние и богатства, съхранивши свое старо вѣроисповѣдание и испьлнꙗющи Богослужение си, и днѣсь іоште, на тѣхъ книгы, безъ дагы разбира народъ. Употрѣбитьлно то имя на Заратовы тѣ книгы отъ Шаганы и отъ другы тѣ мохамеданцы списатели е: Zend-avesta = Занд-авеста. Парсы тѣ же изговаріѫть «Avesta et Zend — авеста и Занд» взимающи авеста въ смысьль текста, и Занд кату тытулъ тьлкования нехлви. Нъ, азъ са съмнѣвамъ,

---

[1]) «D' apris le Kissah sanjan, ouvrage qui n'a toutefois presque aucun valeur comme histoire des primiers siècles du parsisme, les adorateurs du feu se refugièrent dans le khorasan quarante-neuf-ans avant l'ère de Jez degerd (632 de j. c.), vers l'année 583. Après être restés cent ans dans ce pays, ils en sortirent, en l'année 683, pour se rendre dans la ville d'hormaz (Ormus, sur le golfe Persique), qu'ils habitèrent pendant quinze ans. En 698, ils émigrèrent dans l'ile de Diu, au sud-ou est de Katiavvaz, et ils y s'ejournèrent dix-neuf ans, jusqu' en 717, epoque où ils quittèrent île pour la ville de sanjan, située à environ huit lieues au sud de Damaun. Aprés une periode de trois cents ans, nous les voyons se repandre dans les villes voisines du guzerate, et établir successivement le feu sacré à Barsadah, à Nausari, près de surat, et à Bombay, «Bombay Quarterly Revievv, 1856 № VIII, p. 67. (Max Miiller la science du Langaje)».

казва Max Miiller, чи такова е было пьрвобытно то значение на рѣчь тж Занд. Вижда ми по-вѣроятно чи Занд й исто съ Самскрытскаіж рѣчь Chandas (scander), имя дадено на Вѣдскы тѣ пѣсны, и чи авеста е трѣбало да има на самскрытскы свое то съотвѣтсвуюшто, avasthâna, кое не ся срѣшта, истинж, нъ кое бы значило: единъ текстъ установленъ утвьрденъ. Avasthita, значи на самскрытскы онова кое то е упрѣдѣлено или остановено — Занд-авеста съдьржава по настоіаштему четыры книгы: Існа, Виспередъ, Ісхти и Вандидад (vendidad = vidaeva—dâta; en pehlvi, juddivdad). Докторъ Хаогъ, въ свой си занимателенъ урокъ sur l'Origine de la religion des Persis, Bombay 1861,—за начяло то на вѣржтж на Парсы тѣ, Бомбаи, 1861, мысли чи авеста узначава най-стары тѣ текстови, а Занд — тьлкование то, и Пазанд'—разіжнитьлны тѣ забѣлѣшкы, и чи и тры тѣ тыя части сж писани на іазыка кого ные слѣдоваме да назоваваме Зандскы. А други нѣкои си учени предлагжть за по право Zendaschta = Зандашта.

Той народъ носи и имя то Guébres = Гебры; нѣкои си казвжть чи то ушь было отъ Персийско то Gheôr = infidele; нъ ные видимъ въ това имя прикрывено то отъ стары тѣ грьцы Κῆμπροι и по-послѣдно Κιμμέριοι; знайное чи стары тѣ Грьцы странни тѣ рѣчи кои сж ся произносили съ г дебело, замѣнѣвали сж ги съ к, б, съ μπ, Κῆμπροι = Гебри [1]).

[1]) Въ Самоковскы тѣ села ся спомянува имя то Гебри

Пьрвы кой е привелъ Занд-авеста былъ е единъ французинъ Anquetil Duperron, нъ неговыи приводъ не е былъ отъ пьрвобытный тѣкстъ (sur le texte original), а отъ единъ приводъ на Персийскы. Той знамянитый мжжь, отъ любознатьлности привзетъ, прѣдприѣмнжлъ е едно весма опасн о птишествие въ Хиндистанъ 1754, съ твьрдж надѣждж да открые святы тѣ стары книгы на Партѩны тѣ, завьрнжлъ ся е въ Францж 1762 съ 180 различны стары ржкописи, между коимъ сж были и Зандскы тѣ книгы и положилъ гы е въ Паришко то царско книгохранилиште. Пьрвы же отъ Европѣйцы тѣ, кой то прѣдприѣмнжлъ да чьте самы тѣ рѣчы Зарата (Зороастра), былъ е нѣкон си Раскъ Данецъ, и подирь неговж тж привременж смьрть, Евгенъ Бурнуфъ, въ Францж, сполучилъ е най-славныи успѣхъ въ ново то искуство, прочитавшъ ѩзыка на Занд-авеста, и въстановившъ негово то тясно сродство съ самскрытаго.

Ные видѣхме по-горѣ какъ чьте Евгенъ Бурнуфъ, наведенж тж за примѣрь отъ насъ молитвж отъ Занд-авеста commentair sur le jaçna, chapitre I. XIII. и какъ іж тьлкувжть и единъ и другы, т. е. Дюперонъ и Бурнуфъ; тукъ же излагаме и ные какъ іж чьтемъ и разглобѣваме всѣкж й рѣчь съ ключа на нашыи Бьлгарскы ѩзыкъ.

отъ народа днѣсь въ смысьль невѣрни, какъ то и имя то Галаты, и Галатска вода, то же за лошово нѣшто, безъ да знай народа нѣшто си повѣствоватьлно о нимъ (послѣдовати).

Nivaêdhaemi, hannkaraeyemi, uzaêirana, achaonê asahe, rathvvê.

Ные чьтемъ: ны-въ-дьхаемы, ха-на-карагамы, узарана, ача-он-іе, а-сахъ, ратьвъ=тьлкувамы же: nous prions et nous invoquons Uzarana, car ii est incorruptible maître pur et puissant—Бьлг. ные (чрезь наше дыхание) молимы, и велегласно славимы Бога узараштаго свѣта (или чьтемъ утрѣннаіж молитва (узаранж= τὸν ὄρθρον), ачи (гако) онъ іе, несжхніжштыи (не-тлѣныи) и Господь великъ. И ето на какво ся основаваме. Всѣки ученъ знай чи стары тѣ Иригани признати потомци коимъ сж Занди тѣ сж славили Бога, улицетвораюшти въ молитвы тѣ си земга тж, сльнце то, и зорж тж, и въ погавление то на зорж тж сж молили всѣкъ чястно и обшто въ събраныя та си, кои то молитвы и до днѣсь сж съхранили потомцы тѣ имъ да чьтжть велегласно обшто въ храмове тѣ си, какъ то и ные днѣсь чьтемы въ нашы тѣ чьрквы молитвы тѣ си обшто. Што то, нывъдьхаегамы, не можи ся тьлкува само: je prie=моліж, въ единственно лице. Зашто то, по нашему мнѣнию, то е съставено отъ ны =ные Бьлг. (мы) множ. бр. пьрв. лица личнаго мѣстоимян. и отъ прѣдлога въ и глагола дьхаіж (дыхаіж)=ные въ—джхаемы, т. е. ные чрезь наше дыхание въздаемы Богу молитвж.

Въ нашъ Бьлгарскы газыкъ въ обштѣ ся сж съхранили слѣдныя окончаныя спряжения глаголовъ: на ъ=ж, на аж и амъ или гамъ п. р. жял-ъ=жал-ж =жял-іж=жял-аіж=жял-агамъ=жял гамъ; кар-ъ =

кар-ѫ=кар-аіѫ, кар-аꙗмъ=кар-амъ и др. Сѫщо и въ Еленскы мнимъ пьрвобытенъ ꙗзыкъ, μυάω=μυῶ= μυάημι=мыаіѫ, мыіѫ, мыаꙗмъ, мыамъ; βοάφ=βοῷ= βοάημι=выаіѫ, выіѫ, выіѫꙗмъ, выꙗмъ; στάω=στῷ, στάημι и ἵστιμι=стаіѫ, стѫ. стаꙗіѫ и стаꙗꙗмъ, стаꙗмъ; зάω=зῷ и заήμι=жаіѫ (живѣіѫ), жаꙗмъ и др. мн. А тѣй-зи сѫщы почти спряженыя видимъ въ Зандскы и Самскрытскы ꙗзыкъ. Ако ли допустимы чо нывидьхаеми е единствено, какъ то го тьлкувѫть выше помянѫты тѣ любословцы, то тогова частицѫ тѫ ни=ные ся зѣма равно съ а отрицатьлно въ единст. брои, ако тꙗ и да е множьственыи брои лич. мѣстоимяния ны-е, кое а отрицатьлно е равно съ а-сь=не=съ; съи=сей, и тогова нывъдьхаіѫмы е равно съ а-сь или ꙗ=въ-дыхаемъ. Нъ пьрвобытныи видъ е́ се пакъ множьствено ны-въ-дьхаемы, кое отъ послѣ достигло да ся зѣма за единствено, какъ то сѫ и наши тѣ амъ и грьцкы тѣ ῑμι множьствен. бр. отъ пьрво глаголи, достигли да ся зѣмѫть за единств. лице и какъ то отрицатьлна та частица Бьл. ны или ные, грьцк. νι, франц. ni и др. достигли и въ единствено лиц. да ся зѣмѫть. О тому штѣмъ говори пообшырно, въ разꙗснение то за а отрицатьлно, какъ има това значение.

А да ся зѣма дыхание то за чьловѣка, то е обично и въ нашы днѣшны чьрковны молитвы, какъ то: всѣкое дыхание да хвалитъ Господа. То сѫшто изражение же ся находи и въ персийскы книжевенъ ꙗзыкъ. Въ Гюлистана (пѣние персійско)

ся находи писано: мезйди нимамѐт хернефес фрýмиръ вѐд=мьздж благодати (има) всѣко дыхание вжтрѣ си (въдджхаемо и издджхаемо), т. е. всѣко дыхание, колко то пжти изхожда и вхожда въ тѣло си дьлжно ѥ да слави Бога и отъ того добыштѣ въздаѩние благодати его. Така тьлкувжть таіж. строчкж персийски тѣ учени.

Това е правое тьлкувание, по нашему мнѣнию, на рѣчь тж нивадхаеми. Ако ли изоставимъ придыхатьлнаѩ буквж ь кое ся добава буква д и съвъкупимъ aî въ наше то ѣ нп. nivaêdhayêmi въ нывѣдаѩмы, тогава нахождамы сжштж ней съотвѣствующж рѣчь въ самскрытъ ѩзыкъ nivêdayâmi=ны вѣдаѩмы, кое значи: ные вѣдаѩмы=имамы вѣдание, знание, изѩснѣвамы ся Богу чрѣзь нашы молитвы. Знайно е чи на самскрытъ ѩзыкъ святи тѣ имъ книгы носіжть имя Вѣда мн. Вѣди, глаголъ же вѣдъ=вѣдж=вѣдаіж=вѣдаіжмъ и вѣмъ съкратено съвсѣмъ въ нашъ ѩзыкъ ся тьлкува знаіж, на самск. ѱна=знаіж, и ѱнани=знани-е, съвѣсть, имамъ вѣдание. А книга та ѩсна носи и имѩ то из-ѩсне и проч.

Hankarayêmi=ханкарайеми, ные чьтемы: хана-карамы: зашто е съставена таіж рѣчь отъ при гласитьлнаіж чястица ха=хайди и отъ прѣдлога на и глагола карамы=карами. Ха е чястица слова коѩ ся находи въ нашъ говоренъ Българскы ѩзыкъ п-р. ха доиди дѣ! ха направи! ха да идимъ! и др. Всѣкъ же види какво значение има, т. е. прикаитьлно или свьрзва са едно понятие съ друго н-н.

отъ тамъ дѣ то сѣдимъ, казвамы: ха да идимы! и по тому тꙗ е и равна съ франц. et, съ Бълг. и, съ Грьц. καὶ или τε и др. кое съединѣва двѣ или выше понятыя. На прѣдлогъ е познатъ што значи въ нашъ ꙗзыкъ, той, какъ то и сичкы тѣ други наши прѣдлози, има тройно значение. Пьрво е мѣстно п-р. на земꙗ тж, т. е. отгорѣ на земꙗ тж, тукъ означява—мѣсто то; на сурвакы, на Колѣда, т. е., въ день Сурвакы, въ день колѣда, тукъ узначява врѣмя то; ха да играимы на царь и Господарь, ха да играимы на скачанье, на тичанье, на мѣтанье камака и друг. Тукъ прѣдлога на, какъ то всѣкъ види значи начина: на царь и господарь, т. е. до играимы по начина какъ то нѣкогашь сж ся били или надваряли царие то и господари тѣ и сж зѣмали робы и проч. На скачанье, т. е. да ся надваріжмы скочишкомъ или скокомъ, тичишкомъ или тичомъ и др. Рѣчь та же караемы има свой коренъ кар, отъ него же коренъ става по-старыи глаголъ кар-ъ, послѣ кар-ж, караіж, караіжмъ, и съкратенъ карамъ. Кое е съхранено въ повѣчь то стрьны Българии, какъ то караіжмъ и мыіжмъ въ Мекедонскы тѣ Българы, а значи je fais faire=правіж да прави п-р. карамъ коня да вьрви или карамъ едного чьловѣка да прави нѣшто си. Нъ освѣнь това значение има и друго въ нашъ ꙗзыкъ, кое е: гьлчіж=говоріж высоко, выкамъ. П-р не ся кораи те, казваме, нъ чьловѣцы, кои ся сж свадили та гьлчіжть и выкжть, това исто значение има и въ

вышепомянжтаіж Зандскж молитвж, та за това ные іж тьлкувамы, et nous invoquons = и велегласно молимы или чьтемъ молитвж отъ той-зи коренъ кар, отъ кого происхождѫть множество рѣчы на самскрытъ ꙗзыкъ ся находи рѣчь та kâru = карж, караіж, въ пѣсни тѣ на Вѣды тѣ и значи: «celui qui chante les louanges des dieux» = онъ-зи кой пѣй (възпѣва) похвалы тѣ боговъ, а буквално значи: celui qui crie = онъ-зи кой выка. А отъ той-зи коренъ происхождѫть множество рѣчы въ сичкы тѣ ꙗриꙗнскы ново названы, вмѣсту индоевропѣйскы, ꙗзыцы въ значение выкати и проч. Ные забѣлѣжваме тукъ мимоходомъ турское чяр = выкати, нѣмск. кир-хе, нашее чьр-ква, за кои то щѣмъ има приликж да говоримы по-обширно и да покажимъ много рѣчы отъ турскы ꙗзикъ, кои то сж сѫщи и въ ꙗриꙗнскы тѣ ꙗзыцы.

Uzayirana = Узайірана. Ные чьтемы уз-ꙗрана = узарана. А та-съ рѣчь е съставена отъ прѣдлога uz = уз = us, кое е равенъ съ прѣдлога ут = отъ, и кой е сѫщы на самскрытъ и на нашъ ꙗзыкъ; или отъ прѣдлога и и отъ рѣчь тж ꙗржж, коꙗ, значи на нашъ ꙗзыкъ свѣтлость, свѣтлина. На много мѣста въ Бьлгариіж казвѫть ꙗра та истечи, т. е. свѣтлина та; а коги гори на дьлѣчь огьнь и избыва свѣтлость, казвѫть: ꙗра голѣма ся види, т. е. свѣтлость голѣма и др. Въ рѣчь тж же з-ара, кату отведемъ прѣдлога еъкратеныи прѣдлогъ за, зашто то въ старость ся е произносимо з-аара = зара, остава чистаꙗ рѣчь ара и ублагозвучено ꙗра, што то таіж рѣчь у-за-ꙗрана = узарана остала іе чиста въ Бьлгарскы

уста, какъ то ся вижда и въ молитвѫ тѫ ꙗснѫ. Народа Българскы въ общтѣ казва, ут, а нѣ отъ какъ то е въ писменыи ꙗзыкъ, и уз а us п-р. ут-дѣ идишь=вмѣсту писменое отъ дѣ идишь? Окончание же на што ся додава на ꙗриꙗнскы ꙗзыкъ — па множество рѣчы, какъ то и та' и друг. тий сѫ своиствени сѫщо и Българскому ꙗзыку п-р. вечярь, вечерна и вечернꙗ ублагозвучено; утро, или ютро, утрѣна, зара, зарана, добро, добрина и добро-та, топло, топлина и топло-та, свѣтло, свѣтлина и др. мног. Што ные тука можимы двойно да тьлкувамы таіѫ рѣчь или Узарана Бога узарѭща, усвѣтляюща міра или узаранъ=утрѣная молитвѫ. А чи стари тѣ ꙗриꙗни сѫ имали особны молитвы за поꙗвление то на зорѫ тѫ навождами слѣдныя отъ Rig-Veda.

— Дьшти неба, зоро, въстани, и донесь намъ богатства та и твой то богато изобилие.

Свѣтла и великодушна богиня доиди съ твои тѣ съкровишта.

Свята та молитва чясто е способствувала въ благополучно то установление человѣка; тꙗ му е дала коние, кравы, и всѣкаквы имоты. Зоро, нека твой то присѫтствие внуши моіѫ тѫ молитвѫ, и проводи ми блаженство то на богаты тѣ.

Тꙗ ся роди вѣкы, тѫ ште свѣти, таіѫ Божествена Зора; тꙗ гужда въ движение кола та, кои то на нейно то поіѫвление (дохожданье), ся движіѫть по земꙗ тѫ, какъ то кораби тѣ по морѣ то гладни за богатства[1]).

---

[1]) Тукъ ся относи въ най-отдални тѣ врѣмена кога то

Зора та, кату една добра майка семѣйства, дои-ди да заштитишь міра. Тꙗ иди, възпирающа бродение то на нощтныя злотворенъ духъ и възбуждающи лѣтание то на птицы тѣ.

Зора та възбуждава равно и прилѣжателныя и сиромаха чьловѣка, тꙗ е неприꙗтель на мьрзеля.

Цѣлъ свѣтъ ся покланіѫ предь ней.

Дьшти Неба, Зоро, сіяй (свѣти) съ твой то сладко свѣтканье (Rig-Veda, Section I, lecture IV hymne II).

Въ друго же славословие, въ кое ся вижда подьлбоко чювство, ꙗриꙗны тѣ казвѫть велегласно: — Възвраштающи слово то (говора) и молитвѫ тѫ, Зора та разпространѣва свѣтлы тѣ си цвѣтове; тѫ отваріѫ намъ днѣвны тѣ врата. Тꙗ усвѣтлѣва свѣта, и ни открыва богатства та на природѫ тѫ....

Дьшти неба, ты ся ꙗвѣвашь, млада, покрыта съ свѣтло було, царица на сички тѣ земны съкровишта; Зоро, свѣти днѣсь благополучно за насъ.

Слѣдующа стѫпкы тѣ на минѫлы тѣ Зоры, ты си по-стара отъ бѫдушты тѣ Зоры, отъ вѣчны тѣ Зоры. Доиди удушевли сичко што е живо, Зоро! Доиди уживи сичко што е мьртво. — (тамъ же Section 1, lecture VIII, hymne I).

Забѣлѣжительно е тукъ за вѣрванье то кое ся е съхранило въ нашъ народъ и до днѣсь, чи зли тѣ духове бродіѫть нощтіѫ и щомъ ся зазори бѣгѫть вѣ-

---

іеще мореплаванье то не е было іоще и нощꙗ нѣсѫ плавали, нъ принущували сѫ по крайбрѣжыя та и на появление то на зорѫ тѫ, т. е. на самванье то сѫ трьгвали въ пѫтіѫ си.

жы и нѣмжть власть, особи то кату почнжть при-Зори да пѣіжть петлы тѣ. Ето какъ ся изражава за тѣхъ по-обшырно единъ пущинакъ въ Рамаганж, кой прѣды да иди да ся успокои на сьнь приказва ученикамъ си слѣдныя:—Дьрвета та сж недвижни, четвероноги тѣ и хвьрковати тѣ почивжть; ноштни тѣ тьмноти открывжть сичкы тѣ небесны пространства. Сичка та небесна твьрдина ся види кату порумененъ съ единъ тьнакъ прахъ отъ сандалова дьрво; злати звѣзди, планети (проходници) и съзвѣздыя та Зодиака дьржіжть іж да кажимъ тжй пригьрнжтж.

Нощна та здѣзда (луната) истича за да разлѣе съ лучезарны тѣ си свѣтлины радость тж на земга та, задухнж тж (сравн. задуха), и м а е д н а м и н у т а, подъ запаленж тж топлинж на деня. Сега е чяса кога то ся вижда да ся скытжть дьрзостно сички тѣ сжштества кои то бродгать въ нѣдра та на нощы тѣ, стада отъ Игаксхи, отъ Ракскхасы и отъ другы Демоны, кои то сж храніжть отъ мѣсо.

Кату сравними вѣрваныя та што ся сж съхранили въ Бьлгары тѣ и до днѣсь въ простонародие то ни, чи сички тѣ злы духове нощга бродгать и боравгать, до дѣ ся зазори, какъ-то, Вампири или Вьрколаци, Краканчовцы, Вѣщицы или Вѣщирицы, и чи тии ушь смукали крьвь чловѣшка и чи ся хранили съ чловѣшко мѣсо, не ни остава никакво съмнѣние чи Бьлгары тѣ сж принесли тыя си вѣрвания въ приселение то си отъ Хиндистанъ въ днѣшны тѣ си жилишта, а кату убьрнимъ внимание то си на старинж тж па тыя Самскрытскы книгы, въ кои то виждамы

тыя вѣрванья тжй и то описано какъ то слушамы днѣсь отъ нашы тѣ старцы, кои то гы іоще вѣрвжть, и чюиме и много имяна сжщы, какъ то и другы множество работы, какво понятие трѣба да зѣмиме за наше то приселение въ Европж? т. е. за поврѣменость тж когы е то станжло и за умно то развитие въ кое сж ся находили наши тѣ Българы кога то сж дошли въ тѣхъ врѣмена въ Европж?.....

Achaone=Ашаонѥ. Ные чьтемы: ачи—онъ ѥ=car il est=зашто то онъ ѥ. На нашъ ꙗзыкъ ачи е равно съ понеже, зашто то.

Кога то си въображи чьловѣкъ прѣзь колко и прѣзь каквы ржцы на приписчикы тѣ сж минували тыя ржкописи въ разстояние то на толко вѣкове и какъ сж достигли днѣсь да ся чьтжть кату мьртавъ непонятенъ ꙗзыкъ, а отъ другж стрьнж, кога то зьмни подъ видомъ недостаткж тж на Европѣйоко то асбукы, на кое то сж пишіжть тѣй-зи стары рѣчы, какъ то на примѣрь ускждность тж на нѣмогласны тѣ и полугласны тѣ, съставены тѣ двогласны или тригласны, придыхатьлны тѣ буквы и др. Кату зѣми, казваме, чьловѣкъ сичкы тѣ тыя въ съобразение си, лесно можи да ся убѣди, чи много рѣчы ни ся прѣдставіжть отъ иследователи тѣ съвсѣмъ съ друго гласопроизношение, а много рѣчы ни ся прѣдставліжть кату еднж, кои кату ся разглобіжть виждж ся ꙗвно двѣ, тры или повѣчь. Такова нѣшто можи ся срѣшна твьрдѣ чясто въ Зендсны и въ самскрытъ ꙗзыкъ.

Евгенъ Бурнуфъ ся старай да сравни рѣчь тж achaone=ашаонѥ съ грьчкж тж рѣчь ὅσιος, кога

толкува saint=святъ, нъ безъ никаквж ближность и вѣроꙗтность словопроизведения, а само съ далѣчны догатки, Тꙗ Еленска рѣчь ὅσιος, кату й додадемъ изгубенж тж дигамж Г—ὅσιος съ гласа Г, става γὅσιος=госиосъ дѣ виждамы наша коренная рѣчь Гос или гостъ, кое въ старость ся за почитаꙗ, respectable. Ὅσιος и въ Еленскы ꙗзыкъ въ пьрвобытнж смысль има значение на почитаемъ, respectable, а значение то saint=святъ ꙗ съвсѣмъ отдално и усилено.

Asahe=Асахе. Ные чьтемъ а—сахъ съ а отрицатьлно и сахъ и сжхъ, и кое значи не-сжхняштыи, не-тлѣныи, и приносно, чистыи, святыи. Иста рѣчь съ а отрицатьлно има на Самскрытъ ꙗзыкъ а-сохa=не=сжхніжштый.

Rathvaê=Ратвѣ (ные нѣмамы на Бьлг. th=ѳ) ные тьлкувамы ратвъ=ратьвъ, отъ коренная рѣчь рат силна голѣма война, бой, штото прилагатьлное ратьвъ значи силныи, великыи. Ные имаме подобна ней и друга рѣчь ржтъ или рутъ=высоко Бьрдо (баирь турск.). На Зендскы ꙗзыкъ има имя и рѣчь ratu=рату, коꙗ Дюперронъ тьлкува grand=великый; а въ самскрытыи приводъ на Ꙗснж, отъ Nerio-sengh=Нериозангъ, тꙗ сжшта рѣчь rathvvê=ратьвъ, приведена и тьлкувана ꙗ съ рѣчь gouru=гуру въ кое ся види ꙗвно нашее гура=высочина, какъ то си го изговаря народъ вмѣсту писменное гора. Рѣчь убо rathvvê ꙗ наше ратьвъ=великъ, силенъ приносно. Въ нашъ Бьлгарсы ꙗзыкъ не ся увѣрдило произношение то на придыхатьлны тѣ буквы th, dh, gh, кои

прѣдставлѭть намъ Европѣйскы тѣ ислѣдователи. Нъ наши тѣ нѣмогласны ь, и съставены тѣ отъ тѣхъ ѫ=ьн, ѧ=ен, какъ то и съвокупены тѣ гласны ѣ, ꙗ, и др. виждѫтьсѫ въ Зандскы ꙗзыкъ въ сѫшты тѣ рѣчы какъ то и въ нашъ днѣшны ꙗзыкъ. Ные штѣмъ говори о тому другадѣ въ обшырность.

И така Зандска та молитва въ Ꙗснѫ—нашъ чистъ Българскы ꙗзыкъ: ны въ—дѫхаемы ха на—карамы Узарана ачи онъ ѥ а—сахъ ратовъ. Ные штѣмъ има прилика да наведемъ и разглобимъ и другы много подобны явны Българскы цѣлы рядове.

Нека додимъ сега на главныи си прѣдмѣтъ, т. е. на тьлкувание то на наше то старо асбукы.

Глаголи добро ѥсть убо значи: читати святы тѣ книгы добро ѥ (имали вѣкы сьмнѣние чи Вѣды тѣ или Зоратовы тѣ книгы?).

З.

Ж, ꙁ, З, живѣти, дцѣло, земꙗ=кой то знай и чьте святы тѣ книгы, т. е. кой ся моли Богу на тѣхъ, той живѣе свѣтло и дьлго на земꙗ тѫ, сирѣчь той не само е просвяштенъ и отъ того почитаемъ, нъ іоште дьлголѣтенъ.

Разꙗснение. Рѣчь тѫ ꙁѣло тьлкуваме свѣтло, зашто то буква та ꙁ ѥ съставена кату отъ дц, т. е. има такавъ гласъ и тꙗ е съхранила живо то си произношение въ нашъ ꙗзыкъ въ рѣчы тѣ: ꙁвѣзда, ꙁвѣрь, ꙁѣй, ꙁѣпа, ꙁивъ, ꙁѣркало и др. Ключа на това значение е въ рѣчь тѫ ꙁѣй=дцѣй,

кога ся употреблява за едно отворено, открьхнжто мѣсто, прѣзь кое то проникважть зары тѣ свѣтлости и дохожда нѣшто си свѣтлость. П-р. врата та ѕѣй та ся види малко, т. е. отворена, открьхнжта е малко и влиза свѣтлость кога ны прави та видимъ. По нѣгдѣ си казважть Бьлгары тѣ: ѕѣйка ся=свѣтка ся, и ѕивъ, за чьловѣкъ кой то не е съвсѣмъ слѣпъ, нъ вижда и съзира твьрдѣ малко; ѕѣпни да ти видіж въ уста та што имашь, т. е. отвори си уста та да влѣзи вжтрѣ зарж тж, коіж то ште даде дѣйствие то на очы тѣ ми да видж што имжшь въ уста си, зашто то, ако не ѕѣпнишь, не могж да видж. А въ рѣчь тж ѕвѣзда ся види іоште повѣчь това значение и тіа кату ся разглоби въ слогове тѣ си и имъ ся даде пьрвобытно то значение тогава значи: едно нѣшто или тѣло кое издава свѣтлость; а рѣчь та ѕвѣрь отдадена іе по истое качество. П-р. Бьлгары тѣ казважть: што глѣдашь такавъ кату ѕвѣрь или свѣтіжть му очы тѣ кату на ѕвѣрь; знайно іе чи многи отъ ѕвѣрюве тѣ имжть свѣтли очы, а особи-то ноштіж издавать кату нѣкаквы си свѣтлы зары изъ очы си. Кога поглѣднишь ноштіж въ тьмнотж тж нѣкоіж си коткж, а особито чьрнж, виждашь въ тьмнотж тж чи ѕѣіжть кату два въгляна запалени, безъ да виждашь коткжтж.

Знайное іоште чи чьловицы тѣ сж дали имяна на животны тѣ по разны тѣ имъ качества и такавъ примѣръ врьху нашыи прѣдмѣтъ, виждамы въ рѣчь тж Ζορκάς=Зоркасъ, мнимж грьцкж, кое животно ныи называвамы сьрна=ѕьрна. Сравн. Зара и др.,

а съ Ζορκὰς=Ѕорка сравн. зора, зоракъ, заракъ, зракъ и др. Най послѣ рѣчь та Ѕьркало=углѣдало доказва нашѫ тѫ рѣчь врьху силѫ тѫ на буквѫ тѫ ѕѣло.

Што то рѣчь та ѕѣло въ пьрвобытно то си значение значи: свѣтло, харно, а приносно—просвѣштено. Въ чьрковныи нашъ ꙗзыкъ ѕѣло има значение много или твьрдѣ какъ то си го изговаря народъ: Ѕѣло рано=млого рано, стои въ чьрковныи ꙗзыкъ, што то ные имаме право да тьлкуваме тукъ Ѕѣло=свѣтло и млого. А кату мѣтнимъ поглѣдъ си на самскрытѫ тѫ святѫ книжевность, видимъ не въ всѣкѫ строчкѫ, но и въ всѣка почти рѣчь, какво уважение сѫ отдавали Индийцы тѣ и іоште отдавѫть четникамъ си и занимаюштимъ ся въ святы тѣ имъ книгы Вѣды тѣ, и какъ свѣтло живѣіѫть тии почитаеми и убожаеми даже отъ народа

Тѣмъ ся отдава и дьлголѣтие по вдаденость тѫ имъ въ знание то, вѣдание то на святы тѣ имъ книгы. Можемы додади іоште чи въ съкраштеныя та на вѣроисповѣдны тѣ молитвы, въ всичкы тѣ вѣры, всѣка рѣчь има по нѣколко си приносны и отвлечены мысли и значеныя. Колко книгы има написани само врьху христиꙗнско то Вѣруꙗ? Што то тука тьлкувание то на ручь тѫ ѕѣло=свѣтло и дьлголѣтно има си мѣсто то.

4.

Н, І, К, Л, М. Иже і како люди мыслите, тука тьлкувание то за да доди въ связь съ горны тѣ трѣба да ся допьлни да стани тѫй: относитьлно

въпроситьлно на: ась книгы тѣ вѣдаѭ, т. е. имамъ знание свято за тѣхъ, вѣрвамъ гы и штѫ гы учѭ; глаголити же=читати святы тѣ книгы добро ѥ, т. е. молити ся Богу на тѣхъ, а кой то знай и чьте святы тѣ книгы, т. е. кой то ся моли Богу на тѣхъ, той живѣе свѣтло и дьлголѣтно на земѩ тѫ, т. е. на той-зи свѣтъ, относитьлно на сичкы тѣ тыя иже, ї, како вые людие мыслите? За въ бѫдуштность неште ли му бѫди ползѫ нѣшто си или безъ тыя можи ли има той ползѫ на он-зи свѣтъ, т. е. за безмьртие то на душѫ тѫ си? отговора:

5.

Н, О, П. Нашъ онъ покои=на онъ зи свѣтъ, какъ то тука на земѩ тѫ, кой то испьлни сичкы тѣ тыя, т. е. кой то изучи и чьте святы тѣ книгы шта бѫди добро за него,ште живѣе свѣтло и дьлголѣтно тѫй и тамоште бѫди успокоенъ, та негова та душаште добие ожидаемо то възмьздие, зашто то тамо е наше то успокоение—то значи нашъ онъ покой. Мѣстоимяние то онъ сѣкогы сѫ относи на отсѫтствующы лица, прѣдмѣта или вещи. А знайно е чи стари тѣ Бьлгари и сичкы тѣ Славяни сѫ вѣрвали въ безмьртие то душы, за кое по-долу штѣмъ говори и съ повѣствуватьлны доказатьлства. Въ Самскрыты тѣ же святы книгы за това ся най-много проповѣда и чьтницы тѣ имъ за това ся придавѫтъ въ многогодишны пустиначьвства, искушеныя и страшны разны тѣглила, само и само да бы приготвили бѫдушто то блаженство на душѫ тѫ, коѩ то вѣрвѫть чи е безмьртна.

6.

Р, С, Т. Рьци слово твьрдо. Въ изложены тѣ до сега тьлкуваныя ся виждѫть слѣдныя: 1-е ась букъви вѣди=ась книгы тѣ вѣрвамъ за святы, а то е признание то за святость тѫ на книгы тѣ отъ начинаюштаго да гы учи, т. е. признание то му на вѣрѫ тѫ коꙗ то ся съдьржава въ тѣхъ книгы и на коꙗ то вѣрѫ принадлежи и онъ. 2-е Глаголи добро ѥсть и: живѣти ѹѣло земя=кой то чьте и изучи книгы тѣ добрѣ ѥ за него, той живѣе свѣтло на земꙗ тѫ; а то съдьржава изꙗснение то на причинѫ тѫ на коѩ то убѣденъ, начинающыи да учи, да ся заузѣми съ ревность, прилѣжание и съ особоползие да гы учи; съ другы рѣчи: ако бы му паднѫло на умъ противна та помысьль: за коꙗ ползѫ да ся трудѩ и учѩ ась тыя книгы? што што добыѩ отъ изучение то имъ на той-зи свѣтъ? Да бѫди убѣденъ и да знай че што му бѫди добрѣ и чи што живѣе почитамъ и долголѣтно; зашто то чьловѣкъ ништо не прави на свѣта безъ да помысли най-напрѣдь за себе си въ какво и да е отношение. Това ѥ до тука съдержание то на изложены тѣ.

Нъ зашто то, какъ то казахме и по-горѣ, стары тѣ Бьлгары сѫ вѣрвали въ безмьртие то душы и по тому тии сѫ были убѣждени чи съвьршено то Блаженство чьловѣка не ся състои само въ свѣтлыи и дьлголѣтныи животъ на той-зи свѣтъ, нъ има и друго мѣсто, дѣ душа та што бѫди възнаградена или казнена по дѣла та чьловѣка, коихъ ѥ вьршилъ на той-зи свѣтъ, послѣ отдѣление то си отъ тѣло то,

кое сѫ тии знаѩли твьрдѣ добрѣ чи ѥ тлѣнно, та за това го и горили послѣ смьрти, а сичка та имъ грыжа ѥ была, какъ да угодѩть на высшы тѣ сѫштества при кои то отходи душа та и отъ коихъ тоште добые възмьздие то си, кое ся доказва отъ струваныя та[1]), приливания та, подаваныя та и молитвы тѣ о успокоению душы, творими послѣ смьрти чьловѣка, и кои то ся сѫ удьржали и въ само то Христиѧнство и до днѣсь, за това послѣ изложены тѣ иди 3º иже ї како люди мыслите, нашъ онъ покои = и што мыслите вые людие, блаженство то чьловѣка само тукъ, на той-зи свѣтъ ли ѥ? Нѣ! има другы свѣтъ и тамо ѥ наше то съвьршено блаженство, т. е. нашето вѣчно успокоение. Нъ зашто то въ изложены тѣ до сега ся види само поучение, а нѣ дѣла, за това иди и отдѣление то, кое ся относи на дѣла та, и кое съотвѣтствува съ вѣра безъ дѣла ѥ мьртва, а то ѥ: рьци слово твьрдо = бѫди твьрдъ, постоѧнъ въ рѣчь тѫ си, т. е. не льжи.

Въ тыя-же тры рѣчы стари тѣ Бьлгари сѫ заключявали най-главна та заповѣсть вѣроисповѣдания си; а това постоянство и твьрдость на рѣчь тѫ ся ѥ съхранило въобщѣ въ народныи Бьлгарскы характеръ и до днѣсь, а най-паче между чисты тѣ селцы Бьлгары, дѣ странаѧ зараза и развратность не е можала іоште да проникни.

Това сичко ся види въ самскрыты тѣ книгы, а особито въ Ромаѧнѫ, дѣ за най-голѣмо и най-свято

---

[1]) Сравнити таіѫ рѣчь на Самскрытъ ѧзыкъ и проч.

качество на описаемы тѣ голѣмы и убожаемы лица, юнаци, царие и пуштинацы, ся отдава, твьрдо то слово, т. е. истина та и дльжность та. Тии лица ся прѣдставлѭть не само чи никогы никаквѫ льжа изъ уста имъ не ѥ излѣзла, нъ и чи истина та ѥ была улицетворена въ тѣхъ; и чи тии не само никогы нѣсѫ пристѫпили приписанѫ тѫ отъ свѣты тѣ книгы дльжность, нъ и чи сѫ были тии сами дльжность та, т. е. дльжность та ѥ была улицетворена въ тѣхъ. Такава силѫ има: рьци, слово, твьрдо въ наше то тайно или да кажимъ самскрыто[1]), по право, асбукы.

Забѣлѣшка. Въ всичкы тѣ почти стары вѣроисповѣданыя таѩ мысль ѥ была се една и иста, т. е. чи тукашни тѣ дѣла чьловѣка приготовлѣвѫть бѫдушто то блаженство или казнь на душѫ тѫ, и ней никакво дѣйствие единъ пѫть кату ся отдѣли отъ тѣло то,

---

[1]) Европѣйцы тѣ самскрытыи ѩзыкъ пишѭть sanscrit = санскрит, нъ то не е право. Въ самскрыты тѣ книгы стои sam-scrit, и то значи самыи скрытыи, тайныи ѩзыкъ, т. е. святыи ѩзыкъ. Самъ па него ѩзыкъ ѥ частица усилительна ἐπιτατικὸν — грьцк., а нашъ ѩзыкъ е самъ=seul, скрытъ же ѥ съкрытъ=таенъ и приносно святъ, зашто то святы тѣ работы сѫ были сѣкогы тайни, покрыти. Ные имамы глагол. крыѭ и съ прѣдлога съ съкрыѭ и съ-крывамъ, кой значи таѭ, по-туѭмъ. Имамы и рѣчь съкрытъ и скрыто и друг. што то рѣчь та сам-съ-крытъ=самс-крытъ ѥ и наша чиста Българска-Българска рѣчь. Каква важность за Българскыи ѩзыкъ! Ѩзыка на святы тѣ Вѣды еѫ писани да носѥтъ имя сѫшто съ нашъ Българскы ѩзыкъ! А колко ѥште штѣмъ видѣ подобны въ настоѧштее съчинение.

не и ся отдава вѣкы, т. е, тꙗ отъ само себе си вѣкы ништо не можи да направи за учиштение то си отъ грѣхове тѣ. Нъ за утѣха на чьловѣцы тѣ, се пакъ на той-зи свѣтъ сѫ измыслили жрьци тѣ и попове тѣ различны средства за учиштеныя то на душы тѣ, и да бы ги увѣрили чи тии средства имѫть таѩ силѫ, тии сѫ измыслили и различни мѣста учиштения прѣзь кои то трѣбало душы тѣ да приминувѫть, до дѣ то, се пакъ отъ той-зи свѣтъ извьршѩть сродни тѣ имъ или други, да достигни тꙗ, душа та грѣшника, до съвьршено то блаженство, дѣ вѣкы оставала вѣчно. На това чи сички тѣ стари вѣроисповѣданыя сѫ имали таѩ истѫ мысьль, доказатьлства сѫ обряди тѣ имъ творими послѣ смьрти за успокоению душы.

Христиꙗнство то ѥ усвоило сичко това и по сичкѫ тѫ му почти обшырность, нъ приубразовано и прихытрено, ако и въ Христово то благовѣствувание ништо тому ся не говори. Тамо на противъ, въ строгѫ смысьль ѥ казано и упрѣдѣлено, чи сичко што то направи чьловѣкъ самъ въ живота си, тому остава, было добро, было зло, и учиштение вѣкы послѣ смьрти тѣла, не само нѣма, нъ на второ пришедствие, што ся произнесе и голѣмѫ тѫ вѣчнѫ сѫдбѫ, и тогава вѣкы остава душа та по дѣлата си нарядена въ вѣчно състоꙗние, добро или зло, отъ дѣ то нѣма вѣкы никаково измянение!

7.

Ѱ, Ф, Х. Укъ, фьртъ или фрьтъ, хѣръ=ученыи ся приобразѣва въ свѣтлость, т. е. той ся узарява съ

божественѫ Силѫ. Тука ся крые іоште по-голѣма тайна на старобьлгарско то вѣроисповѣдание, коѩ само въ самскрыты тѣ книгы находи тьлкование то си, какъ тоште видимъ по-долу.

Разѩснение. Укъ. Таѩ рѣчь ся находи ѩвно съставена въ само-укъ = учяштыи или учившыи ся самъ. Нъ сама отдѣлно въ мѫж. родъ укъ, не ся находи, въ женск. род. обаче ся находиука, какъ то и съставено на-ука [1]). Што то укъ тука значи учяштыи ся, онъ-зи кой ся учи—Фрьтъ или фьртъ. Таѩ рѣчь е равна съ коренаіѫ рѣчь вьрт, отъ коіѫ происходи пьрвобытное значение: вьрт-ежъ, вьрт-ение, привьрт-ение и др.; а въ приноснѫ смысьль происходи значение то на: приубразование, про-мянение и др. Таѩ сѫшта коренна рѣчь ся находи въ самскрытъ ѩзыкъ и освѣнь пьрвобытное значение, кое има въ нашъ ѩзыкъ, има и множьство въ приноснѫ смысьль значеныя. Буква та же ф ся мѣнува на в въ много стары ѩзыцы, а в на ф, кое измѣнение и днѣсь ся слуша въ нашъ говоренъ ѩзыкъ. П-р. Юванов ъ, Попов ъ, народъ произноси: Юванофъ, Попофъ и др.

---

[1]) Въ еднѫ старобьлгарскѫ пѣсень, дѣ единъ юнакъ отива въ долноземцы въ Романіѫ (Тракиіѫ) да си зглѣда момѫ, по прѣдпоржчвание то на буліѫ си, казваму ся отъ неіѫ при другыя и това:

— Подирь тыча милна буліѩ
Тычомъ тыча, выкомъ выка:
Стой почѣкай, драгынко лье!
Имамъ думѫ да ти думамъ
Еднѫ укѫ да тіѩ учіѩ. —
. . . . . .

Стари тѣ гърцы освѣнь што ся мѣнували ф на п, мѣнували сж и в на ф, какъ то въ Македонскы тѣ рѣчы Вриги на φρῦγες и др. Што то наше то фьртъ или фрьтъ ѥ вьрт или врьт и значи тукъ въ приносиж смысьль приубразование, промянение. А хѣръ, значи: свѣтьлъ тукъ. На самскрытъ ꙗзыкъ има рѣчь harno=свѣтло[1]). На нашъ ꙗзыкъ харно значи добро—харенъ или не-харенъ чьловѣкъ, вмѣсту добьръ или не-добьръ казвжть по нѣгдѣ си. Нъ това му ѥ приносно то значение, а пьрвобытно то му ѥ свѣтьлъ, какъ то и на самскрытъ ꙗзыкъ.

Ные имамы рѣчи: шаръ, свѣтлива чьрвена краска. Шарено, шарно или шаро=пьстро, свѣтло, што въ тыя рѣчы ся вижда значение то му. Въ рѣчь тж же А-харенъ=не-свѣтлы, т. е. тьмныи, чьрныи, въ противоположность на ꙗра-мьздъ=свѣто-давецъ, свѣтлыи, какъ то Coura и a-coura, зара и не зара = Бѣлъ-Богъ, и Чьрны-Богъ, ся види чи значение то на Харъ ѥ свѣтлъ. Въ простогрьцкыи ꙗзыкъ огьня казвжть φῶς или φωτία, а по нѣгдѣ си го казвжть хара́. Харъ=φῶς=свѣтлость[2]) χαράζει=свѣти.

Укъ, хьръ, фьртъ, убо, значи: ученыи ся приубразѣва въ свѣтлость, т. е. той чрьзь наукж тж ся усвѣтлѣва и просвѣштава тжй што можи да види и прави такива работы кои то неученыи не можи да

---

[1]) Харно — безъ дигамж арно, кореныи слогъ ар=ꙗра —свѣтлость и проч.

[2]) Въ чьрковныи ꙗзыкъ грьц. рѣчь χάρι = благодать има това исто значение въ Богословскж смысьль. Παρῆλθεν ἡ σκιὰ τοῦ νόμου τῆς χάριτος ἐλθούσης.

види и не можи да прави. А какво ѥ то усвѣтление и каквы сѫ тии работи?

Нека мѣтнимы пакъ единъ поглѣдъ въ стары тѣ самскрыты книгы и штѣмъ видѣ разѭснение то на това усвѣтление.

Всѣкъ кой то ся ѥ занимавалъ въ самскрытѫ тѫ старѫ книжничѫ, знай добрѣ, каквѫ честь и уважение сѫ имали и имѫть Брахманы тѣ (попове тѣ) отъ народа и отъ самы тѣ царие и владѣтели и каквѫ чюдотворнѫ силѫ и всезнание имъ ся отдава; а то сичко поради наукѫ тѫ имъ въ святы тѣ книгы Вѣды тѣ. Най-голѣмо же уважение имѫть пуштинацы тѣ, кои то ся виждѫть въ Хиндистанъ въ най-отдалны тѣ времена, сѣдѭшти въ Скытове по усамены тѣ и непристѫпны тѣ горы и планины, а най-паче близо около рѣкы тѣ и потоцы тѣ, приминувающы цѣлыи си животъ въ молитвы и постъ, хранѭшти ся само съ трѣвы и плодове. Тѣмъ ся отдава кату божествено всесилилие, добыено ушь чрѣзь много годишны тѣ и неуморны тѣ трудове, и покаѭныя, послѣ же конечно то имъ изучение на святы тѣ книгы Вѣды тѣ и послѣ конечно то умьртвение на тѣлесны тѣ имъ страсты и чюства. Тогава вѣрвѫть тии ставали Richis=sages divinisés=мѫдреци убожени, т. е. достигвѫть въ онаѩ душевнѫ свѣтлость и въ онова божествено всесилие што то можѩть да направѩть работы Боготворны, кои то не учены тѣ и неиспатены тѣ не могѫть да направѩть[1]). Проклѣтие то же едного Ri-

[1]) Въ Сиѭмскы тѣ книгы, кои сѫ принесени тамо отъ

chis=Ришиеж, тжй е страшно за Индийцы тѣ, кату и Божие то и даже по-страшно, какъ то тии сж вѣрвали[1]).

Най-голѣми тѣ царие и владѣтели сж были унуждени, кога ся приближіжть при Брахманы тѣ и при Самоцы тѣ, да имъ ся покланіжть кату имъ пригьрнжть крака та и гы долѣпіжть до чело то си, за да-добыіжть тѣхно то благословение. Въспытание то же на царие тѣ и владѣтели тѣ, отъ най-нѣжнж имъ младость, тѣмъ ся іе въвѣрявало, какъ то и изучение то на святы тѣ имъ книгы; а послѣ, кога то тии постжпвжть въ владѣние то, се пакъ тии святи отци имъ сж были съвѣтници и безъ тѣхъ ништо не іе ставало, ни вѣроисповѣдно, ни граждансно.

Хиндистана, има книга, коіа носи имя: Триподакъ=тры пода. Сравн. нашее подъ=мостъ и сравн. Мытарства та въ Християнски тѣ книгы на свят. Теодора Атимонъ=книга въ коіж сж написани правила за иноцы тѣ, да си испатіжть грѣхове тѣ. А въ таіж книгж иноцы тѣ ся назовавать Самокъ ин. Самоци=усамени, живѣюштыи сами вънъ отъ обштество то чьловѣчьско. Послѣ имжть книгж Правины=коіа съдьржава законы тѣ имъ, т. е. книга коіа дава всѣкому правини тѣ, книгж Пра-борамата=повѣствуваныя. Сравн. нашее при=прѣ, пра-дѣдъ и др. и берж, съ-бирамъ, т. е. събрание отъ стары събытыя, повѣстность. Нѣ сж ли тии сички се на нашъ Българскы язикъ названи? И невидили сж днѣшно то иночьство и пустиначьство отъ де іе принесено и отъ дѣ си тѣгли начало то? Зашто то тии сички сж сжштествували прѣды поіжвление то Християнства.

1) Тукъ можи ся сравни проклѣтие, афоризмо то, кое іе было толкова страшно въ Християнство то въ фанатичьскыи му

Да бы же дали читателѣмъ си едно малко понятие за Индийскы тѣ пуштинацы и за отдаваемо то имъ чюдотворие и всесилие, навождамъ тукъ единъ примѣръ отъ Рамаганѫ, дѣ Васиста, приказва юнаку Раму, за начало то и живота пуштинака Висва-митра:—Нѣкогашь земга та іе имала едного господари на имя Куса.

Това іе тайно то вѣроисповѣдно съдържание на старобьлгарско то асбуки, а на какваѫ отдалнѫ повременность можи ся отнеси, всѣкъ можи да разсѫди. Да бы же потвьрдили іоште повѣчь наше то мнѣние врьху това, ные штѣмъ направи іоште нѣколко си разборны разсѫжденыя врьху той-зи толкова важенъ прѣдмѣтъ за нашѫ тѫ народнѫ книжнинѫ, основаны на повѣствуватьлны необоримы доказательства, съхранени же въ нашы тѣ чьрковны памятницы наблизо и подирь крьштение то Прѣславскаго двора. Нъ прѣди да дойдемъ до тѣхъ изслѣдованыя мыслимы за нуждно, да кажимъ нѣшто си за Друиди тѣ и за Друидизма, въ кои то видимъ съхранено подобно почти едно вѣроисповѣдно съкраштение (нъ безъ писміжность) какъ то и самы тѣ описаны отъ учены тѣ нѣколко си, тѣмъ отдаваѫми остатки стараго имъ вѣроисповѣдания, а кои ся виждѫть съхранены днѣсь іоште въ нашыи народъ съ самы тѣ имяна. То ште разлѣе еднѫ узаритьлнѫ свѣтлость на нашыи прѣдмѣтъ кой то ны занимава сега.

вѣкъ, кое іе толкова озлоблило чьловѣчьство то въ неизбройны отношеныя. Нѣма никакво съмнѣніе чи и то си тѣгли начяло то се отъ тѣхъ мѣста и книгы.

Единъ французски знаменитъ историкъ — M. Amédée Thierry membre de l'institut, — кой ѥ написалъ доста обширнѫ книгѫ — histoire des Gaulois depuis les temps les plus reculés jusque à l'entière soumission de la Gaule à la domination Romaine. — За старо вѣроисповѣдание отдава на Голы тѣ Друидизма, навождаюштъ за доказатьлства врьху того разсѣяны тѣ писаны остатки о тому въ разны стары списатели. За това, ные мыслимы за нуждно чи, за да додимъ на Друидизма, треба да мѣтнимъ единъ кратакъ поглѣдъ врьху повѣстность тѫ на Голы тѣ.

Ако ся отправяше въпросъ ученимъ Французамъ: ой вы васъ ученни днѣсь французы! Какво имя сте носили и какавъ народъ сте были вые въ старость? дѣ сте ся пожвили най-напрѣдь на свѣтъ и какавъ ꙗзыкъ сте говорили тогава? Какво старо Богослужение сте имали тогава, какво же правление и законы? Тии учени Французи, по Елено-грьцкимъ и Римлянскимъ источникамъ, штѫть ся отговори: 1-о за народно то си старо имя: чи ся сѫ звали Κέλτοι=Celtes=Келти; Κίμπροι или Κιμμέριοι=Cimbres, Cimmeriens = Кимбри, Кимерии; Γᾶλλοι и Γαλλῆται = Gals ou Gaïls, galli, Galats, Gaulois = Гали, Галати; Голи; φράγγοι=Franis ou Franks=Фрѫгѫ = Фрѫзи и най-послѣ Français=Французи. 2-о А за народопоколение то си, разумѣва ся, чи по Елено-грьцкимъ источникамъ, трѣба да ся кажѫть σκῦθαι καὶ βάρβαροι=Скыти и варвари, Celto—Scythes. Зашто сичкы тыя имяна Елено-грьцы тѣ списатели сѫ хвьрлѭли въ дьлбокаѭ и непристѫпнаѭ тѣмъ ꙗмя Скытскато

народа! 3-о За мѣсто то же първаго имъ появления и старихъ имъ жилиштахъ, пакъ по Елено-грькамъ и Римлянамъ, трѣба да започнѫть отъ Каспийско то море и да гы скытѫть по цѣлѫ Европѫ и отъ чясти по Азиѩ и Африкѫ; по двѣ тѣ страны на Алпийскы тѣ горы—Gaule Transalpine et Gaule Cisalpin=Голиѩ отвъдь-Алпийска и Голиѩ отсам-Алпийска; отъ тамо же по Старѫ-Планинѫ, по Македониѩ и Грьциѩ, по Малѫ-Азиѩ и обратно; по Испаниѩ и обратно въ Голиѩ, по цѣлѫ Италиѩ, по Дунавскы тѣ стрьны, по Великѫ Британиѩ и проч. Трѣба іоште да гы мѣсѩть съ Иберийцы, съ Бой и Тълсто-Бой, съ Римляны, съ Македонцы, съ Албанцы, съ Белгы или Болгы (днѣшны Белгийци); най-послѣ съ Вандало-Аланы, и отъ Вандало-Аланы да гы слѣѩть въ едно и да извадѩть днѣшны Francs—Français=Фржзи=Французи!...

Нѣштѫть гы остави при томъ неприкосновени и отъ Финикиѩны тѣ и стары тѣ Елено-грьцы (въ отдалнѫ древность) и іоште отъ нѣкакавъ си днѣсь непознатъ народъ,—de population aujourd'hui inconus — какъ то ся изражавѫть тии учени историци. А други, подъ правописаниемъ Cymris=Кимри, мѫдрувѫть другъ съвсѣмъ Германскаго поколения народъ, кои ушь въ първыи вѣкъ прѣди Христа живѣли на мѣсто, кое по тѣхно имя ся звало Chersonése Cimbrique (Iutland). Въ Голиѩ же, отвъд-Алпийскѫ и отсам-Алпийскѫ, правѩть раздѣленыя и под-раздѣлѣныя и приброѩвѫть едно голѣмо число отъ разны имяна народовъ, се Галаты!

Тыя срѣшта чьловѣкъ въ описанѫ тѫ отъ учены

тѣ академицы повѣстность за Фржзи тѣ, коимъ ся казвжть днѣсь прави потомцы Французи тѣ. Што то тая ѥе една втора Скытска ꙗма въ коѩ Елиногрьцы тѣ сж натрупали толкова несжштествувавшы никогда собствено народны обшты имяна!....

Нъ отъ какъ то сж започнжли стары тѣ Римляны да нападжть на Голиѩ и да ѩ освоꙗвжть (154 до 59 прѣди Христа) и отъ поѩвление то днѣшнаго имъ имяни Francs = Фржзы, Французы, имжть по-обшырны извѣстыя въ повѣстность тж си, а най-паче отъ времени крьштения имъ.

Подъ имянемъ Franks = Фржзы, казвжть учении повѣствуватели, звалъ ся е единъ съѩзъ—confederation—отъ Германскы (!) племена, ѩоште отъ трѣтаго вѣка прѣды Христа, кое имя Franks=Фржгь—фржзы значило fier, intrepide, ferose какъ то Латинское ferox, т. е. гордый, прѣдприѣмливый, свирѣпый. Тии ушь живѣли подъ различны имяна около рѣкы тѣ Vveser лат. Visurgk=Везеръ (Возерь или Озеръ безъ дигамж); Mein лат. Manus или Maganus — Манъ или Маганъ, Rhin лат. Rhenus, грьц. Ρῆνος—Ринъ или Рейнъ, кое по Келтски ꙗзыкъ значило: Бьрзотекжшта рѣка отъ Reu-ain, казвать учени тѣ Французи; нъ отъ нашъ живобьлгарски ꙗзыкъ ся тьлкува ꙗсно и видно въ това значение: Rhin = Руенъ, руꙗштыи = течаштыи силно, бьрзо. Сравн. рой=mere бьрзо и порой, струꙗ и др.

Фржзы тѣ станжли ꙗвни въ позѣстность тж, подъ това имя Franks, за пьрвы пжть въ врѣмя Императора Гордия III, спорядь едно нападение по лѣво

то крайбрѣжие на рѣкѫ тѫ Реинъ или по-право да кажимъ Руин; отъ него же время насамъ се сѫ усилѣлъ той народъ подъ това имя. А въ 358 л. Иулиѩнъ допустилъ едному фрѫжьскому отдѣлению, кое носило имя Saliens = отъ мѣсто дѣ тии живѣли въ вѫтрѣшности Голии Ussel или Sala. (Не е ли то съставено отъ: село и у — село, селение, селѩни?), дѣ тии сѫ ся были установили, раздѣливши земѩ въ постыѩно притяжение и съставили сѫ познаты тѣ закоиы Saliques (сравн. селѩшкы и влашкое Салаши = людия установени по села, и не скытающы ся вѣкы). Иулиѩнъ имъ допустилъ да живѣѭть въ Токсандрѫ = Toxandrie (Braband), подъ нѣкаквы си условыя, и тѫй то имя Franks се расло и ся увеличало до времени Clovis или Clodovvig = Клови-съ или Клодовичъ (не е ли то ѩвно Словы или Славы, по старому произношению на буквѫ е отъ Фрѫговъ?) 481 и проч.

Клодовичь покрьстившъ ся 481—511, съединилъ сичкы Фрѫзы и сичкѫ Голиѭ подъ еднѫ власть. Фрѫзы тѣ же прѣды крьштения си, спорядь Нѣмскы тѣ списатели, вѣрвали Бога Odin, главное Божество Скандинавско Woden, Wodan = Воденъ, Воданъ (сравн. водѫ и одѫ безъ дигамѫ). А тѣхны тѣ праотцы Келты тѣ и Кимбры тѣ, отъ кои то ся тии произвождѫть, вѣрвали дьрвишкаѭ (друидскаѭ) вѣрѫ. Законы же фрѫговъ были Салѩшкы отъ племя то Saliens — Saliques, и тии законы не отивѫть по-далечь отъ Дагобертѫ [1]), кому приписвѫть чи гы прикроилъ и поло-

[1]) Дагобертъ пьрвы царь Фрѫговъ въцарилъ ся въ 631.

жилъ въ рядъ. Това казвжть за Фржзы тѣ днѣшни тѣ учени французски академици. А отъ съвременицы тѣ Атиловы, списатели, вижда ся явно, чи народи тѣ отъ коихъ то ся сж съставили Franks = Фржзы тѣ, нѣсж были Нѣмци и Нѣмскаго поколения, нъ звали ся сж отъ Римляны тѣ Вандали и Алани. Напусто Нѣмцы тѣ искжть да ги нѣмчѣжть! Тѣхны тѣ же стари жилишта нѣ сж извѣстни въ точность; само то ѥ знайно чи Римляны тѣ имъ сж давали това имя. А то ся види явно чи ѥ приубьржто отъ Венды или Венеты, Ванды и Вандалики по Нѣмскому свойству языка имъ.

Въ Атилово то время Вандало-Аланскы тѣ владѣтелы сж познати кои сж были и между имъ ся сж случили разпри въ кои то ся ѥ помѣсилъ и Атила и Римляны тѣ. Тии Вандалскы владѣтелы ся споминувжть отъ Латинскы тѣ списатели подъ имя то Miroveus или Meroveus=Міро-вой; Clovis и Clodevvlad=Клови-сь (Словы, Славы) и Клодовладъ. А Міровоюва та порода ѥ царувала надь Фржзы тѣ, въ Голиѭ, отъ 458 до 754 л. послѣ Христа подъ имя то Merovinges=Меровинги, т. е. Міро-воювичи. Нека исслѣдовамы това имя Frank=Фржгъ, отъ кое носѭжть днѣсь народно то си имя Французи тѣ, и да видимъ,

---

Той, какъ то го уписвжть, былъ разкошнаго поведения чьловѣкъ, кату Еврейскыи царь Соломонъ. Той избилъ 10,000 семейства Бьлгары прибѣгши въ негово то царство и былъ ся съ Бьлгарина Сама, кой былъ съ съсрѣдоточилъ тогава ушь Бьлгары тѣ въ едно, и станжлъ имъ главатарь. (Вишь обширно о тому въ histoire des Gaulois-Am-Thigo).

съ ключа Българскаго ꙗзыка, што значи то, и послѣ да дойдими на Друидизма, кого приписвѫть тому народу за старому вѣроисповѣдание преды Христиꙗнства, т. е. да видимъ што ѥ была тꙗ стара вѣра въ сѫштность си.

Видѣхмы чи учении академицы Французы и други тьлкувѫть рѣчь тѫ Frank=Фрѫгъ чи въ старость значила: intrepide, fier feroce, bandit и др. На Български: дьрзостенъ, прѣдприѣмливъ, гордъ, свирѣпъ, извьрганъ. Нъ тука ся ражда въпросъ: какъ таꙗ рѣчь да има това значение? и на кой ꙗзыкъ отъ днѣшны тѣ или отъ стары тѣ, можи й ся намѣри истино то пьрвобытно и приносно значение? Подобно иследование, врьхъ таꙗ рѣчь, отъ учены тѣ нѣсьмъ видѣлъ до сега! Та-зи рѣчь ѥ чиста Българска и днѣсь ѥоште ся употрѣблява въ Българскы говоренъ ꙗзыкъ и въ пьрвобытно то си и въ приносно то си значение. И ето какъ: Въ писменыи старобьлгарскы ꙗзыкъ ся пиши фрѫгъ, нъ кату разглобимы буквѫ тѫ ѫ и й дадемъ правое и старое произношение, кое отъ чясти ся ѥ съхранило въ народу ни, т. е. ѫ=ьн, тогава Фрѫгъ става фрьнгъ. На Българскы ꙗзыкъ буква та в ся измѣнува чясто на ф въ изговора и обратно, въ начяло то и въ краꙗ на рѣчы тѣ, какъ то: вьрлꙗмъ и фьрлꙗмъ, вьркамъ и фьркамъ, Стоꙗновъ и Стоꙗнофъ, и др. млог. што то фрѫгъ=фрьнгъ, става и врьнгъ; а буква та г сѫшто ся измѣнува на к, какъ то: рогъ и рокъ, помагъ и помакъ и др. и тѫй фрѫгь = фрьнгъ=врьпгъ става и врьикъ. Да видимъ

сега што значи на Българскы то врьнгъ и врьнкъ: глаголя: врьнгамъ, фрьнкамъ или фьргамъ значи: хвьрлѩмъ, из-вьргамъ, отъ дѣ новое Славянско извергаю, изверженъ и др. и послѣ, отдальчавамъ едно нѣшто отъ друго: отдѣлѩмъ; што то: врьнгъ, фрьнгъ и фрьпкъ, а послѣ безъ и, врьгъ, врагъ, значи: отдѣленъ, извьрганъ отъ едно обштество, bandit, свободенъ отъ всѣкж законнж обвѩзаность и приносно непріѩтель обштества — врагъ, враждебникъ. На Българскы ѩзыкъ имамы и глаголъ: врьнкамъ въ значение закачѩмъ по грьцк. πειράζω: стига мя врьнка=стига мя закачя, и не мя врьнкаи=не мя закачаи.

Врьнкъ убо вранкъ=франкъ, врьнгъ=фржгъ (съ ж=ьн) се исто значение имжть. А кату разглобимъ рѣчь тж фржгъ на пьрвобытны тѣ й слогове нахождамы слѣдныя: фь=вь-рь-нь-гь и втори попьлнены слогове: въ-ра-на-гъ, кои то сички ся нахожджть и отдѣлно и съставено въ нашъ говоренъ и писменъ ѩзыкъ, и всѣкъ има особно наимянование въ часты тѣ слова и упрѣделено значение, пьрвобытно или приносно, што то и отъ того ся доказва ѩвно, чи таѩ рѣчь: вьрьньгь, врьнгъ, фрьнгъ, фрьнкъ, фржгъ, Frank, цѣла има значение: извьрганыи, немирныи, движаштыи ся, свирѣпыи=bandit, какъ то ѭ тьлкувжть академицы тѣ.

Разѩснение. Чястица та въ ѥ въ нашъ ѩзыкъ названа прѣдлогъ, зашто то граматицы тѣ ся ѭ забѣлѣжили чи ся прѣдлага въ начаю на рѣчы тѣ и

видѣли сѫ чи дѣ то ся тиа прѣдложи дава іоште едно друго понятие на рѣчь тѫ. Н-р. кату кажишь село, имашь едно понятие за село само, нъ кату кажишь въ село то, тогава имашь и друго понятие, т. е. вѫтрѣ въ село то и то іе мѣстно значение прѣдлога въ. А кату кажишь: петакъ, имашь само понятие за деня, кой въ седмицѫ тѫ іе названъ петакъ, нъ кату кажишь въ петакъ, тогава имашь и друго понятие, нъ нѣ вѣкы мѣстно, какъ то въ село, нъ времено, т. е. въ деня-петакъ. Кату кажишь кѫсо врѣмя, имашь понятие само отъ кѫсо и отъ врѣмя, нъ кату кажишь въ кѫсо врѣмя, тогава имашь и друго понятие, т. е. чи нѣшто си станѫло въ кѫсо врѣмя, а тука значение то на прѣдлога въ, ни то іе мѣстно, ни то времено, нъ узначява начина, што то сичкы тѣ прѣдлозы ся подложени на това тройно значение; нъ по нашыи ключь Българскаго ꙗзыка, значение то на тѣй-зи частицы, коихъ граматицы тѣ сѫ назвали прѣдлози, можи ся иска и въ срѣдѫ тѫ на рѣчы тѣ, а нѣ само въ края; и по нашыи ключь, ныe разглобѣвамы сичкыи ꙗзыкъ на еднословны слогове, и не нахождамы ништо повѣчь отъ названы тѣ прѣдлозы, два глагола, бь=ба=бы=быти, и дь=да=да-ти, и лични тѣ мѣстоимꙗныя, и два слога ри и ла, кои то не вхождѧть въ ни едно отъ тыя, нъ кои то си имѫть такъ же значение то, што то всѣка рѣчь можи ся разглоби на еднословны слогове и всѣкому слогу можи ся иска особно то значение. А отъ того ся открыва тайна та, зашто една рѣчь да има толкова значеныя? Зашто

то всѣкъ слогъ, прибавенъ при пьрвобытный коренъ слогъ да състави рѣчы тѣ, какъ то гы видимъ днѣсь, до далъ му ѥ свое то си значение (кое какъ то видѣхмы ѥ тройне). Тука ѥ тайна та пьрвобытнаго ꙗзыка въ односложно то му, -нъ, ако искамы да идимы іоште по-надалѣчь, до онаꙗ границѫ отъ коѩ то по-нататакъ вѣкы не можи ся отиди, тогава дохождамы до съставанье то на пьрвобытны тѣ гласны и съгласны и на производны тѣ отъ тѣхъ, и тѫй можимы ся допипа, тѫй да кажимъ, до пьрвобытныи ꙗзыкъ чьловѣка, кой ѥ съвремено поꙗвление съ него. Ные о тому штѣмъ говори обширно во второ то и трѣто то отдѣлѣние настояштаго си съчинения. Нека сега дойдимъ пакъ на рѣчь тѫ: вь-рь-нь-гь = въ-ра-нагъ-дѣ видѣхмы пьрвыи и начялныи й слогъ въ што значи. Частица же рь = ра, значи всѣкогы въ природность: твьрдина или движение твьрдо и въ колко то рѣчы ся находи въ Бьлгарскы ꙗзыкъ, кату гы размысли чьловѣкъ по природному, што види чи тии сички имѫть нѣкакво си твьрдо или неупрѣдѣлнаго движение, значение. Н-п. грьмъ, порои, вѣтьръ, хвьрлꙗмъ, берѫ, сьрбамъ, карамъ и други. Нъ тукъ трѣба да забѣлѣжимъ, чи и тии имѫть пьрвобытно и приносно значение, какъ то на примѣръ: карамъ кому коренная рѣчь въ пьрвобытность ѥ кар и значи выкъ, гьлчъ, а зашто то каранье то не става другче освѣнь съ выкъ, за това карамъ значи и: je fais fair = правꙗ да прави и проч., ако и пьрвобытно то му значение да ѥ выкъ, а частица та ла напротивъ, въ колко то рѣчы ся находи, има

едно тихо, мягко или умилно значение по природному Н-п. лѣѭ, лой, полѣна, сльнина, платъ, платно, плоча и др. Нъ тукъ трѣба да забѣлѣжимъ чи въ много рѣчы р, ѥ замянено въ л, а особито малы тѣ дѣца кога учѣѭть языка подпадѫть въ това, т. е. вмѣсту р произносѣѭть л, и въ такива рѣчы нѣсѫ види вѣкы забѣлѣжено то по-горѣ значение на слога ла, и трѣба да ся измѣни на ра (примѣръ). Частица нь-на ѥ знайно вѣкы чи кату предлогъ има тройно значение, т. е. мѣсто, врѣмя, начинъ п-р. 1-о на горѫ, 2-о на Колѣда, 3-о на скачанье. А послѣдныи слогъ ѹ ѥ мѣстоимяние лично кое ѥ равно съ ръ=го и по пьлнено его. Што то кату съберемъ въ еднѫ рѣчь тыя сичкы частицы слова: въ-ра-на-къ въ фрѫгъ=фрьнгъ=фрьнкъ=франкъ= Frank, и гы разтьлкувамы по-пьрвобытно то имъ и приносно то значение, виждамы чи тии значѣѭть въ купѣ: той или онъ ѥ въ движение неопрѣдѣлно или твьрдо=свирѣпо или той ѥ хвьрленъ на нѣшто си и оставенъ тамо, отъ коихъ происходи значение: гордъ=fier, дързостенъ=intrepid, свирѣнъ=ferocе и др. Това истино и право разтаснение можи ся дади на рѣчь тѫ фрѫгъ= Frank, по ключю Българского ни языка.

А кату отворимы листове тѣ повѣстности, какъ то сѫ ѩ ислѣдовали и написали сами тѣ учени Французы и други, штѣмъ видѣ дѣйствитьлно чи той-зи народъ, въ кого то ся ѥ поставило това имя фрѫгъ= Frank, или по право да кажимы, чи тии свободни чети, кои сѫ най-напрѣдъ носили това имя, съставили

ся сѫ отъ юнацы и свободнаго духа чьловѣцы, кои въ тѣхъ времена сѫ бранили своꙗ независимость и нѣсѫ штѣли да ся покорѭть никому, а зашто сѫ нападали и на другы народы, то нихно то пьрво значение на имя то имъ, дошло въ значение: извьргани=bandits, разбойницы, врагы, неприꙗтели чьловѣчьства. Такива сѫ были и неотколѣшни тѣ чети, скытавшии ся по Българиꙗ нѣколко годины, кои подъ имя то Кьрджали=скытници но поле и по горы, бѣхѫ ся съставили изъ пьрво съвсѣмъ подъ другѫ цѣль, т. е. не признавающи Султановаꙗ власть надъ себе си; нъ послѣ почнахѫ да нападѫть на едного и другиго, да грабѭть и да убивѫть, и тѫй добраꙗ и праведнаꙗ пьрва имъ цѣль ся убьрна въ разбойничьство и тии прѣдь очы тѣ на другы тѣ чьловѣцы станахѫ врагы—извьргани=bandits. Въ тѣхъ, сѫщите какъ то и въ стары тѣ фрѫзы, имаше отъ разны народы смѣсены, а най-паче отъ Българы. Нъ тии не имахѫ нѣкого си Клодовичя, какъ то фрѫзы тѣ, да гы, подъ имя то Кьрджали, задьржи, съставившъ гы въ едно тѣло и въ еднѫ дьржавѫ.

Тѣхны тѣ главатары, Кара-Феизъ, Еминъ-Ага, Кушанцъ-Али, Индже-вьйвьвода и Кара-Колю, не бѣхѫ съгласни помежду си за такава велика и славнѫ цѣль, коꙗ бѣ влѣзла въ главѫ храбраго Пазвантоолу, родомъ Българина, кой ся труди да гы съсрѣдоточи въ едно и да основе дьржява си въ Видинъ; тии, главатары, кажѭ, нѣмахѫ Клодовичово то достойнство, ако и времена та да имъ бѣхѫ твьрдѣ благоволни, иначе и тии быхѫ съставили едно господарство въ

турскѫ Европѫ и бы ся появила една нова народность подъ имя то Бърджали = горско-полски — Бродѩци.

Стары тѣ фрѫзы=Вьрьнги не само въ Голиѭ сѫ боравили, дѣ ся сѫ съставили тии независими свободни чети, нъ и по-далѣчь ся ходили въ отдѣленыя, та ся сѫ наѣмали и въ службѫ другимъ народамъ, какъ то нѣкогашь е было и до скоро бѣше Арбанашкое племя, спорядь нихнѫ тѫ повѣстность. Ето и Руски тѣ Рурикови Варѩги=вьрьнги=фрѫзы =Franks, отъ дѣ си тѣглѭть начяло то и зашто въ тѣхъ ся виждѫть Славѩнски чисти имяна; зашто то по-голѣмаѩ часть отъ фрѫговъ или почти сички изъ начяла сѫ были Славѩны, какъ то гы очевидно показвѫть цѣли остатки отъ ѩзыка, кои никакъ ся не нахождѫть въ Латинскы ѩзыкъ, и имяна имъ въ общѣ, кои то штѣмъ разѩсни по-долу, и сама та имъ повѣстность, чи отъ тѣхъ, отъ фрѫговъ, ся ѥ съставило пьрвое общество, кое ѥ завладало отъ послѣ сичкѫ Голиѭ, и чи то имало прѣимѫштество то въ воены тѣ и гражданскы тѣ дѣла, и то владѣло земѩ тѫ, т. е. имало остановены села и законы селѩшкы, т. е. отличявало ся отъ другы тѣ кои то іоште не были ся сѫ заселили постоѩно, ни то сѫ имали селѩшкы=обществены законы, нъ скытали ся сѫ свободно кату фрѫзы=Franks.

Тыи исты фрѫзы Византиицы тѣ сѫ записали подъ имя то Βάρογγοι—Φαράγγοι и φράγγοι, кое послѣдно ся ѥ съхранило и до днѣсь въ простогрьцкыи ѩзыкъ и подъ кое ся назначявѫть сички тѣ Западни Евро-

пѣйцы. Това же исто название, се въ таіж, смысьль, сж приѣмнжли отъ Византийцы тѣ и завладѣтели тѣ имъ Турци, френкъ. Тии Βαράγγοι сж служили наѣмнжти при Византийски дворъ въ царскж тж стража до XI и XII вѣкъ, коимъ Византийцы сами нѣсж знаили истиное начяло или нѣсж штѣли да запишіжть нѣшто си право за тѣхъ и за ꙗзыка имъ, какъ то сж оставили и много другы работы и нѣшта тьмны и неразꙗснены. Зашто то тии въ обштѣ сж прѣзирали сичкы другы народы и ꙗзыцы и тѣхны тѣ описаныя сж или тьржествены похвалы (панегирици) или прѣстрастны укуреныя, измысленыя и въображеныя лукаваго имъ духа!

Днѣшны тѣ же нѣкоиси учены Европѣйцы, безъ по-обшырны здравомыслены ислѣдованыя и разборы, врьху Βαράγγοι тѣ, рѣкли гы: peuple de Norvége=народъ отъ Норвегиіж и тамо сж остали; а отъ другж стрьнж имя то имъ произвожджть отъ Vrarg=bani=вьргъ = вьрганъ, изгоненъ, разбойникъ = bandit, кое произведение не е друго освѣнь онова исто, кое то ные изложихмы за фржзы тѣ!

Голскаꙗ стара вѣра, казвжть учены тѣ, была le Druidisme=Друидизма, а жрьци тѣ или свештено-начялници тѣ имъ сж звали Druides=Друиды. Найучени тѣ днѣсь французшки академици произвожджть таіж рѣчь отъ старо-кимбришкж рѣчь: dervv = chêne=дьрво-джбъ (габьръ). Тии прѣдставіжть и съставенж, на него старъ ꙗзыкъ, рѣчь dervvydd=дьрвидъ и dervoyddon (!)=дьрвоидонъ; при томъ, казвжть тии

учены, носили и имя Semnothés = Самноты (самоцы). Тии, Друиды, испьлнѣвали богослужение си подъ нѣкои си избраны дрьвеса (гьбьри?) въ посвятены богамъ джбравы. Вѣра та же имъ была твьрдѣ важна за тѣхъ времена, т. е. тии признавали всесилие боговъ или по право едного Бога, безмьртие душы, бѫдѫшты свѣтъ, наказание и възнаграждение по дѣламъ и проч. Были лѣкары, естествословцы, гадатели и звѣздобройцы; а брой времени былъ у тѣхъ лунный.

Тии освѣнь вѣроисповѣднаіѫ власть имали въ рѫцѣ и гражданскаіѫ, народное възпытание, законодавство то сé въ тѣхнѣ рѫцѣ было. Най-главны тѣ чинове были въ тѣхъ: bardes=барди—бьрди—брьди—броди—бродниаци—скытаюшти ся, кои сѫ изучавали на-устъ стары тѣ попрѣданыя народы (народнаіѫ повѣстность) и възпѣвали сѫ юнашкы тѣ имъ дѣла (гуслари). Имали, казвѫть, и нѣкаква си свяштенѫ писменность, отъ коіѫ сега нѣма ни каквы остаткы: поучение же имъ ся съкратѣвало въ слѣдны тѣ тры начяла: Слави боговс, не струвай зло, брани ся юнашкы[1]).

Въ тѣхно то баиание и лѣкуванье входило іе най-много былие то джбова имила qui de chêne, коіѫ сѫ брали на новѫ годинѫ съ голѣмо вѣроисповѣдно тьржество. Друиды тѣ носили, закачено на шии тѣ си, единъ валиакъ, кату иайце отъ стькло:

---

[1]) Тука ся види иавно единство то почти съ съкратено то съдьржание на наше то старобьлгарско асбукы, какъ то разіѫснихмы.

anguinum ovum = зьминско ꙗйце, въ знакъ чина си, и народъ вѣрвалъ, чи то ꙗйце ся было съставляло отъ плюнкы тѣ (пѣнѫ тѫ) на множьство събрани ведно зьмы, сплитающи ся и притающты ся, и въ него валꙗкъ—ꙗйце зьминско имало, вѣрвали тии чюдотворнѫ силѫ. Народъ Голии убожявалъ и рѣкы тѣ, горы тѣ и грьма и испьлнѣвалъ нѣкаквы си вѣроисповѣдны обряды за тѣхъ. Отъ богове тѣ же Голии ся спомянувѫть отъ латинскы тѣ списатели, Bélen или Bélénus=Бѣленъ или Бѣленусъ=Богъ сльнца, Taran или Taranus=Таранъ или Таранусъ=Богъ грьма и др. Кои ся сѫ увели тамо отъ Латины тѣ, а имянно отъ времени Кесаря=César, кой почна да завладѣва Голиѩ, да гони Друидизма и да увожда силомъ и крьвопролитиемъ латинское многобожие, какъ то и латинскыи ꙗзыкъ. Нъ Друидизма не можяше тѫй лесно да ся изкорени отъ Голиѩ, зашто то той бѣше тꙗсно свьрзанъ съ гражданскаѩ власть, т. е. Друды тѣ бѣхѫ и свяштеницы и военны прѣдводителы, какъ то казахмы, това тѫй траѩ іоште за долго врѣмя, по нѣкои си мѣста, въ Голиѩ и послѣ крьштение то имъ. Въ 658 л. дьржялъ ся ѥ съборъ въ градъ Нанти противъ народное вѣрванье за нѣкои си дѫбове и камения, съкрыты въ горы тѣ, прѣдь коимъ народъ ѫ ходилъ да пали огнюве и да носи приноси.

Между Друидамъ ѫ имало и жены, а най-паче дѣви, кои ся сѫ занимавали въ гаданыя и чяродѣйства; съхранило ся и имя то на еднѫ отъ тѣхъ: Milne=Милна—Милка.

Това ѥ въ кратцѣ за Друиды тѣ по днѣшнимъ ученимъ. А въ стары тѣ Гърцы ся взпомянува вѣрвание за Δρυϊάδες=Дриѩады, производимо отъ ученихъ отъ δρῦς=дѫбъ. Тии гы сѫ гы вѣрвали за нѣкаквы си полубожны дѣвы, скытаюшты ся по горы и дѫбравы, любѩшты грая и пѣсны тѣ прѣстрастно, и занимаюшти ся само въ игры и свирны около нѣкои си дървета. Нъ то ся относи въ най стары тѣ времена, кога то горско то племя, кое ѥ носило имя Елены =Гърцы=горацы, ѥ слѣзло отъ Биотискы тѣ горы и ся ѥ смѣсило съ Земедѣлцы тѣ Пелезгы въ Аттикѫ, и при другы тѣ ѥ научило и приѣмнѫло Пелазгичьско то вѣройсповѣдание; а отъ послѣ, смѣшивши ся и съ другы пришелцы тамъ народы, какъ съ Египтяны и Финикиѩны, смѣсили сѫ и разны другы вѣроисповѣданыя и съставили сѫ мечтайныя си Олимбъ, нъ се пакъ на основание то на старо-Бьлгарско то вѣройсповѣдание, кое ся ѥ испьлнѣвало отъ Дрьвды тѣ=Самоцы тѣ по горы тѣ, Само-Дивы тѣ (Само-Дѣвы), Само-Вилы, и Горскы-Дѣвы или Горскы-Вилы. Самоцы тѣ же отъ послѣ ся сѫ измѣнили на Змѣюви (юди=Ayoujd. Самскрытскы). Това же най-старо вѣрванье за тѣхъ Самоцы, Змѣюве, Юди, Само-Дивы, Горскы-Дивы и Само вилы. Бьлгары тѣ сѫ съхранили и до днѣсь, какъ то штѣмъ видѣ по долу.

Изложивши въ кратцѣ иследованы тѣ до сега отъ учены тѣ врьху Друиды тѣ и Друидизма, нека сега направимы едно сравнение съ наше то Бьлгарско Баснословие, и штѣмъ видѣ какво единство има то съ Друидизма; или съ другы рѣчы да ка-

жимъ: штѣмъ видѣ, чя Друидизма и Българско то Баснословие ѥе едно и сѫшто было.

Нъ прѣды да дойдимы на това иследование, нѣка видимы, што казвѫть Европѣйскы тѣ учени за най-старо то Славянско Богослужение: Une fois arrivés chez les Slaves qui jadis occupaient les pays connus aujourd'hui sous les noms de Russie. Polaque et Bohème, nous trouvons des peuples repoussant la fatalité, croyant à un seul Dieu et à l'immortalité de l'ame. Les forêts leur servaient de temples et leurs prêtre reunissaient souvent l'autoritè spirituelle et temporelle; aussi le pouvoir du grand prêtre égalait celui du roi.

Voici quels étaient la plupart de leurs divinités.

Bielbog, ou Beloibog, bon principe, chez les Slaves-Varêges était l'apposé du mauvais principe nommé Czernobog ou Tchernobog. Son visage ensanglanté était toujours couvert de mouches, qui se nourrisaint de son sang. Ce Dieu appelé aussi Boug, ou Belbog ou Bog, ou le Dieu blanc, était une espèce d'Ormuz ou l'être suprême, bon principe suivant ces peuples. Tandis que Czernobog ou —Zéomebog, ou le Dieu noir était l'Ahriman ou mauvais principe etc.....

(Приводъ) — Достигши у Славяны тѣ, кои отъ древле сѫ занимавали познаты тѣ днѣсь мѣста подъ имя то Росія, Полша, и Боемиꙗ (чешко), нахождамы народы отхвьрлꙗющи слѣпѫ тѫ честь (съчястие то), и вѣрваюшти въ единаго Бога и въ безмьртие то душы. Горы тѣ имъ сѫ служили за храмове и попове тѣ имъ многажды сѫ были духовны и граждански

имъ управители; а власть та великаго имъ попа была ѥ равна съ царскаѩ, т. е. той ѥ былъ и царь[1]).

Ето по-главны тѣ имъ Богове и Божества. Бѣлъ Богъ, или Бѣлый-Богъ, добро начяло, при Славяно-Варягы тѣ (?!) былъ ѥ противникъ на зло то начяло назоваемо Чьрни-Богъ. Негово то лице ѥ было сѣкогы укьрвавено и покрыто отъ мухы, кои ся сѫ хранили отъ кьрвы му. Той-зи Богъ названъ и Бугъ, или Бѣлбогъ или Богъ, или Бѣлыи Богъ, былъ ѥ кату единъ Ормуздъ (ꙗра-мьздъ), или высочайшее сѫштество, добро то начяло спорядь тыя народы. А Чьрно-Богъ или Зеоме-Богъ, или Чьрныи Богъ былъ ѥ Ахриманъ (А-харенъ) или зло то начяло и проч....

(Вышь Mythologie pittoresque ou histoire Méthodique universelle des faux dieus de tous les peuples anciens et modernes etc. — Баснословие любопытно или методичьска всемірна историꙗ на льжовны тѣ Богове, на сичкы тѣ стары и новы народы и проч. Par J. Odolant-Desnos, Paris 1855. Съчинитель того дѣла, какъ то ся види отъ само то му съчинение, натрупалъ ѥ, безъ никакво разборно разсѫждение все што ѥ най-

---

[1]) Забѣлѣжитьно ѥ чи Чьрногорскы тѣ попове, ако и Християни принадлѣжашти православнимъ, и до днѣсь іоште въ врѣмя боя прѣдвожджть отдѣлѣныя, кату войводы, носящы исто одѣꙗние кату міряни тѣ, оружие и биюшти ся и тии сами въ сражения та. А въ врѣмя міра, тии управлꙗть въ окружия та, и духовнѫ тѫ и гражданскѫ тѫ власть. А до прѣды нѣколко годины, княжьское сѣдалиште управлꙗше великыи имъ попъ Владыка и ходꙗши и онъ лично на бой, кату главны прѣдводитель войнства.

шалъ писано врьху стары тѣ вѣроисповѣданыя народовъ, а за Славяны тѣ ѥ убьркалъ въ едно, колко то ѥ можалъ да найди разсѣѩно тукъ тамъ, смѣшившъ много съ Скандинавско, съ Германско и Старо-Пруско и др. Што то ные наведохмы тукъ отъ него нѣшто си само за обшты тѣ чьрты, а нѣ чи приѣмамы сичко што ѥ онъ писалъ, какъ то му ѥ дошло, имѣюштъ подъ видомъ само вештествена тѫ си ползѫ какъ то многи други.

Нъ при сичкѫ недостаткѫ того съчинения ные видимы чи приписаваемо то Славянамъ ѥ едно и сѫшто съ онова што приписвѫть учены тѣ старимъ Кимѣро-Келтамъ, т. е. Друидизма. А Византийцы тѣ и други писатели пишѭть имяно за Бьлгары тѣ, чи тии имали ушь за вѣрѫ Шаманизма и тѣхни тѣ жрьцы и попове сѫ звали Шаманы, и тии были страшни чяродѣицы и умаѩтелы, съдружавали войнство то въ биткы тѣ, усьрчавали го и умайвали противницы тѣ си до толко, што то имъ ся вдьрвѣли рѫцѣ тѣ и послѣ ги клали немилно!

На такавѫ причинѫ отдавѫть Византийцы тѣ славнаѩ побѣдѫ Бьлгарскѫ надъ нѣколко си легиона Ромео-грьцы, кои сѫ погинѫли въ едно сражение съ Бьлгары тѣ при рѣкѫ Зуртѫ, коѩ днѣсь не ся знай дѣ ѥ.

Нека дойдимы сега на прѣдмѣта си, т. е. на Друидизма и да видимъ каквы остаткы има и до днѣсь въ Бьлгары тѣ.

Рѣчь та derv = chêne = дѫбъ, отъ дѣ произвождѫть учены тѣ Европѣйцы: Dervvydd, Dervvyd-

don=Druïde=Друидъ, ѥ наша чиста днѣшна Българска: дьрвъ—дьрво, дьрвидъ, или дрьвъ, дрьво, дрьвидъ, Δρουϊδας гърск. и Druides по Францушкы, кое сѫ тии отъ грьцк. Δρουϊδαι или Δυάδαι направили Druides. Знайно ѥ чи Гърцы сѫ изгубили старое полугласн. ь, а гласнаѫ имъ буква υ, освѣнь гласныи звукъ кату и, имала ѥ и има въ ꙗзыку имъ и съгласенъ звукъ кату в, што то δρῦς ѥ измянено отъ дьрв или дрьв, отъ дѣ и Δρυϊάς—Δρυϊάδας и Δρουϊς, Δρουϊδαι и Францушкое Druides=Друиди. Нъ днѣшны тѣ учены твьрдѣ добрѣ сѫ узнали и наишли чи тꙗ рѣчь происходи отъ Кимбро-Келстки ꙗзыкъ drevv=дрьвъ, Dervoydd=Дьрвидъ и Дрьвидъ. Дрьвидъ же значило чьловѣцы живѣюшти въ дрьвеса, лѣсишта и горы, или испьлнꙗющи богослужение си подь нѣкои си избраны дьрвета—chêne=джбъ, джбрава. Нъ рѣчь dervv, не ѥ значила исключитьлно само chêne=джбъ, какъ то ѥ тьлкувѫть учены тѣ днѣсь; нъ въ обштѣ всѣко дьрво. Може бы изъ начяла да ѥ значила само джбъ, нъ отъ послѣ станѫла обща, какъ то отъ джбъ ѥ станѫло джбрава на Българскы и значи гѫста гора отъ разны дьрвета, а нѣ само отъ джбове. Такъ и лѣсъ или лѣсиште ся зѣма въ обштѣ, а нѣ само за лѣштакъ, лѣшникова гора. За това dervv ѥ обшто всѣко дьрво и Dervydd=дьрвидъ ѥ было обшто название за оныя кои сѫ живѣли въ горы, джбравы и лѣсишта, и испьлнѣвали Богослужение си не само подъ джбове дьрвета, нъ и подъ гьбьровы (габьры) глоговы и другы, какъ то ся то доказва отъ днѣшны тѣ остатки, кои сѫ

съхранили селцы Бьлгары за тыя дрьвеса, да гы мыслѣжть за усвятены и да не смѣѣжть да гы сѣкжть никакъ.

Нашый народъ ѥ съхранилъ іоште и сега вѣрваныя за Змѣюве и Самодивы, Само-Вилы или Горскы-Дивы; мысли гы чи тии живѣѣжть въ джбравы, лѣсишта, въ горы и усамены мѣста и въ пештеры; отдава имъ полубожнж силж; описва имъ тѣлесныи видъ стасъ и хубость; отдава имъ съвьршенно знание и искуство въ лѣкарство то и знание то бждоштности; казва іоште, чи тии имали сношение и съ чьловѣцы и давали своимъ любезнимъ нѣкакво си чюдотворно кравайче дарбж, кое наричѣжть Змѣюво кравайче и то было всецѣлитьлно нѣшто [1]).

Народъ вѣрва при томъ чи Змѣюве тѣ и днѣсь іоште ходили невидими въ биткы и прѣдвождали войнство и помагали народамъ, коимъ тии благоволѣжть и многажды сж враштали отъ биткы тѣ наранени, нъ неумирали отъ раны тѣ; зашто то тии знаили и познавали силж тж на сичкы тѣ былкы (трѣвы) и мо-

---

[1]) Въ Хиндистанъ ся ѥ съхранило іоште то старо вѣрванье да вѣрвжть въ обштѣ невидимы духове, злы и добры, отъ коихъ ся заштитявжть съ тысяшты различны кжденыя, чародѣйства и проч.; имжть и кравайче, кое зъвжть Павитржж, по-вито нѣшто, кравайче. То кравайче правѣжть отъ пять или седемъ стьбла трѣвы дарба=имѣюшти дарбж, силж чюдотворнж, былки, и жрьцы кату го усвятѣжть съ нуждны тѣ молитвы, давжть го народу, да си го има за прѣдохранитьлно свято нѣшто, противо злы тѣ духове. Види ся явно, чи и спомянаемое отъ Бьлгары тѣ чюдотворно Змѣйско Кравайче да ѥ истое съ Индийское Павитра, кое имъ давжть жрьцы имъ (попове имъ).

жяли да ся излѣкувѫть съ тѣхъ. Въспомянувѫть ся іоште и до днѣсь по горы тѣ въ Бьлгариѭ мѣста упрѣдѣлены и познаты съ наимянование то: Само-дивишкы игришта, Само-дивишкы кладенцы, Само-дивишкы полѣны, Змѣювы пештеры, Змѣювы ниришта, дупкы и др, дѣ простонародие то ходи за поклонение или за изцѣление отъ нѣкакви си неджгы и болесты.

Вѣрвѫть гы іоште за прѣдстателы и прѣдстатьлкы юнакамъ и пастухамъ, а най-паче онимъ коимъ знаѭть да свиріѭть съ гайдѫ или съ гайдѫ мѣшницѫ, съ свиркы и др. въ тѣхъ даже и залюбвали Змѣйцы тѣ и Само-дивы тѣ.

Въ народны тѣ ни пѣсны ся описвѫть въ подробность, какъвъ видъ сѫ имали, каквы дрѣхы носили, каквы свадбы правили, въ каквы колесницы сѫ ся возили, каквы ся коние ѣздили и каквы дарбы имъ приносилъ народъ. Старцы и Бабы нѣкои си ходіѭть іоште до днѣсь та приносіѭть приноси и жьртвы прѣдь нѣкои си дьрве та и каменыя, а най-паче подъ стары Гьбьры и голѣмы дьрвета и казвѫть по Христиѭнско изражение, чи ходіѭть да са чьркувѫть.

За потвьрдение на нашы тѣ слова навождамы слѣдныя народны песны:

1.

Само-дивы тѣ отвожджть момѫ Миріѭнкѫ да іѫ направіѭть Само-дившкѫ попадіѫ.

Дѣ то си сльнце засѣда
Тамъ има мома заспала,

На лошо мѣсто заспала
На Само-дивишко игрише,
На Говедарско пладнило.
Спала ѥ мома, што спала,
Кату ся отъ сьнь събуди,
При ней сѣдѭть тры моми,
Три момы, тры Само-Дивы.
Пьрва си отговаряше:
Хайди! да зѣмимъ Мирꙗнкѫ
За Само-Дивскѫ попадѭ!
Втора си отговарѭше:
Какъ штѣмъ си зѣ Мирꙗнкѫ?
Кату ѥ една у майкѫ;
Тꙗ за сынъ, тꙗ за дьщерѭ!
Трѣтꙗ си отговаряше:
И ные таквѫ — съ търсимы,
Коꙗ ѥ една у майкѫ,
Чи ште мама й да плачи,
Да плачи да ны весели,
Въ понедѣлникъ на корыто,
У вторникъ въ малкѫ градинѫ,
На Нивѫ іоште на лози.
Чи си Мирꙗнки думахѫ:
Ѩ стани, стани Мирꙗнке,
Стани, иди си у вазы!
Да кажишь ти мами си,
Чи штѣмъ да тя земимы,
За Само-Дивскѫ попадѭ.
Да додишь на нашы мѣста,
Да видишь какъ ѥ хубаво!

Не придемь, Мирке, не тьчемъ,
Ката дьнь съ игры, съ цыгулкы,
Ката дьнь игрѫ играймы,
Ката дьнь ѣдемь и пиемь!
Да ти ся мама ти надума,
Надума іоште наглѣда!
Кату си у тѣхъ отиди,
До дѣ мами си изкажи,
Тꙗ ся отъ душѫ отдѣли.

2.

Радкина женидба съ Змѣя.

Мама си Радкѫ згудѣва,
Ала си Радкѫ не пыта!
Радка мами си думаше:
Гудишь мя, мамо, женишь мя
Ала мя мене не пыташь!
Мене мя, мамо, Змѣй либи!
Змѣй си на бои отиди,
И менѣ заракъ зарачя:
Чѣкай мя, Радке, чѣкай мя,
Чѣкай мя девять годины.
Ако ся, Радке, не вьрна,
Гуди ся, Радке, жени ся!
До дѣ си Радка издума,
Чемширь ся врата отвори,
Радка насрѣщѫ излѣзи,
Тꙗ да си врата отвори,
Змѣюве въ дворы влѣзохѫ,
На Выхрогонцы коніе ѣздѣхѫ;

Змѣицы въ дворы влѣзухѫ,
Съсъ позлатены Калескы;
Та чи Радки си думахѫ:
Съблѣчи, Радке, вашѭ примѣнѫ,
Да тꙗ съсъ нашѫ облѣчемь!
Разплити, Радке, вашы плетенкы
Да тꙗ уплетемь по нашы!
Пакъ сѫ си Радкѫ завели,
Въ дьлбокы тьмны пештеры.
Тры месецы гудешь правили,
Годинѫ свадбѫ свьршили,
До дѣ сѫ свадбѫ свьршили
Мѫшко ся ѥ дѣте родило!

3.

Женидба Сотꙗнова съ Само-Дивѫ.

Стоꙗнъ си тѣлцы пасѣше,
По Само-Дивишкы игришта
И съ мѣшницѫ си свирꙗше.
Само-Диви сѫ събрали,
Събрали и сѫ играли,
Играли и сѫ уморили;
Чи сѫ высоко хвьркнѫли
По зелены тѣ Елхицы,
При студны быстры кладенцы,
По равны гладкы полѣнкы,
По цвѣтны росны моравкы.
Тры ся сѫ голи съблѣкли
Чи си сукманы съблѣкли
И златокрайкы привѣзкы,

И зеленъ поѩасъ моминскы,
И Само-Дивско забунче.
Стоѩанъ си чьрдж покара
Чи ѥж на валѥжкъ привали,
Само-Дивы си издѣбна,
Та имъ сукманы открьдна.
Само-Диви сж излѣзли
И тры ти голи безъ ризы.
Тры ти ся молѥжть Стоѩану:
Стоѩане! младо овчарче,
Дай ни, Стоѩане, сукманы,
Сукманы Само-Дивишкы!
Стоѩанъ имъ ѩы не дава!
Пьрва Стоѩану думаше:
Дай ми, Стоѩане, сукманче
Чи имамъ майкж маштихж,
И майка ми мя убива!
Стоѩанъ й ништо не каза,
Нъ й сукманче подади,
Втора Стоѩану думаше:
Дай ми дрѣхы тѣ, Стоѩане!
Чи имамъ до девять братж
И тебе и мене убивжть!
Стоѩанъ й ништо не каза
Нъ й дрѣхы тѣ подади.
Трѣтѩа зовѣхж Роданка,
Тѩа си Стоѩану думаше:
Дай ми Стоѩане, дрѣхы тѣ!
Чи сьмъ си една у майкж,
За сынецъ и за дьштерѥж;

Ты да не сѣкашь, Стоѩне,
Само-Дивѫ женѫ да водишь!
Само-Дива домъ не събира,
Ни то ти дѣца отглѣжда!
Стоѩнъ си тихо говори:
Асъ таквасъ момѫ си търсѭ,
Коѩ ѥ една у майкѫ.
Чи си ѭ у тѣхъ заведи,
Съ другы ѭ дрѣхы облѣчи
И ся за неѭ ужени.
Тры годины ся водили,
Станѫла трудна неволна,
Мѫшкѫ ѥ рожба добыла,
Понуда му ся сторили,
И имя му сѫ гудили,
Та сѫ го Данчо нарѣкли.
Кату годинѫ испьлнилъ,
Годинѫ му сѫ нанили,
Ѣли сѫ, іоште пили сѫ;
Кумецъ Стоѩну думаше:
Ѩ да ми, куме, посвиришь,
Съсъ твой тѫ гайдѫ мѣшницѫ [1]).

---

[1]) Гайди — гай на Зандскы ѩзыкъ значи грайны гласъ (музика), а грай на самскрытъ ѩзыкъ има сѫшто то значение какъ гай на Зандскы. Българы тѣ имѫть гайда (на Зандскы исто гайда), кое значи грайно (музикално) орѫдие што издае гай. За това въ нашы тѣ народны пѣсны ся срѣшта гайда и мѣшница и упрѣдѣлитьлно гайда мѣшница, зашто гайда = грайна орѫдие има и безъ мѣха. Българы тѣ въ старо врѣмя сѫ имали грайны тѣ си урѫдыя въ доста голѣ-

Кумица да ми поиграи,
Какъ Само-Дивы играіжть.
Стоѩнъ съ мѣшницѫ засвири,
А Роданка си заигра,
Какъ то хора та играіжть.
Кумъ си Роданки думаши:
Роданке! мила кумице!
Што ми, кумичке, не играишь,
Какъ Само-Дивы играіжть?

мо съвьршенство; а то ся доказва се пакъ отъ стары тѣ нашы народны пѣсны, дѣ ся възпомянувѫть: срьбьрны и позлатены свиркы, мѣдны и костѩны, мѣдны рогове, тржбы, зурны тжпаны, цыгулкы, а особено грайно урждие Българско іе сладкогласная Булгаринѫ, кое іе подобно на талѩнское Мантулино; Днѣшни тѣ остаткы доказвѫть іоште нашѫ тж рѣчь. Въ всѣко село въ Българиіж ся нахождіжть свирцы Българы, кои доста порядочно свирѩть съ гайды, съ цыгулкы, свиркы и въ обштѣ съ Булгаринѫ, а най-паче овчяры тѣ съ мѣдны или ѩворовы Кавалы, свирять твьрдѣ сладко грайно.

Въ стары тѣ времена, кога сѫ ходили Българы тѣ на бой, имали ся рядъ военаго устройства и употрѣблѣвали и Грайны орждыя, а най-паче тржбы и мѣдны рогове, съвременно же пѣѩли и възторгны пѣсны. Стары Еленскы писателы и поеты смомянувѫть іоште въ Омира си народъ подъ имянемъ παίονες= пѣѩни и отдавѫть имъ жилишта въ днѣшнѫ Българиіж и казвѫть чи тии народы были отъ пелазгичьско племя. Тии, кога ходили на бой, пѣѩли пѣсны, а най-паче кога ся сѫ врьштали побѣдоносци. Тѣхъ пѣсны Еленски писатели пазовали παιανικοὺς ὕμνους = пѣѩничьскы пѣсны, съставили же и: глаголъ παιανίζω=пѣіж побѣдительнѫ пѣсень или побѣждамъ, приносно. Всѣкъ види очевидно чи παίονες не іе Еленска рѣчь, нъ чиста наша Българска, какъ то и παιανίζω іе пѣіж.

Наша повѣстность и стары тѣ ни пѣсны доказвѫть ѩвно: чи Българы тѣ, кога ходили на бой, отхождали съ пѣсны, какъ

Родѧнка куму думаше:
Моли ся, куме, Стоѩну
Нѣка ми дрѣхы тѣ извади,
Дрѣхы тѣ Само-Дивишкы.
И кумъ му ся ѥ помолилъ,
Стоѩнъ ся ѥ придумалъ
Самъ си ся Стоѩнъ изльга,
Кату му ѥ рожбѫ добила,
Чи нѣѩтѣ назадь помысли.

то и кога ся сѫ враштали побѣдоносхци. Народъ же гы испроваждѫлъ и посрѣштѫлъ съ пѣсны и дѣвошкы ликъ съ цвѣты и вѣнцы пѣѩлъ ѥ задружно. Великый Симеонъ, кого народъ пѣе царь Семо Българскы, кога ся ѥ завраштал отъ Царыграда побѣдоносецъ, народъ излѣзвалъ съ пѣсны да го посрѣшни, а дѣвушки ликове съ бѣло ублѣчены млади дѣвы, съ шиты полы по сукманы си, съ Златокрайкы привѣзкы или Забрадкы съ зелены опасаны опасы (знакъ младости и дѣво та имъ), носили сѫ вѣнцы въ рѫцѣ и пѣѩли сѫ сладкограйни пѣсны въ славѫ великому побѣдителю Ромео-грьковъ царю Симеону!

Народъ же ѥ постилалъ по поды (пѫтища улицы) обычно лилѩкѫ, на онова мѣсто по кое ѥ минувалъ царь, какъ то и младоженцамъ въ голѣмы тѣ свадбы. Такава драгоцѣнна пѣсень, доказваюшта народнаѩ ни старѫ порядѫ, съхранила ся ѥ и види ся да ѥ съчинена въ него славно за Българы врѣмя! (Вишь въ съчинение: нѣколко рѣчи о Асѣню пьрвому и проч.).

Повѣстность съхранила, чи пѣѩни нѣсѫ ся никакъ покорили Александру великому, нъ имами си своего царя, и Александръ гы ималъ спомоштницы, кога ѥ воювалъ въ Азиѥ. Имя Славѩнъ—Славѩнинъ послѣ Александра Македонскаго ся ѩвѣва въ повѣстность, нъ то, по нашему мнѣнию, не ѥ друго, нъ равно съ Пѣѩнъ. Παίονιζω= пѣѥ побѣдоносно и Славѥ ѥ се едно. Съхранило ся ѥоште въ новѣстность чи ушь Александръ великыи далъ имя то Славѩны = Славѩны, народамъ съ вою-

Чи й сукманче извади,
Сукманче Само-Дивишко,
Извади та и подади.
И Роданка ся завьртѣ,
Чи изъ Куминіѫ изхврькна
Чи на Каштыі ѥ качнѫла,
Само-Дивишкы си засвири
И Стоѩну си думаше:
Нѣ ли ти рѣкахъ, Стоѩне!
Само-Дива домъ не домува!
Плѣснѫла рѫцѣ писнѫла
И ѥ высоку хврькнѫла,
Та ѥ далѣку отишла,

вавшимъ. Ако разглѣдамы разсѫдитьлно, виждамы чи имя то Славѩнъ за пьрвы пѫть ся ѩвѣва отдаваемо Македонскимъ Болгарамъ отъ дѣ и Свято-Българскыи чьрковенъ ѩзыкъ зѣлъ имя то Славянскы ѩзыкъ.

Дѣйствитьлно имя Славѩнъ е приложено на народно то ни имя Българинъ, кое въ пьрвобытность си значило: сѣѩштыи, житъ или житыи (agriculteur—орачь), ѣдѣштыи жито или Бьлгурь, Бльгурь и Булгурь, а послѣ приносно чьловѣкъ, изобрѣтшыи орачьство, сътворившыи себе постоѩнно жилиште и обштествены обвѩзаности и законы, и питаюштыи ся съ жито, а нѣ вѣкы съ корены и дивы плодове, какъ то други. Съ другы рѣчы да кажимъ: Бьлгаринъ, Бльгаринъ или Булгаринъ значи: чьловѣкъ, народъ, кой ся ѥ вѣкы ублагородилъ сравнитьлно Еленъ и Гьркъ—Гьрькъ=горакъ,—живѣвшыи іоште за дьлго врѣмя въ лѣсове и горы и питавшыи ся съ корены, тьргаюштыи (а нѣ ѣмаюштыи) ὁ τρώγον=тьргамъ. О тому смы говорили въ обширность въ съчинение то си: Основни начяла на Българскѫ тѫ най-старѫ повѣстность.

У пусты горы зелены
До Само-Дивишкы селища,
На моминскы Кладенецъ;
Тамъ ся Роданка укжпа
Моминство й ся повьрна,
Чи у майкж си отидѣ.

4.

Еню Миховъ и прѣдстатьлка стада му Горска-Дива.

Запасалъ ѥ Еню Миховъ
Ой, Колѣде, мой Колѣде! [1])
Запасалъ ѥ сиво стадо.
Подпладни го подъ Оряхче,
Подь Оряхче столовато,
Столовато, крьстовато.
Стигна сѣнка, не достигна!
Чи си качна Горска-Дива,
Горска-Дива, Само-Дива.
Подмѣтнаси дѣсно крыло,
Стигна сѣнка и замина!
Отговоры Еню Миховъ:
Ой тя тебе, Горска-Диво,
Горска-Дыво, Само-Диво!
Да тя дарѭ добржь дарбж,
Добржь дарбж шаро ꙗгне.
Отговоря Горска-Дива,
Горска-Дива Само-Дива:
Ой тя тебе, Еню Миховъ!

---

[1]) Това ся повтаря подирь сѣкж стрьчкж пѣсни.

Да быхъ брала се по ꙗгне,
Поле быхъ си побѣлила.
Пакъ говори Еню Миховъ:
Ой тя тебе, Горска-Диво,
Горска-Диво, Само-Диво!
Да тя дарїж съсъ дукато.
Отговаря Горска-Дива,
Горска-Дива, Само-Дива:
Да быхъ брала по дукато
Поле быхъ си посрѣбрила.

5.

Умьртвеныи Стоꙗнъ отъ Само-Дивж помоштиїж на Выхрове тѣ и Выхрушкы тѣ.

Мама Стоꙗну думаше:
Стоꙗне, сынко, Стоꙗне!
Не си стадо то разтиряй
Изъ Само-Дивскж джбравж,
Или кату го разтиряшь
Съ тьнкж си свиркж не свири!
Да ми тя Дива не чюи,
Дива та, Само-Дива та,
Да ся не бори съсъ тебѣ.
Стоꙗнъ майка си не слуша,
Най-си стадо то разкара
Изъ Само-Дивскж джбравж,
Съ тьнкж си свиркж засвири,
Само-Дивж си покани,
Да доди да ся поборїжть.
Само-Дива ся вѣстила,

Къть малко момче рохаво;
Плѣснжли и ся вловили,
До тры дны ся сж борили,
Стоѥанъ ште да и надвие!
Само-Дива сж провыкна:
Выхрове, сестри Выхрушки!
Днѣсь ште мя Стоѥанъ надвие!
Выхрове ся сж спуснжли,
Выхрушки ся сж съвыли,
Чи сж Стоѥана дигнжли,
Отъ дьрво въ дьрво слагали
Отъ врьха на врьхъ дигали,
Кжсъ по кжсъ го скжсали
И стадо му сж прьснжли!

6.

Любовь Тодорова съ Змѣицж и изцѣление му съ умразны Змѣѭмъ и Змѣицамъ былкы (трѣвы).

Мама Тодура пыташе:
Тодуре, сынко, Тодуре!
Кату ми ходишь сынко льо,
Седемъ годины младъ овчярь,
Сѣкогы веселъ идѣше,
У баштины си дворове;
А сега, сынко, Тодуре,
Што ми си толко нажяленъ,
Нажяленъ іоште наскьрбенъ,
И въ лице мами потьмнѣлъ?
Да ли ся, сынко, не здумвашь
Съсъ твоіж младж дружинж,

Та ми си такъвъ повѣнжлъ,
Повѣнжлъ въ лице посьрнжлъ?
Тодуръ мами си думаше:
Кату мя пыташь да кажѣж,
Што сьмъ си, мамо, повѣнжлъ:
Отъ скоро ѥе, мамо, почнжла,
Млада Змѣица да иди,
Вечярь тѩ да мя нахожда;
Ако огьнь гори по край насъ,
Тѩ при огьнь си доходи,
Главны́ изъ огьня си зѣма
Съ тѣхъ дружина та бие,
Па си при менѣ дохожда,
При менѣ лѣга да спимы!
Тодуру майка думаше:
Чи каква ми ѥе Змѣица?
Тодуръ мами си думаше:
Хубава, мамо, на лице!
Кату ѩж, мамо, поглѣдна,
Лице й свѣти кътъ Сльнце!
На снагж тьнка высока,
Руса й коса Златѩна!
Мама Тодуру думаше:
Тодуре миличякъ майци,
Не ходи стадо да пасешъ!
Мама штж пыта разпыта,
Съсъ былжы да тя укжпи,
Змѣица да тя намрьзи,
Пытала и разпытвала,
Чи си мама му испыта,

Былкы Змѣйчяни умразны,
Та си Тодура укжпа.
Рано ранилъ младъ Тодуръ,
Та си на горж отидѣ,
Сиво си стадо да пасѣ,
Коги ѥ было вечярь-тъ,
Тии си огьнь наклали
И край огьня заспали,
Младъ Тодоръ не заспалъ!
Кату си дошла Змѣица
Право при огню отишла,
Главны изъ огня зѣмаше,
Сичкж дружинж биѩше.
Па при Тодура отидѣ —
Къту при него приближи
Змѣица отъ него побѣгна,
Въ гжстж горж прифрькна.
Кату Змѣица пиштѣше
Сичкы овчяры събуди!

7.

Похыштение Радино отъ Огнянаго Змѣя.

Рада за водж ходила
Напусты Змѣйскы Кладенцы,
Ходила и ся вьрнжла.
Срѣшта й иджть два Змѣя,
Два Змѣя, два огняника.
По-старыи Радж заминж.
По-младыи Радж запира,
И кьрчяза й напива.

Чи си Змѣй Ради думаше:
Радо льо, либе, Радо льо!
Сѣкы вѣчярь ми дохождашь
По смѣснѫ кытѫ доносѣшь,
То-съ вечярь што не донеси?
Рада си Змѣю думаше:
Змѣю льо ты огнянико!
Пусни мя, Змѣю, да мина,
Да мина да си замина;
Майка ми болна си лѣжи,
Колко ѥ болна отъ болѣсть
Два пѫти горы за водѫ!
Змѣй Ради си думаше:
Радо льо мома хубава,
Льжи ты, Радо, други го,
Най си Змѣя не льжи!
Змѣй си хвьрка высоко
И глѣда Змѣй шыроко,
Сега надъ вази прифрькнѫхъ,
Майка ти въ горенъ кѫтъ.
Сѣди та си умайва!
Майка ти маіосница та!
Майка ти умайница та!
За тебе ризы съшива,
Сѣкаквы былкы въшива,
Сѣкаквы былкы умразны,
Умразны былкы раздѣлны,
Дано тя, Радо, намрьзя.
Майка ти маіосница та!
Маіоса горѫ и водѫ!

Живѫ ѥ зьміѫ хватила,
Въ ново іѫ гьрне турила,
Съ бѣлъ го бодилъ подклала;
Зьміа ся въ гьрне выяше,
Выяше іоште пиштѣше,
А майка ти нарича:
Какъ то ся вые та-съ зьмя,
Тѫй да ся выіѫть за Рада,
За Радѫ момцы Бьлгары!
Дано іѫ Змѣйку намрьзи,
Намрьзи да іѫ остави!
До дѣ не тя ѥ цѣрила,
Ась штѫ да тя задигна!
Дорь това си Змѣи издума
И рада си ѥ задигнѫлъ.
Издигнѫлъ горѣ въ небеса,
До высокы ми дѣлове,
Дѣлове стѣны камени
У шырокы ми пештеры!

8.

Саракина измамва любовника си Змѣя да й кажи раздѣлны былкы, научена отъ любовника си чьловѣка.

(Пѣе ся отъ Македонскы Бьлгары).

Саракино малка моме,
Саракино посестримо,
Тукъ мя лажишь не мя зѣмвашь,
Сега има тры годины,
Тры годины на четиры!
Износи ми тры Перваза

Тры Перваза (турск. рѣчь=опась) куприняны,
Тры Прьстяна бурмалии!
А бре лудо неженено!
На ли мя пыташь да ти кажемъ:
Менъ ме либе Змѣй отъ горѫ!
Тукъ мя либе, не ся лѫчи!
Сега има тры годины,
Тры годины на четиры.
Саракино мала моме,
Саракино посестримо!
Кога дойди Змѣй отъ горѫ,
Ты му кажи: тати има,
Тати има бѣлѫ кравѫ,
Бѣлѫ крава, чьрно теле,
Тукъ ѥ цыцка, не ся лѫчи,
Не ся лѫчи, не ся гони,
Сега има тры годины,
Тры годины на четиры.
Кога дошелъ Змѣй отъ горѫ,
Саракина го попытала:
Ой ты, Змѣю, прьвна любо!
Тати има бѣлѫ кравѫ,
Бѣлѫ крьвѫ, чьрно теле,
Тукъ ѩ цыцка, не ся лѫчи,
Не ся лѫчи, не ся гони,
Сега има тры годины,
Тры годины, на четиры;
Какъ да чина, какъ да сторѩ,
Оно отъ неѩ да ся лѫчи?
Саракино мала моме,

Саракино посестримо!
Да н' ѥе това дѣволштина?
Ой тя Змѣю, прьвно либе
Азъ ка тебе не тя лажимъ,
Туку право ти казувамъ.
Саракино мала моме,
Саракино посестримо!
Налъ мя пыташь да ти кажѭ:
Ты му кажи на тата ти,
Онъ да зѣмва Чьрно-трънотъ,
Чьрно-трънотъ, като-ленотъ,
Да гы клади въ ново гьрне,
Въ ново гьрне да ся вари,
На петокотъ на вечяря,
На петокотъ спротъ сабота,
Да попрьска чьрно теле,
То отъ неѭ да ся лѫчи.

. . . . . .

9.

Нено и Юда (македонска пѣсень).

Свири Нено [1]) свири
Дѣ го зачу Юда
Юда Само-Вила.
Таму вели, вели:
Гой ты Нено, Нено!

---

[1]) Индийцы имѫть Нана и Нену-Сахиба познатыи въ 1858 двигатель Индийскаго народа противъ Англійскаѭ мѫчитьска власть. Ные имамы Нану, Нанчу, Нену мѫж. Нана, Нанка, и Ненка женскы и друг.

Нено бре чобано!
Ты да свиришь, Нено,
Изи да играіж,
Изъ Каулъ чина:
Ако, Нено, надсвиришь
Кети дадемъ, Нено,
Най-малкж тж кьркж,
Юда Гелмаруда.
Ако те надиграіж,
Ке ти зема, Нено,
Тоя та русж главж!
Свирилъ Нено свирилъ
Тры дны и тры ношты,
Играла іе Юда,
Тры дны и тры ношты,
Умори се Юда:
Доста, Нено, доста,
Доста немой свиришь,
Ке ти дада, Нено,
Най-малкж тж Юда,
Юда Гелмаруда.
Те Чинихж свадбж,
Южени се Нено,
Калесалъ Калита.
И добыхж мушко дѣте,
Калесахж Кали-тата
Да имъ кърсти мушко дѣте.
Кьрстихж, сѣднахж,
Сѣднахж да ручіжть.
Прѣдговори Кали-тата:

Кумице, кумице,
Ты да ми играешь
Юдинско то Хоро.
Кали-тате, Кали-тате!
Постой и почекай
Да си набизаѭ (бузаіѫ-кьрміѫ),
Мушко то дѣте
Да го клада
У златнѫ тѫ люлкѫ.
Зела да играе,
Закачила горѣ,
Горѣ и планины!

10.

Отломакъ отъ драгоцѣныхъ пѣсень, обнародавана въ «Царыградскыи Вѣстникъ» 439 л. 1859, отъ достоуважаемаго Българина, Г-на Иордана Хадж. Константинова: **Женитба Ива отъ Меглена, Българска Войвода, въ царствувание то царя Шишманѫ.**

Но што бѣхѫ до тры законицы,
Не даваіѫть Кралевѫ тѫ дштеркѫ.
Разлюти се Змѣй-атъ Бѣло-метскы,
И испушти единъ силенъ вѣтьръ,
Съ вѣтаромъ една сытнѫ росѫ,
Се разигра това слано-море,
Што-пропаднѫть въ море кораби,
Што пропаднѫть шесть хиляды сваты.

* *
*

Гласъ невидимъ отъ въздуха выка:
Чуйте-ли, Царе Шишмане!

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN LIBRARIES

Те поздрави Милка Самодива[1]),
Отъ Перуна Неда[2]) Само Ходка.
Та пуштайте мачкы (коткы) отъ кораби
Нека стоѭть кораби въ море.

* *
*

Змѣй-атъ има до тры зевычай,
Единъ вычай силенъ вѣтеръ духа;
А другыи сытнѫ росѫ роси,
А трѣтыи силенъ градъ ми тьлче.
Почекайте тры чясове врѣмя,
Дури лѣжи внетре у кораба,
И сили му веке сите преджть,
Какъ питанъ той ще да ся валка.

* *
*

Токъ пуштиха мачкы отъ кораби,
И за стоя тры чясове врѣмя,

---

[1]) Ето исто то имя Milne=Милна-Милка, съхранено е въ Друидизма какъ то видѣхмы по горѣ.

[2]) Едно Мисенийско прѣдание казва: чи Зевса (Еленскаго Бога) го възпытала въ дѣтство му нѣкоѭ си Горска-Дива на имя Неда, а отъ нейно имя ся назвала и рѣка Неда! (Вишь Dictionaire Mythologique universel. Издан. par Th. Bernard 1854, Paris). Наши же Българы пѣѭть въ Ладины тѣ пѣсни: ой «Ладо, Ладо момиче младо!» и: ой «Недо, Недо, мамино чедо!» А знайно ѥ чи Лада ся ѥ славила отъ Българы за богынѭ любви и прѣдстатьлкѫ брака. На каквѫ убо отдална древность ся относѭть тѣй-зи Българскы пѣсны!!! Прѣды да ся възпытае Zévs отъ Недѫ Самодивѫ или Горскѫ-Дива и да ся състави грьцкии Олимбъ!....

Така Змѣй-атъ отъ силѫ ослабна,
Като мьртовъ въ кораба лѣжи.

* * *

Па се врати царе Шишмане,
И извади таіѭ острѫ сабіѭ,
И на Змѣя до тры главы пресче,
И во море вси тры гы замѣтна,
Тогай ми ся море разиграло;
Игра море корабы примѣтка.
Се провыкна Царе Шишмане:
Што да правимъ Кытены Сватовы?

* * *

Гласъ невидимъ отъ воздуха дойде:
Ободри се Царе Шишманине!
Те поздрави Врьбена Врьбица
Само-Ходка Креша Подгорица:
Потьрпете іоште до тры чяса,
Дури да пропаднѫть тры главы подъ водѫ
Говореики Вилы Само-Дивкы
Се утиши това сыньо море.

* * *

Излѣзохѫ на Болгарскѫ земіѭ,
Си дойдохѫ въ Меглены града,
Си вѣнчахѫ младѫ тѫ невѣстѫ
Целивахѫ вѣнцы младоженскы,
Тры недѣли веселба правихѫ
И во дары четны гы дарува.

Испратихѫ Царя Шишманина,
Во Святѫ Горѫ поклоникъ отидѣ
Да целива мошты Святитьлски
И отъ тамо во Видинъ си отидѣ.

Отъ сичкы тѣ тыя вышеизложены пѣсны чисти Змѣйскы и Само-Дивскы, види ся явно и въ обшырность, чи тии Бьлгарскы Змѣюве и Змѣйцы, Горскы-Дивы и Само-Дивы, Само-Вилы, нѣсѫ были друго ништо, нъ най-стари тѣ жрьци — Самоцы-Дрьвды и посвяштены тѣ Богу Дѣвы, кои сѫ славили Бога, въ най-отдалнаіѫ дрѣвность, по горы, въ ниришта и погоды, а кату изчезнѫли съ врѣмя, народъ гы притворилъ въ баснословны лица — Самскрытска та книжнина и остатки тѣ днѣшни въ Хиндистанъ, какъ то и въ насъ Бьлгары тѣ, выкѫть грьмогласно и потвьрдѣвѫть таіѫ необоримѫ истинѫ.

Тии сѫ были не само свяштены имъ начялницы, нъ и военны прѣдводителы, учителы и лѣкары и гадателы (пытии отъ пытаіѫ-пытамъ да научіѫ бѫдѫштность си и проч.), и кату такива тии ся сѫ отличявали отъ другаго народа и въ начина живота си и въ облѣкло си, какъ то гы описвѫть доста подробно народны тѣ пѣсны. Любопытно іе чи въ Само-Дивишкы тѣ пѣсны Стоіанъ играи голѣмо дѣйствие, съ своіѫ тѫ тьнкѫ свирѫ и гайда или Мѣшница, той іе лице то кое стары тѣ грьцы сѫ назвали Аполонъ, кое іе ималъ да прави съ Мусы тѣ имъ. А іоште по любопытно іе чи имя то Стоіанъ, какъ то и множьство другы мѫжкы и женскы собствены

имяна, ся находи сжшто и на Самскрытъ ѩзыкъ. Sthanou=le stable, un des noms de Civa.=Стайпыи,— Стоѩнъ, едно отъ Сивовы тѣ имяна. Ные имамы Станю мжшк. Стана—женск. и Станка, послѣ Стаю и др. кои сички имжть едно и исто значение съ Sthanou, отъ глаг. стаѭ, стати, станъ и проч.

Отсвѣнь въ народны тѣ ни пѣсны, прикаскы и вѣрваныя што ся сж съхранили тыя стародревны остатки, ные штѣмъ потвърди другадѣ съ повѣствуватьлны обширны доказатьлства чи отъ начяло Христиѩнства наше то свяштенство ѥ гонило и истрѣбило много отъ тыя стары вѣрваныя, какъ то ѥ горило и стары тѣ ны книгы, възвавшо гы нечьстивы и проклявше оныя кои сж гы чьтжли или имали!

Дрьвиды тѣ употрѣблѣли джбоваѭ Имилж =qui de chêne за свяштено и вселѣкови то нѣшто. Тии ѭ брали прѣзь Декемврия мѣсеца на Новж годинж. Главныи Дрьвидъ ся ѥ качвалъ на джба и отрѣзвалъ ѭ съ злато сьрпче (косарче), другии же попове сж ѭ поѣмали отъ долѣ съ страхопочитание и на Новж Годинж ѭ раздавали народу. Тии вѣрвали чи Имила ѥ была прѣдухранитьлно нѣшто отъ всѣко умайвание, вьлшебство и отровж; лѣкъ кой причинѣвалъ чядородие, очиститьлна вода, съ еднж рѣчь, всецѣлебно лѣкарство.

Имила ся ражда по сичкы тѣ почти дьрвета зимѣ и тѩ ѥ бобончици на клончета жьлто-бѣлизнявъ шаръ имѣюшти. Живѣюштии по горскы тѣ мѣста Бьлгары сж увардили и до сега сжшты тѣ вѣрваныя за

неіж. Тии іж бержть дѣйствитьлно прѣзь Декемврия мѣсеца; а по высокы тѣ върхове, дѣ не могжть да ся качіжть, фърліжть съ пушкж и іж събаржть долѣ. Дѣвицы іж носіжть затжкнжтж на главы си, почитаюшти іж за най-добьръ накытъ; безчядни (ꙗловы) жены іж пиіжть, да добыіжть ушь чяда; неджгави іж пиіжть за изцѣление си, а най-паче вмѣсту учиститьлнж (слабитьлнж) водж іж употрѣблѣвжть многи коꙗ, и дѣйствитьно кара на вънъ и учистя чьловѣка. Многи же іж затжквжть по стаи си и мысліжть чи имжть нѣшто си драгоцѣнно. А нѣкои си вѣрвжть чи Имила, коꙗ ся ражда на оряхово дьрво или не помніж добрѣ на какво друго, тꙗ ушь имала силж да притвори мѣдь на срьбро и злато, пъ тꙗ, казвжть тии, рядко ся находила.

Видѣхмы по горѣ чи Дрьвды тѣ носили на шии тѣ си валчясто стькло, кату ꙗйце и вѣрвали чи то ся съставѣло отъ запенения на многосплѣтены ведно зьмы и въ него ушь имало чюдотворнж силж! Въ Голиіж ся съхранѣвало за дьлго врѣмя да носіжть на шии си закачены такива нѣкои си камены, коихъ зовали: Pierres de serpents = Зьминскы камены. Нашии нѣкои си Бьлгары и до сега вѣрвжть чи имало змии съ рогче на главы и многи съ прилѣжание ся трудіжть да наиджть такавж нѣкоіж си зьміж, да бы добыли рогче й. Тии вѣрвжть чи въ него рогче имало драгоцѣнно свойство, т. е. то было хубаво за всѣкаково нѣшто да го има чьловѣкъ при себе си; умайванье и строи (направена магиꙗ) него было хваштало, пушка не го биіжла; ако въ случаи бы го отровилъ

нѣкои си, кату настьржи малко отъ него и го испие, размѣсено съ водж, тутакси ся изцѣлѣвалъ отъ отравж тж и отбѣгвалъ смьрть тж. Най-послѣ тии го вѣрвжть за всецѣлитьлно нѣшто, какъ то сж вѣрвали Галы тѣ Друидское зьминско ꙗйце, кое ся тии носили на шии си, какъ то по горѣ казахмы въ знакъ чина си.

А нѣкои си старци Българи вѣрвжть и казвжть, чи кога случи да види чьловѣкъ много змии ведно сплѣтены, кое и дѣйствитьлно ся случва чясто въ пролѣть, кога тии излазіжть отъ зимное си мьртвило и почнжть да ся гоніжть (събиржть мжшко съ женско), ако, видѣвшый гы тжй сплетены знай да хвьрли дрѣхж тж си отгорѣ имъ, штѣлъ ушь да намѣри, послѣ кату іж открые, голѣмо съкровиште тамъ оставено! Отъ того остало и пословицж между старцы Българы «зьми завывамъ, иманье открывамъ»; а то іе сжшто съ онова што сж вѣрвали Голы тѣ въ врѣмя Плиния, чи онъ-зи чюдотворенъ и скжпоцѣненъ валꙗкъ, кого сж носили Дрьвди тѣ на шии тѣ си: anguinum ovum=зьминско ꙗйце, съставѣлъ ся ушь отъ плюнкы или запение на многосплѣтены ведно зьмы.

Българы тѣ іоште до крьштение то Прѣславскаго двора имали нѣкакавъ си камень, общто познатъ за цѣлебенъ и въ общто употрѣбление, какъ то ся види въ познаты тѣ 106 въпроса Борисаваго посолства въ Римъ. Такавъ нѣкои си камень и до сега ся употрѣблѣва по нѣкои си мѣста въ Българиіж, и имянно въ Видинскаіж область, отъ селцы тѣ, кога боли нѣкого

си глава, гуждѫть го на чело му и казвѫть чи ся залѣпѩлъ и кату истѣглѣлъ болѣсть тѫ, отлѣпѩлъ ся пакъ.

Отъ сичкы тыя живы остатки, съхранены въ днѣшны тѣ Българы, доказва ся необоримо: чи приписаныи Келто-Кимбрамъ, и послѣ тѣхнимъ потомкамъ Фржгъмъ, Друидизмъ ѥе сѫшта Българска стара вѣра и чи тии Келто-Кимбры сѫ Българы [1]).

Ученый Тиери въ своѩ тѫ си повѣстность histoire des Gaulois, казва чи двама ушь прѣдводителы Галатовъ Brême и Bolque=Брѣмъ и Болгъ, дошли, съ едно военно отдѣление, тры вѣка прѣды Христа, въ Българиѩ, а имянно въ Старѫ Планинѫ и ся разспрострьнили по неѭ отъ Рилѫ Планинѫ до Чьрно то море по сичкыи Хрѣптъ Ѣма.

Тамо тии Галаты нашли нѣкакавъ си Трако-Илирически народъ, казва францускый историкъ, и почнѫли да ся биѩть съ него народъ; нъ кату не можяли да го побѣдѩть, зашто то былъ юнашкы, Галаты тѣ прибѣгнали на слѣднаѩ лукавштинѫ: оставѣли отровены гозбы около военото си станиште и около горскы тѣ Кладенцы и пристрували ся ушь чи бѣгѫть и отъ най-малко то нападение того народа, кой непрѣстанно ся биѩлъ съ тѣхъ. И такъ тии Старо-Планински тогдашни Загорци, не знаюшти чи оставены тѣ гозбы сѫ отровени, ѣли отъ тѣхъ и сѫ

---

[1]) Изслѣдовати рѣчы тѣ Кимбры и проч. и навести възпоминаемо то онъ Иродота приселение Кимериицамъ въ Тракиѩ 4 вѣка прѣды Христа и проч.

истрѣбили многи. Нъ пакъ не можяли Галаты тѣ да гы навиіжть и побѣдіжть конечно, ами най-сѣтнѣ ся приговори съ тѣхъ и отишли заедно да освоіжть въ Гърциіж Делфийскыи Храмъ, дѣ имало богатство голѣмо, кое разграбили и ся вьрнжли пакъ въ Старж Планинж, по другимъ историкамъ, и донесли много Кумиры (идолы) грьчьскы и за присмѣвъ на идолопоклонство то, клали и тии ушь за жьртвы кравы, волове и другы животны, и чьрва та и луканы тѣ имъ (шкембы тѣ) съ печистотж тж, горили и кждили съ тѣхъ грьцкы тѣ кумиры; а мѣсо та пекли, ѣли и ся веселили. Нъ това за кумиры тѣ ся относи на Бьлгары тѣ само.

Имя то прѣдводителя тѣхъ Галатовъ Brême = Брѣмъ, учепыи Тиери тьлкува по старо-Келтскы ꙗзыкъ: Brême=силныи, военныи. Ные нѣмами освѣнь да сравнимъ нашж тж Бьлгарскж рѣчь Брѣмя = тяжесть и да видимъ чи Брѣмъ значи въ пьрвобытно значение: тꙗшкыи, а въ приносно: силный--военныи. А іоштте въ по-пьрвобытно Брѣмъ значи: събраныи, отъ кореное бьр=берж, събирамъ, зашто то до дѣто не ся събиржть много чястицы или чясты въ какво и да іе тѣло не можи да бжди тꙗжесть въ правъ смысьль. Што то и таꙗ рѣчь іе наша чиста Бьлгарска. А имя то другаго имъ прѣдводителя Bolque= Болгъ, французкыи историкъ оставж не-разтьлкувано по Старо-Келсткы; види ся чи не му іе намѣрилъ значение то въ изгубеныи днѣсь Келто-Кимбришкы ꙗзыкъ. Нъ ные му го тьлкувамы за сега въ кратцѣ отъ живыи Бьлгарскы ꙗзыкъ: Bolque=

Болгъ=Бьлгъ или Бльгъ по старому, а по новому Благъ, отъ дѣ собственое имя Благой, и прилагатьлное: благыи—умилныи, ублагородившыи ся=Бьлгаринъ, Бльгаринъ и Булгаринъ.

Това историчьско събытие за Галаты тѣ, чи сѫ дохождали, тры вѣка прѣды Христа, въ Старѫ Планинѫ подь прѣдводитьлство то Брѣма и Болга наведохмы, не чи го не признавамы, зашто то то ся ѥ съхранило и въ нашы тѣ народны пѣсны, какъ то подолѣ штѣмъ видѣ. Нъ за да отговоримы на едно противоположение, кое можи ся отправи отъ стрьны на учены тѣ противо вышедоказано то единство Друидизма съ бьлгарскаѩ старѫ вѣрѫ. Можи нѣкои си да кажи: сичко това што ся каза за Дьрвидскы тѣ и Бьлгарскы тѣ тогавашны вѣрваныя и обряды ѥ тѫй истинно и право, чи то ѥ едно и сѫшто; нъ то ѥ остало отъ онѣ-зь Голы или Галаты, кои сѫ дошли въ Старѫ Планинѫ и сѫ ся смѣсили съ тѣхъ Трако-Илиричьскы народы, научили гы и придали имъ вѣрѫ тѫ си и обряды тѣ си, та отъ того ѥ остало и до днѣсь Друидизмъ въ Бьлгары ты. То добро; нека положимы и допустимы само за еднѫ минутѫ чи ѥ было и тѫй. Нъ тогова тии Трако-Илиричьски тогдашни народи, коихъ историцы тѣ само спомянувѫть, чи были и живѣли въ него врѣмя въ Старѫ Планинѫ, т. е. тры вѣка прѣды Христа, а никои историкъ не ѥ доказалъ, какавъ народъ сѫ были тии и какавъ языкъ сѫ говорили, то тии Трако-Илиричьски тогдашни народи, не могѫть да бѫдѫть други освѣнь днѣшны тѣ Бьлгары, кои сѫ съ-

хранили въ точность Друидизма и възпомянувжть и пѣіжть въ народны тѣ си пѣсны Галаты тѣ и нихно то по Старж Планинж скытанье, отровены тѣ отъ тѣхъ Кладенцы — Галатска водж и проч. А при тыя живы и необоримы доказатьлства, сички тѣ Нѣмски мждрецы и нихни тѣ послѣдователи, кои сж измждрили и рѣшили за доказано, едно мечтайно приселение въ обштѣ всѣхъ Славıанъ зовимихъ и чястно Бьлгаръ—въ Европж, и то чякъ нѣколко си вѣка подирь Христа, то тии мждрецы оставжть нѣми за всегда врьху той-зи прѣдмѣтъ и изобличявжть ся чи нѣсж знаили и тии сами што сж писали за повѣстность тж своего си народа, коıа ся основали на такива гнилы начяла, а іоште повѣчь за народа при кого нѣсж ся приближали никакъ, ни ти сж изучавали добрѣ неговъ ıазыкъ, народны тѣ стары обряды и обичаи, пѣсны и проч., дѣ само ся крые истинаіж повѣстность всѣкаго народа!....

Ами што да сторимы съ Иродотово то свидѣтьлство, чи Кимбры тѣ или Кимерий тѣ дошли въ Тракиіж четиры вѣка прѣды Христа? (иследовати и н - вести текста). А кату ся дошли тии въ Тракиіж, коıа въ тѣхъ времена іе обѣмала и Ѣма, то тии нѣсж прифрькнжли прѣзь неıа, ни ти сж оставили не заселено такова едно хубаво и веселовидно, здраво и плодови то мѣсто, нъ ся сж заселили и задьржяли тамо. А кату французкы тѣ историцы казвжть чи Голы тѣ или Галаты тѣ, Келто-Кимбры тѣ Брѣмови тѣ и Болгови тѣ Галати сж наишли, тры вѣка прѣды Христа, въ

NB! За кимры тѣ, кои то наишли тамъ Галаты тѣ и проч.

Старѫ Планинѫ свои единородни, кои сѫ говорили сѫштыи ꙗзыкъ, можи быти съ малкѫ еднѫ разликѫ, што то лесно сѫ могли да ся споразумѣѭть, примиріѭть и да направіѭть съѭзь да идѫть съдружно да биѭть грьцы тѣ и да имъ разорѭть Делфийскыи Храмъ, иначе не ꙗ могло да стани тѫй лесно и за скоро такова едно примиреніе и съѭзъ съвоювания.

Ами што да сторимы іоште съ слѣдное свидѣтелство се пакъ Иродотово: Θρακικικῶν δὲ ἔθνος μέγιστόν ἐστι, μετὰ γε ἴνδους πάντων ἀνθρώπων εἰ δὲ ὑπ' ἑνὸς ἄρχοιθο, ἤ φρονέοι κατὰ θῶυτὸ, ἄμαχον θ'ἂν εἴς, καὶ πολλῶ κράτιστον πάντων ἔθνεως κατὰ γνώμην τὴν ἐμήν ἀλλὰ γὰρ τοῦτο ἄπορὸν σφὶ καὶ ἀμήχανον μή ποτε ἐγγένηται εἰσὶ δὲ κατὰ τοῦτο ἀσθενέει ὀνόματα δὲ πολλὰ ἔχουσα κατὰ χώρας ἕκαστοι νόμοισι δε οὗτοι παραπλησίοισι πάντες χρέωνται κατὰ πάντα πλὴν Γεθέων, καὶ Τραυσῶν, καὶ τῶν κατώπερθι Κρηστωναίων οἰκαόντων—Тракы тѣ сѫ най-многолюдныи народъ, послѣ Индийцы тѣ. Ако бы ся управляли отъ еднѫ главѫ, или ако бы ся съгласили сички въ едно, тии бы были не биями и пай-силни отъ сичкы тѣ народы по моему мнѣнию. Нъ това го нѣма въ тѣхъ и не ꙗ было неиспьлнимо, а спорядь това сѫ слаби. Тии имѫть млого имяна всѣкъ по прѣдѣла си. Законы тѣ же имъ сѫ исти на сичкы въ всѣко отношение, освѣнь на Геты тѣ и на Травсы тѣ и на обитаюшты тѣ отвъдъ Кристонийскы[1]) тѣ горы.—

---

[1]) Кристона — Κρυστώνη—градъ въ Тракиѭ, съзиданъ отъ Пелазгы тѣ или Τυῤῥηνῶν=(Турины ?) (Sθеф. Визан), Κρυστωνία—Кристониѭ область въ Тракиѭ νὺν Χριστανία; находися и Γρυστωνία=Гристониѭ. Тукидидъ.

Той-зи многочисленъ Тракийскы народъ, кой то носилъ разны имяна по прѣдѣлы тѣ си, не ѥ можялъ да бѫди другъ народъ освѣнь народа, кой носи общто то имя Славѩнъ, а чястно по прѣдѣла си кого то всѣкъ отъ тѣхъ обитава, носи особно имя, кое ѥ станѫло народно въ него. Кату съображи чьловѣкъ днѣшно то положение на Славѩны тѣ, съ тогавашно то, вижда самѫ тѫ истинѫ на това Иродотово свидѣтьлство въ всѣко отношение. Кату мѣтни чьловѣкъ единъ поглѣдь само въ Турскѫ Европѫ, дѣ обитава народъ близо до десять милиона, носяштъ общто имя Славѩнъ, вижда чи той носи чястно нѣколкоси имяна главны, кату народны, а іоште другы нѣколкоси почястны по прѣдѣлы тѣ си или по другы качьства, а тии сичкы говорѣѫть единъ истъ ѩзыкъ съ малкѫ разлика на мѣстны тѣ си изрѣчия и произношеныя. П-р. Бьлгары тѣ сѫ близо до 7 милиона, кои носѣѫть това общто имя кату народно, нъ имѫть и особны нѣколкоси имяна. Какъ то срѣдь Старо-планинскы тѣ Бьлгары, живѣѫщы тѣ на въсточнѫ тѫ стрьнѫ, въ Тракийскы тѣ равнины, Бьлгары называвѫть Ромѫнцы и мѣсто то Ромѫнѫ. А живѣющы тѣ на сѣверны тѣ стрьны Бьлгары се въ Старѫ Планинѫ до подножыя та й назовавѫть Загорцы. Живѣющы тѣ же въ Видинскѫ тѫ же область назовавѫть Шопы, другы же Полянцы, другы—Рубцы, Дуплювцы и другы другче, а тии сички сами себе назовавѫть Бьлгары, Бьлгары или Булгары. Тѫй сѫшто и Сьрбы тѣ имѫть нѣколкоси другы особны имяна, какъ то: Чьрногорцы, Ерцеговцы, Босняцы, а и въ самѫ тѫ мал-

ѫ, въ юнашка, Чьрнѫ Горѫ имѫть и нѣколко си іоште чястны имяна, какъ то: Пиперы, Бѣлопавльвцы, Кучяны и др. А колко то за многочисленность тѫ имъ што гы сравнѣва Иродотъ съ Индийцы-тѣ, чи послѣ тѣхъ тии были най-многоброенъ народъ на свѣта, и то ѳі една необорима истинѫ за тогашны тѣ времена и знаныя, кои то іе ималъ Иродотъ за народы тѣ. А по днѣшно то съображение кату мѣтнимъ единъ кратакъ поглѣдъ врьху многочисленность тѫ въ обштѣ на Славянскыи родъ, сравнитьлно съ латинскыи и Германскыи, съсъ сичко то число кое сѫ тии послѣдни и слѣли въ себе си, т. е. полатинчили и понѣмчили, пакъ вижда іедно прѣвъсходно число, што то той Тракийскы народъ не іе можалъ да бѫди други освѣнь Славянскыи. Ные о тому што имамы приликѫ да говорими и другадѣ, а за сега казвамы само толкова. Чи написаны тѣ народны имяна въ историіѫ тѫ изчезвѫть, а народы тѣ си оставѫть, т. е. потомцы тѣ имъ. Зашто то народы тѣ нѣсѫ кату штурцы (скакалцы тѣ) да ся заравіѫть изеднѫшь въ земѧ тѫ и да ся затриіѫть и изчезнѫть сички тѣ изеднѫшь и за всегда, освѣнь въ случаи всеобштаго потопа или всеистрѣбитьлнои болести, за кои то отъ Иродотово то врѣмя на насамъ, нѣмамы нѣкои си доказатьлство, ни ти спомянъ да сѫ послѣдовали.

Да дойдимы пакъ въ прѣдмѣта си на Друидизма и Голы тѣ, Галаты тѣ. Нека изслѣдовамы и собствены нѣкои си имяна Галовъ или Фрѫговъ, кои нѣсѫ доходили въ Старѫ Планинѫ съ Брѣма и Болга,

и нѣсж ся смѣсвали съ тамошны Трако-Илиричьскы народъ.

(Многочисленый народъ, кого дѣлѭть на нѣсколко си чясты и го скытжть по разны мѣста и прѣдѣлы подъ имянемъ Roïens-Roïi, по Французшкы, а Boioarïi, Baiuarïi, Baubari искрывено по Нѣмскы (отъ Българское Боѩры); а по другимъ Tolis-toboïi (въ Малж Азиѭ Галати тѣ), и най-послѣ го сливжть въ Фржзы или въ Gaulois = Голи, тому народу, казвамы, найучении любословцы и историцы тьлкувать имя по Старо-Келтскы ѩзыкъ: Boies ou Bogs = hommes guerriers, c'est à dire hommes teribles = Бои или Боги = чьловѣцы военны, сирѣчь чьловѣцы страшни! Ные же Българы, по нашъ говоренъ и писменъ ѩзыкъ го тьлкувамы или по добрѣ да кажимы, сочимы имъ рѣчь тж: Бой=битка=la guerre и вой—война=la guerre отъ дѣ происходи рѣчь та Boïen = боенъ или военъ, множ. Boïens=боени или военни—послѣ имъ прѣдставіѭми и слѣдны тѣ рѣчы: Бой = биіѭнье, удренье, Бой = стасъ, высочина, Буйволъ = высокъ голѣмъ волъ и съкратено Биволъ, Буй-злакъ=высока трѣва, Буйна—Планина=высока или страшна Планина, Буенъ огьнь голѣмъ, силенъ или страшенъ огьнь и др. мн. Што то отъ сичкы тыя ся доказва свѣтло кату Сльнце то, чи таіѭ рѣчь ѥ наша чиста Българска и чи то имя Boiens и пр. принадлѣжало нѣкогашь нашему народу, т. е. нашъ Българскы народъ ѥ носилъ това имя. Народъ нашъ и до сега ѥ съхранилъ живо попрѣдание чи Българы тѣ нѣкогашь носили имя Бойкы или Бойковцы

сѫшты такива собствены и мѫшкы и женскы имяна. П-р. Славъ, Славы и Славчо умалитьлно; Слава и Славка; а въ старость смы имали Свѣто-Славъ, Бери-Славъ, Бери-Слава и Бери-Славка, Влады-Славъ, Радо-Славъ и друг.

Што то Frank Clovis не ѥ было друго, нъ чисто Българско: Славъ, Славы. Днѣшни тѣ убо зовими потомцы Фрѫговъ имѫть право да тьлкувѫть Clovis=illustre = Славный (отъ Славы gloire), нъ guerrier=военныи ѥ излышно, зашто то такова значение пѣма рѣчь тѫ Clovis=Славъ. Истинѫ чи той Clovis=Славъ ѥ былъ guerrier = военныи, нъ отъ того не слѣдова чи въ рѣчь тѫ Clovis=Славъ ся заключява значение военнаго. То значение ся ѥ ꙗвило въ неговы тѣ дѣла.

Clodomir тьлкувѫть: chef célèbre=главатарь-владѣтель славный. То ѥ видно чи ѥ съставено отъ двѣ нашы рѣчы Clod и mir=Клодъ и міръ. Клодъ ѥ наше то Кладъ какъ то ѥ и міръ, Клодо-міръ—Кладо-міръ=Кладꙗштый, полагаюштыи доло, побѣждаюштыи міра=свѣта, людие то, и отъ того chef célèbre=главатарь славный. А гласна та буква о и а въ многы рѣчы ся замѣнꙗвѫть едно въ друго, какъ то на Българскы клатіѫ на рускы колотить, на Бълг. Кладенецъ на руск. Колодецъ и др. Такъ што и въ другы многы ꙗзыцы измѣнение то гласнихъ и съгласныхъ едно на друго ѥ познато добрѣ отъ ꙗзыкоиспытателы тѣ.

Clotair = célèbre et éminent; Clot ѥ наше то Клотъ или Клатъ отъ дѣ Клотарь или

Клатарь, клатиштый, борштый = éminent = юнакъ.

Charibert=brillant dans l'armée=свѣтьлъ въ бранѣхъ; то ѥ съставено отъ chari=шары — Хары, отъ дѣ шарено-шарно или харно=свѣтло. На Самскрытъ и на Бьлгарскы ꙗзыкъ имамы harno=харно, кое съотвѣтствува съ зарно, отъ корена зар=зари, свѣтлость отъ дѣ и персийское зер и заривъ=свѣтлый и зерзеле=свѣткавица. И отъ bert — берт, бератъ, братъ из-братъ, из-бранъ, въ кое ся заключава и значение то брань=борба, бой, война и проч.

Chari-bert=Шары-бертъ убо значи буквално=харны-борецъ или свѣтлы борецъ = brillant dans l'armée.

Sigebert = brillant par la victoire = свѣтлы въ бранѣхъ; и то ѥ съставено отъ sige=сѣчь и bert=братъ=сѣчи-братъ и отъ того исходи приносное значение brillant par la victoir = свѣтьлъ чрѣзь побѣдѫ тѫ (сравни турское изражение Кескинъ кѫльчлѫ=лютъ на сабꙗ тѫ, т. е. сѣче люто съ сабꙗ тѫ си).

Dagobert=brillant comme le jour=свѣтлы кату день. Въ таѭ рѣчь остае да узнаймы што значи Dagó=дагу. На французшкы днѣшны писменъ и говоренъ ꙗзыкъ има рѣчь digue=извышеность, плетъ, прѣграда и digon или dignon=дигонъ или дигнонъ, кое значи: малый знамянъ, кой ѥ извышенъ издигнѫть на вьрхове корабленнихъ стьлповъ, а то ѥ равно съ наше то: извышено, дигнѫ то (сравн. изговора дигнахмы знамянъ, прѣпорецъ, хорѫгвѫ (баирякъ и др.). На Самскрытскы dagu и дичи сѫ дагу и

гуру сравн. гора въ говоренъ нашъ ꙗзыкъ, кое ѥ въ писменъ гора, дигнѫто высоко мѣсто. А отъ дагу ѥ и турское даг=гора. Dago-bert убо значи буквално: дигнѫтый, извышеный въ бранѣхъ, отъ дѣ доходи и приносно то му значение: brillant comme le jour или Dago-bert=Высоко-избраный. Подобна на тыя рѣчы съставена и собствено имя едного Българскаго прѣдводителя, познатаго добрѣ въ повѣстность ѥ и имя то Кубратъ. Тꙗ ѥ съставена отъ купъ=digue или dago французко мнимо, и отъ братъ, bert, купъ-рат, высокый, славный въ бранѣхъ, Българскыи Dago-bert или по ꙗсно да кажимы отъ купъ и ратъ = съвокупление войны, воюꙗштый, юнакъ = guerrier: Куп-рат, и на б убьрнѫто, какъ то въ рѣчы тѣ бобъ и бопъ по народному изговору, робъ и ропъ и друг. Куп-ратъ=Кубратъ=съвокупꙗштый ратъ, военный юнакъ=brave guerrier. Колко сѫ смѣшни историцы тѣ и любословцы тѣ, между коимъ и многи Славяны завими, въ очы коимъ таꙗ рѣчь ѥ была кату транъ татарштина, и отъ того ся заключявали и рѣшили чи дошавшый (въ....) отъ Волжянскы тѣ стрьны Кубратъ съ едно отдѣление, былъ татаринъ. Той и негово то отдѣление, кой кату завладалъ нѣколко си Славянскы племена кои были по напрѣдь отишли въ днѣшнѭ Българиѭ, завладѣлъ гы и далъ имъ имя то Българы, зашто то той, Кубратъ, былъ Българинъ, нъ родомъ татаринъ и ꙗзыкъ му былъ татарскы!!!

А отъ него мѣчтайны татарскы ꙗзыкъ, никаква остатка не остала, нъ слѣлъ ся ушь и ся из-

губилъ въ мечтаемыи отъ тѣхъ Славѩнскыи. Чюдно приключение и хубава легенда! Ные о тому сме говорили въ обшыроость въ особно то си съчинение «Основни начяла за Българскаѩ най-старѫ повѣстность» въ разѩснение Волжянскы тѣ приселеныя и на рѣчы тѣ и имяна та, кои учены тѣ Славѩны въ невѣжьство си ся рѣшили за татарскы!

Това ѥ за народно то имя на Фрѫзы тѣ и за собствены тѣ имяна на стары тѣ имъ прѣдводителы, какъ то и за Друидизма, кого учены тѣ приписвѫть Фрѫгамъ.

Ные имамы и множьство рѣчы събраны отъ францушкы ѩзыкъ и разѩснены по той-зи начинъ, кои, рѣчы, нѣсѫ нахождѫть въ латинскыи рѣчникъ, нъ сматрѫть ся за стары рѣчы Фрѫговъ или Келто-Кимбровъ, отъ коихъ учены тѣ произвождѫть фрѫзы тѣ какъ то въ кратцѣ показахмы. Нъ тукъ не ние то прѣдмѣтъ да ся впустими въ такова едно обшырно разглобление. За това дохождамы пакъ въ занимаюштыи насъ прѣдмѣтъ, кату наведемъ и двѣ нашы народны пѣсны потвьрждаюшты Бремово то и Болгово то дохожданье въ Старѫ Планинѫ, тры вѣка прѣды Христа. И кату видимы отъ единъ нашъ народенъ памятникъ, рѫкопись безимяна, што ѭ знаили нашы тѣ праотцы за свое то въ Българиѩ старо бытие и каквѫ повремѣнность му отдавѫть.

Народны пѣсны възпомнаещи Галаты тѣ въ Бьлгариѭ, пѣѩны и до днѣсь отъ народа.

Смьрть Драганкина отъ Галатскѫ тѫ (отровена тѫ) водѫ.

Драганка ходи изъ лозье,
Изъ лозье изъ бѣло гроздье.
Драганка люто ожяднѣ,
Срѣдь лозье быстьръ Кладенецъ,
Драганка водѫ ште пие.
Край лозье сѣди овчярчи
Съ мѣднѫ си свиркѫ свирѣше,
Свирка му тихомъ говори:
Не пий, Драганке, тѫсь водѫ,
Та-зи вода ѥ Галатска,
Галатска іоште мрьтвешка!
Сноштѣ Галаты минахѫ,
Мьртво Галатче носѣхѫ,
Въ тѫ-зи го водѫ кѫпахѫ,
Люты му раны мыѭхѫ,
Ленѩны кьрпы пирѩхѫ.
Драгана овчярче не слуша,
Посѣгна водѫ да пие,
Срьбна Драганка не гльтна,
Люто ѩ глава заболѣ,
Грозна ѩ трѣска утреси.
Драгана жялно выкаше:
Клѣта му душа проклѣта,
Кой то овчярче не слуша!

Дорь дѣ Драганка издума
И ся отъ душѫ отдѣли.

Иста ꙗ пѣсень другче пѣꙗма.

Драгана ходи изъ лозье
Изъ лозье изъ росно гроздье,
Сичко ѥ лозье обишла,
Едно ѥ зрьнце зобнѫла.
Край лозье студенъ Кладенецъ.
Драгана водѫ ште пие,
Овчярче выка отгорѣ:
Како льо, како Драгано!
Стой недѣй пи тѫсь водѫ!
Та-сь вода ѥ мѫтна Галатска!
Сношты минахѫ, минахѫ
До седемдесять юнацы,
Седемъ ранены носѣхѫ,
Люты имъ рады мыихѫ,
Единъ си другимъ думахѫ:
Нѣма ли нѣкои отъ негдѣ
Раны тѣ да ни изцѣри!
За башта ште го хванимы,
За башта за побаштимъ
За майнѫ за помайчинѫ:
. . . . . .

Забѣлѣшкы.

Тыя пѣсны сѫ пѣѭть и до днѣсь по Бьлгариѭ отъ народа, и, какъ то гы види всѣкъ, въ тѣхъ нѣ-

ма никакво си творичьско въображение, ни то баснословно украшение, какъ то въ другы, дѣ ся възпѣвѫть извьнестествены случкы и събытыя, творимы отъ высшы сѫштества и проч. Нъ чисто едно повѣствуватьлно събытие. А то събытие ѥ: смьрть та на нѣкоѩ си женѫ или дѣвица Драганка, причинена на минутно отъ нилѧнье то на водѫ тѫ отъ едно Кладенче, коѧ вода, спорядь описание то се пакъ на таѩ пѣсень была Галатска, мрьтвешка. Чи Галаты минѫли отъ тамо, при него Кладенче, носили мьртво Галатче люты му раны мыли тамъ, и леніѧны кьрпы прали, разумѣва ся чи тѣхъ кьрпы, съ кои то сѫ вьрзали раны тѣ му. Кладенче то было въ едно лозье, кое было срѣдь лозье то, а въ лозье то имало и гроздье, отъ кое то Драганка ѣла и какъ то ся види послѣ ожиднѣла и отишла да пие водѫ отъ него Кладенче. Тамъ близо имало нѣкои си овчярче и то разказало сичко това Драганки и ѩ совѣтовало да не пие отъ това Кладенче, чи была мрьтвешка, Галатска вода та му, Драганка не послушала овчарче то, нъ срьбнѫла само, не гльтнала, и тутакъ си ѩ заболѣла люто глава та, втрѣсло ѩ грозна трѣска и, едва извыкала та усѫдила непослушство то си и ся отдѣлила отъ душѫ тѫ си, т. е. издѫхнала.

Въ вторѫ тѫ же видимы ѩоште повѣчь разѧснены врьху това събытие. Тамъ казва чи Драганка, ако и да ѥ обиходила сичко то лозье, нъ само едно зрьнце зобнѫла=хапнѫла, т. е. не ѣла много гроздье и послѣ да ся напие студена водѫ што то да й ся причини смьрть отъ того, нъ само едно зрьнце зо-

бнжла, и смьрть й ѥ причинена ꙗвно отъ водж тж. Тукъ вѣкы овчярче то не свири съ мѣднж тж си свиркж, коꙗ тихомъ да говори Драганки вышеизложены тѣ за Кладенче то и за водж тж му, нъ то выка отъ горѣ, разумѣва ся отъ нѣкои си высокъ ржть или могила, коѭ ѥ была близо при лозье то, то выка, какъ то видимы, обычно какъ то си говорѭть нашы тѣ Бьлгары кога то искжть да прѣдизвѣстѭть нѣкого за опасно нѣшто: како Драганке! Стой не пии отъ тж-сь водж! та-съ вода ѥ мжтна Галатска! (такава мысьль има това изражение), зашто то минжла та ношть (сношть), минжли отъ тамо седемдесятъ юнацы, Галаты, между коимъ были седемъ ранены, мыли имъ тамъ люты тѣ раны и іоште си говорили единъ другиму да найджть нѣкого си да имъ изцѣри раны тѣ и проч. Тыя сичкы обстоꙗтьлства, кои овчярче то приказва, разумѣва ся чи то гы ѥ видѣло съкрыто тамъ наблизо и чюло гы кату си говорили между си и разбрало чи искали да найджть нѣкой си лѣкарь да имъ изцѣри раны тѣ, то ште кажи чи овчярче то разбирало Галатскыи ꙗзыкъ — и разберало го добрѣ, кату само отъ едно прислушванье разбрало добрѣ разговора имъ, зашто ако то ѥ было на ꙗвѣ при тѣхъ, и ако тыи быхж ся оправили на него чрѣзь нѣкого си тьлмачя, то пѣсень та въ коѭ то ся прѣдставꙗ овчярче то да приказва толкова обстоꙗтьлствено това събытие, тꙗ го бы прѣдставила да кажи: питахж мя, а нѣ: единъ другому думахж, то ꙗвно значи чи то гы ѥ прислушвало. Тука видими ꙗвно чи въ таꙗ пѣсень при-

чина та на Драганкинѫ тѫ смьрть ся отдава на водѫ тѫ, чи Галаты тѣ кѫпали въ неѭ мьртво Галатче, прали ленены отъ раны тѣ му кѫрпы, мыли си раны тѣ въ него Кладенче и вода та станѫла Галатска, мьртвешка, мѫтна Галатна, кату срьбнѫла само не гльтнѫла Драганка тутакъ си издѫхнѫла, безъ да има врѣмя да говори млого, т. е. смьрть такава коѩ само най-силнаѩ отрова можи да причини по той-зи начинъ.

Ето какъ ѥ съхрапилъ народа това познато въ повѣстность тѫ събытие, кое вышеизложихмы, чи Галаты тѣ, дошавшии, три вѣка прѣды Христа, въ Старѫ Планинѫ, подь прѣдводитьлство то Брѣма и Болга, употрѣбили таѭ лукавштинѫ, т. е. да оставѭть отровены гозбы и да травѭть воды тѣ въ Кладенцы тѣ, да бы могли но той-зи начинъ да умалѭть силѫ тѫ на тогашны тѣ Бьлгары, чрѣзь това истребление и тѫй да гы покорѭть, нъ пакъ не можали и най-послѣ ся примирили, стѫпили въ съѭзь и ходили та били Грьцы тѣ и имъ зѣли богатства та, Делфийскаго Храма.

Отъ рѣчь тѫ же Галатска вода, и мѫтна Галатска, кои сѫ достигли тогава да ся зѣмѫть за отровнѫ и най-лоша водѫ, поради злы тѣ и смьртоносны тѣ слѣдствыя, кои сѫ причинѣвали на тогашны тѣ Бьлгары, остали іоште и до днѣсь въ ѩзыка ни рѣчы Галатско, кое ѥ равно съ лошаво, мрьсно, и угалатило ся=умьрсило ся и друг.

Народа же нашъ, кой то пѣе тѫзи пѣсень, ако го попыташь: каква ѥ была тѩ Галатска мрьт-

вешка вода? какви сѫ были тии ранены Галаты, кои ся скытали неприѣтьлскы по горы тѣ? Ништо не знае о тому. Самыи отговоръ му ѥ слѣдныи: тѫй сме, сынко, заповнили отъ бабѫ и отъ дѣда и тѫй пѣймы!

Каквѫ важность, каквѫ драгоцѣнность има таꙗ съхранена въ народа ни пѣсень за нашѫ тѫ народнѫ повѣстность и какъвъ свѣтъ разлива таꙗ въ нашѫ тѫ народнѫ книжнинѫ, всѣкъ можи да разсѫди и да рѣши единъ пѫть за всегда, чи наша та най-стара истинѫ повѣстность въ насъ само ѥ съхранена, т. е. въ нашы тѣ чисто-народны памятницы.

Нека сега видимы што говори врьху Българско то старо бытие въ Българиѭ и врьху Брѣма и Болга, нашъ единъ народенъ памятникъ, ржкописъ, коꙗ выше напомянѫхмы и коꙗ носи слѣдныи насловъ:

ІСТОРИЯ

вкратцѣ ѡ Болгарословенскѡмъ народѣ.

Болгарскї народъ ѝзыде дре́вле ѿ чернаго моря ѿ рѣки Волги из великиѫ Скандина́вїи, и звахѹ сѧ тамо Гиме́ри и Киме́ри, е́гда оумножнишасѧ, ѝзидоша пе́рвое на ѻ́виѫ страны́, и е́ще́ прѣдь Алеха́ндромъ Македо́нскимъ.

Иллїрикъ пьрвыи краль каше потомже на гфкв, 3522 посотворенїи мїра, кралева́ше ѝми Краль Бладилїи, ѻ́нъ Филїпа Македонскаго царѧ побѣди́ ѝ подданна е́гѡ сотвори́. Последи же паки на гхпе, 3685.

Бахꙋ два брата имъ крале Бремъ и Болгъ понеже многѡ кралове надъвоеваша, и многѡ земля оусвонша, той народъ назва ся по своемъ именемъ, а той Бремъ повоева Западнꙋю страну, и ѡсташа тамо, покраи Западнаго моря, Балтийскаго оу Померанїи, назваша ся Пеми и Словацы потомже и Бранди-Бꙋри, а Болгъ на Восточныя стрьны и землю повоева и оусвои: и со своимъ народомъ посели ся, и назваша ся Болгари, кои потомъ со Алеѯандромъ Македонскимъ воюй има имъ ѡста ся Македоняне. Но паки, по христовомъ рождествѣ вцарство Оулента царя Цариградскагѡ, паки ѿ волги приїдоша, и даде имъ Оулентъ да ся населиша по край Дꙋнавъ. Паки на оуче: 495 по Хрїстѣ вцарство Анастасїя царя Грьчьскаго приїдоша свеликимъ воинствомъ ѿ Волги, и люто разбиша Гречьское войнство, надрѣкою Зꙋртою, и оусвоиша Тракию и едва царъ Гречьскиї сомногими дарами смири ся съ ними, и ѿ идоша оу Бремъ, и тамо Теодорикомъ Готскимъ и Талїйскимъ Кралемъ обладани осташа влѣто Хрїстово фг҃: 503.

Потомъ паки влѣто фд҃ї, 514: приїдоша ѿ Волги Свивалиїаномъ вождомъ своимъ, и биша царъ градъ, и царь дарами смири ся сними, и оу Тракїю прїидоша и поселиша ся, и понеже вождъ бѣ Бꙋкичь, а по Бꙋкичи Драгичь, паки влѣто, х҃ѯ҃ѕ, 666 множайшїи ѿ Волги из великїя Скандинавїй свождомъ своимъ Орбатомъ вцарство Константина четвертаго, тимъ именемъ оусвойша всю Тракїю, и Мисїю и много кратъ поразй войнство Гречьское

той 'Оркатъ, и на всакое лѣто дань взимаше ѿ царѧ Грѣчьскаго. И престолъ Кралевскѝ во Охритѣ постави; владѧхо сирѣчъ.

Ѧ прежде оу Терново владѧхꙋ, и вси идололатри бѧхꙋ сирѣчь идолослꙋжители, и той 'Оркатъ велми Храбаръ бѧше и на вса страны, а най-паче съ Греки и тогда разꙋмѣша Грецы како ѿ Волги великїѧ прїдоша и назвахꙋ йхъ Болгари.

Таїж ржкопись ѥ безимена и съдьржява едно твьрдѣ кратко съкраштение на Българскѫ тѫ повѣстность отъ пришествие то имъ до падение то Българскаго царства подъ турскѫ тѫ власть, т. е. до биткѫ тѫ на Софийско Поле, дѣ ѥ погинѫлъ царь Шишманъ. Въ неїж ся приброявѫть 41 царие Българскы и по нѣшто си отъ нихны тѣ дѣла. Послѣ има прибавление и: стїи ѿ Болгарскаго народа, дѣ ся описвѫть имяна та мѣсторождение то или мѣсто посвятение на 36 Българы святцы, подирь него слѣдова и второ прибавление съ насловъ: Кесари ѿ Болгаровъ, т. е Българы кои сѫ были Императоры на Византийскы прѣстолъ, и изчислѣва такива пять, и тамо свьршва; а това сичко ся съдьржява въ 14 листа на голѣмичкѫ унѫ.

Таꙗ ржкопись ѥ писана на простѫ книгѫ и съ правописание то и ꙗзыка, който ѥ виденъ въ вышеизложеный отломакъ отъ кой то ся заключява чи тꙗ ѥ съчинена не одавно отъ ученаго нѣкого си Българина нъ приписана ѥ отъ нѣкого си невѣжа.

Менѣ ѥ дадена въ Бѣлградъ 1856 отъ покойни-

ка Хаджи Найдана книгопродавца, кой ми каза чи ѭ найшолъ въ Атонскаѭ горѫ въ нѣкои си монастирь.

Ные нештѣмъ вхожда тукъ въ обширны разборны разсѫжденыя врьху таѭ цѣлѫ рѫкопись, зашто то не ни ѥ то прѣдмѣта тукъ, нъ штѣмъ съобрази отъ наведеный отломакъ само онова кое то вхожда въ нашыи прѣдмѣтъ кой ни занимава тукъ.

Забѣлѣшка. а). Бѣзименыи съчинитель казва чи Бьлгарскыи народъ отъ древности изишалъ отъ Чьрно то море отъ волжянскы тѣ стрьны, кои назовава Велика Скандинавиѭ и чи тамо тий ся звали Гимеры и Кимеры и чи тии дошли на овы страны, т. е. въ нинѣшнѫ Бьлгариѭ, іоште предъ Александра Македонскаго, коѩ повременность ѥ позната въ повѣстность тѫ (336—323 прѣды Христа). Кимбры тѣ же какъ то ѥ познато сѫ сѫшти народъ съ Кимеры тѣ, кои то живѣли около сѣверны тѣ крайбрѣжыя Чьрнаго моря, Каспийскаго моря (Calus méclide) между Истора (Дунава) и Донъ рѣки (ranais), и въ полуострова кой то отъ послѣ ѥ названъ Кьрьмъ= Кримъ. Кимерии тѣ, по свидѣтьлство то Геродота, іоште въ седмыи вѣкъ (700 години) прѣды Христа, минѫли Дунава, населили Тракиѭ, и една чясть отъ тѣхъ минѫла и населила ся въ Малѫ Азиѭ, около Синопъ. Кату съобразимы онова што доказахмы выше, чи Трако-Илиричьскыи народъ кого въ Бремови тѣ и Болгови тѣ Галаты наишли въ Старѫ Планинѫ, тры вѣка прѣды-Христа, были сѫ наши тѣ праотцы, Бьлгары, кое ся доказва необоримо отъ остатки тѣ Друидизма и отъ ꙗзыка на собственны тѣ имяна Га-

латовъ и отъ другы много, отъ въспоминание то на народны тѣ ни пѣсны за тѣхъ Галаты, кату съобразими чи учены тѣ академицы Друидизма и него ꙗзыкъ отдавѫть и приписвѫть Келто-Кимбрамъ, а за тѣхны потомцы признавѫть Фрѫзы тѣ = Галаты тѣ. Кату съобразимы, казвамы, сички тыя, виждамы ꙗсно и необоримо, чи безимены съчинитель на таѩ драгоцѣнна рѫкопись ꙗзва самѫ тѫ истинѫ чи Бьлгары тѣ до дѣ то живѣꙗли около Чьрно то море звали сѫ Гимеры и Кимеры, т. е. Кимбры или Кимерии, и чи тии дошли въ Тракиѩ іоште прѣды Александра Македонскаго, 700 годины преды Христа, споредъ Иродота.

б°) Безимены съчинитель казва: послѣды же пакы на 3685 кѣхꙋ два брата имѫ Крале, Брѣмѫ и Болгѫ и проч. Изчислѣющъ же завладены тѣ Западны страны отъ Брѣма казва: а Болгѫ на Восточныѧ страны и землю повоева и оусвои и со своимѫ народомѫ посели сѧ и назваше сѧ Болгари и проч.

Забѣлѣжительно то ѥ тукъ чи той-зи нашъ народенъ памятникъ говори положительно чи Брѣмъ и Болгъ были Славꙗны и Бьлгарско то имя ся тегли отъ Болга, а нѣ отъ Волгѫ рѣкѫ, ако и да казва чи въ древности ьлгары тѣ живѣли около Волгѫ рѣкѫ и отъ тамо ся сѫ приселили въ Тракиѩ. Нъ іоште по-забѣлижительно ѥ чи той разꙗснѣва твьрдѣ добрѣ колко пѫти ся дохождали военны отдѣления отъ Волгѫ и богы. чякъ Грьцы тѣ узнали тиꙗ отдѣления чи отъ Волгѫ иджть и потому гы назвали Волга́ри! А

той съ другы рѣчы иска да кажи: чи Грьцы тѣ нѣсж знаили истино то и право то имя на Бьлгары тѣ, нъ дали имъ го отъ Волгж рѣкж.

И дѣйствитьлно чи Грьцкы тѣ писателы сж забждили и другы тѣ, да пишіжть чи Бьлгарско то народно имя происходило ушь отъ Волгж рѣкж, коіж никогы не іе носила имя то Болга! Безимяный съчинитель изброіава обстоіатьлствено и съ лѣтоброениемъ, какъ то видно іе въ вышеизложеныи отломакъ, четиры похода и прихожданыя отъ Волгж, а въ четвертому походу казва чи Орбатъ=Кубратъ былъ прѣдводитель, и той най-много Ромео-Грьцко то войнство поразилъ и: той Орбатъ велмы храбръ баше, и на вса страны, а най-паче съ Греки и тогда разѕмѣша Грѣцы како ѿ Болги великіа пріидоша и назвахѕ ихъ Болга́ри.

При томъ имамы да прибавимъ іоште еднж забѣлашкж чи Кимбры или Кимерии, по нашему мнѣнию, нѣсж другы, нъ Гебры тѣ—Κίμβροι—Грьчкы іе искрывено отъ Гьбры = Гебры, les Guebres, коихъ днѣсь ученыи свѣтъ зове Занди и кои сж съхранили и до сега Зарато́вы тѣ книгы, какъ то и по горѣ говорихме—о тому другадѣ штѣмъ говори въ обширность.

— Видѣхмы до сега въ тълкувание то и обшырно то разпаснение на наше то Старо-Болгарско асбуки, каква голѣма тайна ся съкрыва въ него и каква отдална древность можи му ся отдади съ най-голѣмж тж рѣшитьлность и положитьлность, какавъ же свѣтъ

ся разлива за нашѫ тѫ народнѫ книжнинѫ и за нашѫ тѫ повѣстность.

Мысли тѣ и увѣреныя та кои то ся имали до сега сичкы тѣ почти учены Славяны, какъ то и други тѣ, поведени отъ тѣхъ, чи наша та писменность ся появѣва не по-напрѣдь отъ крьштение то Прѣславскаго двора (....), основани на еднѫ измыслена калугерска легенда, тии мысли, казвамы, падѫть и изчезвѫть вѣкы за всегда, кату едни въздушны слабы палцины духнаты отъ най-малкыи вѣтрицъ. При такива необорими доказательства мнимо то изобрѣтение на Българскѫ тѫ писменность отъ Кирила и Методия, чякъ въ девятыи вѣкъ, пада и остава кату една чиста басня сплетена отъ свяштенство то подъ влияние то на Гърцы тѣ, кои всѣкогы сѫ искали да затаѭть и истрѣбѭть сичко друго што не ѥ тѣхно и да остани на свѣта сичко Еленско!

А най-паче кату освоихѫ Християнскѫ тѫ вѣрѫ и ѭ направихѫ орѫдие за разпространение то мечтайнаго си панелинизма!

Нъ дабы съобразили доказаны тѣ си до сега врьху старинѫ тѫ на народнѫ тѫ си писменность съ повѣствуватьлны тѣ нашы народны памятницы, врьху таѭ нашѫ писменность и книжнинѫ, появивши ся сѫштовременно почти съ крьштение то Прѣславскаго двора и съхранивши ся разсѣяни тукъ тамѣ въ отломкы, да бы съобразили сичко това, казвамы, ные ся впуштамы въ разборъ и на тѣхъ драгоцѣнны памятницы.

Повѣствуватьлни разборни доказатьлства: чи Бьлгары тѣ сѫ имали писменность и книжненѫ прѣды крьштение то Прѣславскаго двора и чи тѣ нѣсѫ крьстили отъ грьцы тѣ, ни то Св. наше писание ѥ приводъ отъ Гьрскы и проч.

Крьштение то Прѣславскаго двора скорядъ легендѫ тѫ.

Сички тѣ съхранени намъ легенды врьху крьштение то Прѣславскаго двора, ако и да разногласѩть въ чястны тѣ разказы, въ повѣствуватьлнѫ тѫ си обаче основѫ сѫ сътласни: — чи на врѣмя то Бориса или Богора, Бьлгарскаго царя, царствувавшего въ Прѣславъ [1]), въ врѣмя то на Византийскѫ тѫ царицѫ Теодора, коѩ ѥ царувала на мѣсту сына си Михаила, кои въ повѣстность тѫ ѥ нарѣченъ Michel III l'ivroque=Михаилъ III пиѩница, въ лѣто 842 — 867 отъ Рожд. Христова, а то крьштение станѫло тѫй: Въ Солунъ ся породили два брата, Гьрци (!), и тѣ были ушь отъ провидание избрани да крьстѩть Бьлгары тѣ и въ иночьство то си ся нарѣкли единый

---

[1]) Прѣславъ ѥ малакъ днѣсь градецъ близо до Шуменъ, при рѣкѫ тѫ Тычѩ (Камчи дере), съхранившъ на Бьлгарскы ѩзыкъ старо то си имя, а на турски ѩзыкъ носи днѣсь название Ески-Стамболъ = старъ царствуюшты градъ. Митрополитско то же сѣдалиште, ако и да ѥ примѣстено въ Шуменъ, не знае ся когы, съхранило обаче старо то си имя и на Бьлгарскы и на Грьцкы-Ἐπαρχία Πρεσθλαβας = Епархиѩ Прѣсслава и ὁ ἅγιος Πρεσθλαβας = святыи Прѣславскый пишаше Патриархиѩ та до скоро, т. е. прѣды изгнание то на Грьцкы тѣ владыцы отъ Бьлгариѩ.

Кирилъ, а другыи Методыи. Майка имъ, кога то іоште была тїашка съ едного отъ тѣхъ, видѣла съништа Боговдухновены, врьху бѫджшто то велико и свято прѣдприѣтие сына си. Каква хубава легенда! Само Грьцка глава можи да ѭ сплете! Зашто то, послѣ Еврѣй тѣ, тии заузѣхѫ мѣсто то на избраныи отъ Бога народъ, и Духъ Святыи тѣхъ и тѣхенъ ꙗзыкъ избралъ да просвяти міра, какъ то тии сами сѫ безстыдно разспространили и разспространявѫть таѭ глупость и за ꙗзыка си чи само той ꙗзыкъ былъ Евангелскы ꙗзыкъ!

Методыи дошалъ, казвѫть, въ Прѣславъ и той былъ добьръ живописецъ, а Борисъ царь Българскы былъ ловецъ заузѣтъ, ималъ въ Прѣславскы тѣ горы лѣтни домове и приградены звѣрницы, дѣ ѭ ходилъ чясто на ловъ; той убичалъ млого и живописание то и поискалъ отъ Методия да му изобрази нѣшто си страшно. Методии му начьрталъ и исписалъ тѫй живо и страшно страшный сѫдъ втораго пришествие, што то Борисъ ся уплашилъ и то-съ чясъ ся рѣшилъ да ся изучи тайно отъ Методия Христиꙗнскаѭ вѣрѫ, крьстилъ ся и приѣмнѫлъ имя то Михаилъ, а възбунтовавши тѣ ся Болꙗры противъ въведение то на новѫ тѫ вѣрѫ, Борисъ съ крьсть тѫ въ рѫкѫ, съ нѣколко си само тѣлохранители, нѣкои си изсѣкалъ, нѣкои си наказалъ и тѫй ся свьршило то крьштение Българскаго царства!

Писменность та Словенска по легендѫ тѫ.

Словены тѣ (Бьлгары тѣ) не имали до тогава писмена, а нужда та ся поꙗвила да ся напиши Св. писание за новокрьстившы тѣ ся, Методыи призовалъ брата си Кирила, Философа Константина, кой съставилъ за пьрви пѫть писменность тѫ, коꙗ носи отъ негово то имя название Кирилица; а съставилъ ѭ отъ грьцкѫ тѫ, гудилъ безкнижныя до тогава Бьлгарскы ꙗзыкъ въ правила, и то за едне упрѣдѣлено и твьрдѣ кратко врѣмя, привели Св. писание отъ Грьцкы на Бьлгарскы, и тѫй ся испьлнило провидание то, разумѣва ся на чюдотворенъ начинъ, кату съ нѣкоꙗси илектричьскѫ машинѫ!

Славꙗни тѣ приѣмнѫли безусловно таѭ чюдотворнѫ легендѫ, а най-паче добри тѣ Руси, кои и до сега ѭ разпростьрнꙗвѫть: Богу угодно было избрать ихъ (Грековъ) языкъ для прославленія Своего Имени въ Священномъ писаніи и ихъ самихъ для разпространенія вѣры въ мірѣ . . . . . отъ нихъ просвятились многіе народы, и мы, Славяне, отъ нихъ получили лучшее свое достояніе, истинное знаніе Бога и Спасителя Нашего[1]) (къ сербамъ посланіе изъ Москвы 186 . . . .).

Ные штѣмъ доказа чи въ крьштение то Прѣславскаго двора никакво чюдо не ѥ дѣйствувало, зашто то по тѣхъ времена чюдеса та бѣхѫ ся вѣкы свьршили и чи то крьштение ѥ было одавно іоште приго-

---

[1]) Казвѫть единадесятъ учени добродушни Русы въ:

товено; чи Кирилъ и Методыи нѣсж были Грьцы нъ чисти Бьлгары и Македонцы тѣ, Бьлгары, бывши отъ прѣды Христа іоште по тѣхъ мѣста, приѣмнжли сж Христиꙗнство то по-напрѣдь отъ Грьцы тѣ и, крьстивши ся іоште отъ времени Посланика Павла; и тии сж съставили пьрвж тж Христовж чьрковь въ Евроиж, послѣ Ерусалимскаіж. Чи Богъ и Святый Духъ нѣсж избрали Гърцы тѣ и тѣхный ꙗзыкъ да просвѣтіжть міръ-тъ тии и на него ꙗзыкъ; Чы повѣчь то обряди въ Восточнж тж чьрквж ся сж увели отъ Бьлгарскж тж старж вѣрж прѣды Христиꙗнство то, коꙗ ѥ была основанж почти на сжшты тѣ начала и проч.—

Нека започнимы отъ поꙗвление то на Христиꙗнство то и да видимы при кой народъ ся ѥ поꙗвило и кои си были пьрви тѣ му разпространители.

Веѣкъ ученъ знай твьрдѣ добрѣ чи кога то ся поꙗви Христосъ на свѣта, поꙗви ся между Еврей тѣ и бѣше родомъ чистъ Еврѣйнъ и избра посланицы тѣ си отъ Еврѣйскы народъ, отъ простолюдие то, т. е. отъ долно то съсловие: Христосъ и неговы тѣ пьрвы ученицы проповѣдахж въ тѣхъ мѣста и за пьрвы пжть на Еврѣйскы тогдашенъ говоренъ ꙗзыкъ и пьрво то имъ дѣло бѣше изключитьлно съ Еврѣй тѣ и съ нихно то само племя. А подирь разпятие то Христово, коги то сж поꙗви на второ то възкрьсение Исусъ ученикамъ и имъ дади дарбж тж Духа Святаго —огняны тѣ ꙗзыцы — заповѣдавъ имъ да иджть да

Такова нѣшто іе было една голѣма рядкость въ тѣхъ, какъ то казва и Галиносъ (текстъ).

И ето и въ само то дѣяние посланиковъ што ся говори за ꙗз-ыцы чѣ: (дѣянія Святыхъ Апостоловъ (глава 13)).

И егда скончава́ша ся дніе пятдесятницы, бѣша вси апостоли единодушно вкупѣ. И бысть внезапу съ небесе шумъ, ꙗко носиму дыханію бурну, и исполни весь домъ идѣже бяху сѣдяште. И ꙗвиша ся имъ раздѣлени ꙗзыцы ꙗко огненни, сѣде же на единомъ ко́емждо ихъ. И исполниша ся вси Духа Святаго, и начаша глаголати инимъ ꙗзыки, ꙗкоже Духъ даяше имъ провѣштавати. Бѣху же въ Іерусалимъ живуштии Іудеи, мѫжіе благоговѣйніи, ѿ всего ꙗзыка иже подь небесемъ. Бывшу же гласу сему, сни́деся народъ и смяте ся, ꙗко слышаху единъ койждо ихъ, своимъ ꙗзыкомъ глаголюштихъ ихъ. Дивляху ся же вси и чудяхуся, глаголюште другъ ко другу: не се ли вси сіи суть глаголюштии Галїлеане? и како мы слышимъ каждо свои ꙗзыкъ нашъ въ не́мже родихомся? Партяне, и Мидяне, и Еламіте, и живуштіи въ Месопотаміи, во Іудеи же, и Коппадокіи, въ Понтѣ (чьрноморе), и во Асіи, во Фрогіи же и Памфоліи, въ Египтѣ и странахъ Лїво́и, ꙗже при Ко́риніи, и приходяштіи Римляне. Іудеи же и пришелци Кри́тяни и Аравляне, слышами глаголюштихъ ихъ нашимъ ꙗзыкѣ величія Божія . . . . . .

Забѣлѣшка.

Да бы разѣснили іоште подобрѣ таꙗ точка, т.

е. чи Македонскы тѣ Българы сѫ ся крьстили по-напрѣдь отъ Грьцы тѣ и сѫ съставили въ Солунъ пьрваіѫ цьркваѫ Христовѫ, послѣ Иерусалимскаіѫ, и чи тꙗ чьрква ѥ служила образъ на другы тѣ и тꙗ ѥ разспрострьнила Христиꙗнство то не само по цѣлѫ Македония, нъ и по Ахаиіѫ (ислѣдовати Ахаіѫ), подь коіѫ обльсть ѥ была подложена и названаꙗ Гърцкѫ, коꙗ тогава ся ѥ ограничала въ еднѫ Моріѫ (Мореа), да бы, казвамы, разꙗснили таіѫ точкѫ, достаточно ѥ само единъ изводъ отъ повѣствуватьлнѫ тѫ чясть на дѣꙗныя та и посланыя та Св. Посланиковъ. Това же дѣйствие, разпрострьнение то Христовои вѣры между ꙗзычницы тѣ (не Іудеи тѣ), ѥ испьлнено отъ неуморнаго Посланика Павла, въ растоꙗние то на 14 и выше годины. А начяло то и хода Павловъ сѫ записани и назначени твьрдѣ обстоятьлствено што то никакво съмнѣние не подносіѫть.

Прѣдваритьлно же забѣлѣѫвамы чи кога то започна проповѣдание то Посланиковъ, Грьцы тѣ нѣмахѫ ни ти царство, ни ти правитьлство, ни ти нѣкаково си независимо обштество, нъ бѣхѫ покорени подь Римляны тѣ, какъ то и други много народи. А нихно то число ся ограничаваше въ единъ твьрдѣ малакъ брои, въ Моріа, а особито въ Атины и въ разсѣꙗны тѣ тукъ тамъ по нѣкои си островы и градишта приселцы Гърцы, иштушти свое принитание въ послужьство или въ търговштинѫ. По островы тѣ же Крита, Кипра, Хіосъ и другадѣ, живѣꙗхѫ множьство Еврѣи какъ то и въ прочютыи Коринтъ градъ, по кои мѣста Еврѣй тѣ имахѫ свои тѣ Сонмишта (събори и хра-

мове), зашто то Римска та власть бѣше вѣротьрпима, т. е. тꙗ оставꙗше сичкы тѣ си покорены и подданы народы да испьлнѣвѫть свободно вѣрослужения та си и даже въ вѣроисповѣдны тѣ имъ разпры и дѣла никакъ не ся вмѣсваше, освѣнь въ случаи мѫлвы и мятежа.

Чьрковнаꙗ повѣстность ѥ позната твьрдѣ добрѣ и всѣкъ ученъ знай чи пьрваꙗ Христова Чьрква, послѣ распятие то Исусово, състави ся въ Иерусалимъ и тꙗ тогава не бѣше друго нѣшто, освѣнь събрание то на единадесять ученицы, кои дополнихѫ число то на дванадесять съ.... Матея (?)...., отъ нѣколко си жены и отъ нѣколко другы мѫжие повѣровавши въ Христа. Тии, какъ то видѣхмы въ кратко то изложение Святаго Епифания, сѫ разпрьснахѫ отъ подирь и проповѣдѫхѫ по разны мѣста, нъ повѣчь въ Іудеіѫ и между Иудеи тѣ. А посланикъ Павелъ, избраныи съсѫдъ, пьрвы ѥ почнѫлъ да проповѣда между ꙗзычницы тѣ и той ѥ извьршилъ това голѣмо звание, борившъ са съ ꙗзичницы тѣ до смьрти.

Павелъ ѥ трьгнѫлъ заедно съ Варнава отъ Дамаскъ и въ Антиохиіѫ сѫ отдѣлѫ отъ него и заедно съ Силѫ отива по Сириіѫ и Киликиіѫ да проповѣда Христовѫ тѫ наукѫ всѣкогы начинаюштъ проповѣдь тѫ си отъ свои тѣ единородны Еврѣй. На основание то Стараго Завѣта, и послѣ отъ ꙗзычницы тѣ (не Еврѣй тѣ). Въ Листриіѫ, близо при Коніе (Икониумъ), нахожда едного младаго Тимотея, роденъ отъ майкѫ вѣрнѫ Еврѣйкѫ и отъ ꙗзычника и покрьствивъ го направиго себе ученика и повождаго съ себеси. Минѫли

прѣзь Фригиіж и Галатскж тж стрьнж (въ Малж Азиіж), безъ да проповѣджть. Отъ тамо минжли и Мисиіж (въ Малж Азиіж) и дошли въ Троадж. Тамъ Павелъ видѣлъ вѣдение чи нѣкои си мжжь Македонинъ го звалъ да иди въ Македониіж да гы спасы. Отъ Троадж отишли въ Само-Тракиіж — въ утріи же въ Неаполь — а отъ тамо въ Філіпнусы, ниже ѣсть пьрвыи градъ чясти Македоний. Тамъ сѣдѣли нѣколко си дны и проповѣдали. И по тѣхъ мѣста имало Иудеискы сонмишта (съборишта) и Павелъ отъ тѣхъ іе започнжлъ и тамо.

Павелъ и Сыла сж запирани въ Філіпы, по поуштрение то на Іудей тѣ, нъ послѣ сж гы пуснжли по ради Римско то гражданство кое сж имали: Бывше наю прѣдь людми неосжждаша чловѣка Римлянина сжшто, всадишя въ тьмницж, и нынѣ отай изводіжть наю? Ни убо, нъ да пришедше сами изведжть наю. Сказашася паличници воеводъмъ глаголы сиа; и убоашж ся слышавше яко Римлянина ѣста.

Отъ тамо іе отишалъ Павелъ съ дружинж тж си въ Солунь минжвшь прѣзь Амфиполь (.....) и Аполониіж, дѣ іе имало Иудейско съборище и проповѣдалъ имъ по обичаіж си. Тамошны тѣ Иудеи сж искали да употрѣбіжть сжшто то обвинение противъ Павла, кое то Иерусалимскы тѣ Еврѣи употрѣбихж противъ Исуса прѣдь Римскж тж власть, т. е. чи тѣй-зи чловѣцы проповѣджть другы царь Иудейскы, сирѣчь чи искжть да възбунтувжть пудеискыи народъ

противъ Римско то подданство, нъ ништо нѣсѫ могли да му сторіѫть; зашто то тамошни тѣ братия гы испроводили ноштіѫ отъ тамо за въ Берніѫ (?....), дѣ пакъ започнѫли прѣныя та си съ Иудеи тѣ и покрьстили много отъ тѣхъ и отъ язычницы тѣ. Иудеи тѣ направили и тамо смѫштение и тѫй братия та отпустили Павла да иди на Поморие то, а Сыла и Тимотей остали тамо съпроводницы тѣ Павловы го съдружили до Атины и отъ тамо донесли отъ него заповѣсть до Сылѫ и Тимотеіѫ, да идѫть и тии при него.

Забѣлѣшка. Всѣкъ види чякъ кога іе отишалъ Павелъ между Грьцы тѣ! А до него врѣмя ни единъ отъ посланицы тѣ не іе ходилъ между имъ, ни ти рѣчь ся говори за тѣхъ! Павелъ іе говорилъ въ сѫдовиште то на Ариосъ Пагосъ, кое Римска та власть не бѣше съвсѣмъ уничтожила и кое нѣмаше пѣкоіѫ си испьлнитьлна власть. До дѣ то іе Павелъ говорилъ за Божьство то въ обштѣ съобразаюштъ ся съ тѣхнаго невѣдомаго Бога[1]) тии сѫ го слушали, нъ штомъ іе казалъ за възкрьсение то отъ мьртвихъ Исусово, тии сѫ почнѫли да го ругаіѫть и нѣсѫ штѣли вѣкы да го слушіѫть. Какъвъ іе успѣхъ имало ходенье то

---

[1]) Проходя бо и съглѣдая чьствованія ваша, обрѣтохъ и капиште на немже бѣ написано: невѣдомому Богу. Его же убо не вѣдуште благолѣпно чтете, сего азъ проповѣдуіѫ вамъ. Бѣлѣшка. Това не іе подѣйствувало никакъ на Грьцы тѣ, зашто тии, подъ той-зи надпись, ся искали да славіѫть, не нѣкое си идеално божьство, нъ нѣкого отъ обичны тѣ си богове, кого тии не знаюшти, не му сѫ подигнѫли кумиръ (идолъ)!

Павлово въ Атинѫ ѥ познато, т. е. чи той тамо не ѥ можялъ, какъ то въ Македониѭ, да състави Братства—Чьрквѫ, нъ крьстилъ ѥ само едно лице. Кога ѥ была причина того ные штѣмъ говори по долу о тому обшырно.

Отъ Атины Павелъ ѥ отишалъ въ Коринтъ и тамо ѥ сѣдѣлъ нѣколко врѣмя. А то ѥ было въ сѫштѫ тѫ повременность кога то Клавдый бѣше испѫдилъ Иудеи тѣ отъ Рима, отъ коихъ ѥ найшалъ доста тамо и почнѫлъ ѥ да имъ проповѣдѫ и да убьрни нѣколко си въ Христиѩнство то. Въ Коринтъ сѫ пашли Павла, Сыла и Тимотей, дошавши отъ Македониѭ и сѣдѣли сѫ тамо лѣто и мѣсецы шесть и успѣли сѫ доста.

Забѣлѣшка. Коринтъ ѥ былъ единъ отъ найразвратны тѣ градове въ тѣхъ времена и всѣкъ ѥ былъ свободенъ да живѣе тамо, кату въ збирштинѫ отъ развратницы. Было ѥ и пословица: «οὐ παντὸς πλεῖν εἰς Κόρινθον» = не ѥ лесно сѣкому да ходи въ Коринтъ, т. е. кой то иди тамо развраштa ся и проч. Ето какво писмо пиши Павелъ камъ Римляны тѣ отъ Коринта, а то сѫ разумѣва чи той ѥ видѣлъ тѣхъ работы и искалъ ѥ да прѣдупрѣди развратность тѫ въ Римъ: Сего ради прѣдаде ихъ Богъ въ страсти безчьстиѭ, и жени бо ихъ измѣниша естественаѭ подобѫ въ презестественаѭ. Такожде и мѫжи, оставивше естественаѭ подобѫ женска пола, разжегошѫ сѫ похотиѭ своеѭ другъ на друга, мѫжи на мѫжехъ, стыдъ съдѣваѭште и възмьздие

еже подобаше прельсти ихъ въ себѣ възприѣмаштн ..... Испьлнени всѣкыя неправды, блжждения, лжкавства, лихоимания, злобы, испьлнены зависти, убийства, рвения, льсти, злонравия, шепотники, клеветники, богомьрзски, досадители, величави, горди, обрѣтатели злыхъ, родителемъ непокорни, неразумни, непримирительни, нелюбовни, неклятвохранители, немилостиви.

Сички тыя кои онисва Посланикъ Павелъ, кату разгърни чловѣкъ грьцкж тж най-старж имъ историіж, и започни отъ върховнаго имъ бога Зевса и види каквы качьства му сж отдавали, пиштство на Олимба, грьбление на млады момцы, блждства различны неговы и на дьштери му Афродита, какъ то и на другы тѣ имъ богове и богины; послѣ гнусно то законодавие Миноса въ островъ Кандиіж, въ кое ся допушта противоестествено то скотско дѣло надъ жены тѣ имъ. Иродотово то свидѣтьлство, прѣдь народа въ Олимбичьскы тѣ игры кату похвали, чи Елины тѣ научили Персы тѣ Содомство то, атинска та развратность въ таіж страсть и проч., лесно можи си въобрази и новѣрва чьловѣкъ чи това што то описва Посланикъ Павелъ не іе отвлечение, нъ сама та истина, чи Коринтъ іе былъ такавъ, какъ то го описва! А кату прочьте чьловѣкъ съхранены тѣ списаныя Лукиштановы, кой былъ нѣколко си годины подирь Посланика Павла, тамъ што види чьловѣкъ сичкы тѣ тыя развратности въ обшырность и въ подробность описаны!

Нъ при сичко това Павелъ ѥ ималъ единъ малакъ успѣхъ въ Коринтъ и то най-много между Иудеи тѣ, кои както и выше рѣкохмы бѣхѫ наводнили Грьциѩ и съ врѣмя сѫ слѣхѫ въ Грьцы тѣ. А живыи имъ типъ сѫ днѣшни тѣ Хиоти и Киприоти, кои носѩть Еврѣйскы тѣ значи въ произношение то ꙗзыка и въ ньравы тѣ си!

Отъ Коринтъ ѥ отишалъ Павелъ въ Сириѩ, съдруженъ отъ Аквила и Прискила, и като стигнѫлъ въ Ефесъ, оставилъ дружинѫ тѫ си и внишалъ самъ въ Иудейско то събориште да проповѣда. Аквила и Прискила остали въ Ефесъ, а Павелъ отишалъ въ Кесариѩ, отъ тамо же испроводилъ нѣкого си Аполоса, Іудеꙗнина родомъ отъ Александриѩ, въ Ахаиѩ, кой то способствувалъ млого въ проповѣдание то Христовыя вѣры. Павелъ ималъ двама съдружника Македоняны по тѣхъ мѣста, Гаиꙗ Аристарха. Идолотворителы тѣ въставѫть противъ Павла и по слѣдствиѩ па таѩ мьлвѫ, пакъ осташа въ Македониѩ и отъ тамо ся вратилъ въ Еладѫ: — поживъ же мѣсяцы тры бывши нанъ невету отъ Іудей (пьлна была Грьциꙗ отъ тѣхъ!) хотяшту отвѣсти ся въ Сириꙗ, бысто хотѣние възвратити сѫ сквозѣ Македониѩ: послѣдова же ему даже до Азии Сосипатръ Пирровъ Берянинъ (. . . .), Солуня же Аристархъ и Секундъ и Гаий Дервянинъ и Тимотеи: Асиꙗни же Тихикъ и Трофимъ отъ тамо же Павелъ обиходившъ и другы мѣста отишалъ въ Иеруса-

лимъ и отъ тамо ѥ отведенъ жзникъ въ Римъ, дѣ ѥ и скончалъ мжченичьскы животъ си.

Павелъ и жзникъ—затворенъ не ѥ приставалъ да пиши по разны мѣста дѣ ѥ проповѣдалъ и дѣ безъ него ся сж съставили Христиѩнскы Братства. А Аристархъ Македонянинъ го ѥ слѣдовалъ до въ Римъ.

Македоняны тѣ проваждали помошть на Христиѩнско то Братство вь Иерусалимъ: благоволишж бо Македониѩж и Ахаиѩж обштение нѣкое сътворити къ ништимъ Святимъ живуштимъ въ Иерусалимъ (Павелъ къ Римлянамъ Послание).

Павелъ пишѩшть отъ Македониѩж Коринтянамъ второ Послание, казва: Да не како аште приидѫть съ мноѩж Македоняне и обрѣштѫть вы неприготовеныхъ, постыдимъ ся мы (да не глаголемъ вы) въ чясти сеи похваления и проч.

Забѣлѣшка: това, какъ то и вышеизложены тѣ, выка грьмогласно чи Македоняны тѣ сж были пьрвы тѣ двигателы на Христиѩнство то въ Европж и чи тѣхна та Чьркова была и служила за образъ на сичкы тѣ другы. Тии съдружвали Павла по Гърциѩж, Азиѩж и до Римъ чякъ и снабдѣвали го съ разноскы: Вѣсте же и вы Філіпписіане ꙗко въ начялѣ Благовѣствувания, егда изидохъ отъ Македонии, ни едина ми Цьрковь обштеви сж въ слово диянія и пріатія, тъчѩвы едины. Ꙗко и въ Солунъ, и единою и дваштъ въ трѣбование мое посластеми. А въ пьрвое

си послание къ Солунянамъ отъ Атины говори Цьрквѣ Солунстѣй, а то ѥ забѣлѣжитьлно:

Павелъ и Сылиꙗнъ и Тимотеи Цьрквѣ Солунстѣй, о Бозѣ Отцѣ и Господѣ Исусѣ Хрістѣ: Благодать вамъ и миръ отъ Бога Отца Нашего и Господа Іисуса Хріста. Благодаримъ Бога всегда о всѣхъ васъ, помнинаниѐ ваше творяште въ молитвахъ нашихъ: непрѣстано поминаюште ваше дѣло вѣры и трудъ любви и тьрпение упования Господа Нашего Исуса Христа, предь Богомъ и Отцемъ Нашимъ.

Вѣдяште братіе възлюбленная, отъ Бога избрание ваше ꙗко благовѣствувание наше не бысть къ вамъ въ Славѣ тьчіѭ, нъ и силоѭ и Духомъ Святимъ, и въ извѣштении мнозѣ: ꙗкоже и вѣсте какови быхомъ въ васъ, ради васъ. И вы подобници бысте намъ и Господу, приѣмше слово въ скорби мнозѣ, съ радостиѭ Духа Святаго. Ꙗко быти вамъ образъ всѣмъ вѣрующтимъ въ Македонии и Ахаии. Отъ васъ бо промче ся Слово Господне не тькмо въ Македонии и Аханѝ, нъ и въ всяко мѣсто вѣра ваша, иже къ Богу изыде, ꙗко не трѣбовати намъ глаголати что—и проч.

Въ второе же Послание къ Солунянѣмъ отъ Рима:

— Ꙗко самѣмъ намъ хвалити ся о васъ и вѣрѣ въ всѣхъ гонениихъ вашихъ и скьрбѣхъ, ихже, приимлете и проч.

Забѣлѣшка. Всѣкъ види въ тыя Послания каквж важность отдава посланикъ Павелъ Солунянамъ и какъ ся отправя Цьрквѣ Солунстѣй, кое никое Братство Христиѧнско до тогава не ся ѥ удостоило! Послѣ назовава: отъ Бога избрание ваше и вы подобници бысте намъ и Господу, т. е. Павелъ уподобѣва Солуняны тѣ на себе си и на Господа Исуса Христа, съ другы рѣчы, чи тии сж равни кату него и кату Исуса въ разпространение то на вѣрж тж! Послѣ: ꙗко быти вамъ образъ всѣмъ вѣруюштимъ въ Македонии и Ахаии! отъ васъ бо промче ся Слово Господне не тъкмо въ Македонии и Ахаии, нъ и въ всѣко мѣсто вѣра ваша, иже къ Богу изыде, ꙗко не трѣбовати намъ глаголати что и проч. Тукъ Павелъ говори тжй положитълно и за тжй ꙗвно и познато нѣшто, т. е. чи Слово то Божие отъ Солуняны тѣ ся разпространило не само по цѣлж Македониѭ и Ахаиѭ, нъ чи тѣхна та вѣра въ всѣко мѣсто подѣйствувала за утвьрждение то на Христиꙗнство то и словомъ и дѣломъ што то нѣма што да ся говори врьху това!

При такива необоримы ꙗвны доказатьлства въ Святы тѣ Христиꙗнскы книгы, удобрени и признаты отъ сичкы Христиꙗнскы міръ, оставали и допуштали сж вѣкы и най-малкаꙗ помысьль съмнѣния врьху рѣчь тж што то выше казахмы или врьху истинж тж што открыхме, чи Македонскы тѣ Бьлгары ся съставили пьрвж тж Христовж Чьрквж въ Европж, подпомагали и подкрьпили и другы тѣ Чьрквы и станжли основа-

тели подобно Посланнику Павлу и Господу, какъ то самъ Павелъ гы назовава въ Послание то, въ разпространение то вѣры? А дѣ оставжть Грьцкы тѣ мечтаныя и нихны тѣ смѣшны глупомыслия, чи тии сж были избраныи отъ Духа Святаго народъ и чи тѣхенъ ꙗзыкъ былъ избранъ за Божественъ? Можи ли да бждп по-голѣма хитролукавштина отъ таіж и по-голѣмо святотатство отъ това? Нека размыслѣжть добродушны тѣ Руси врьху това и ако гы допушта вѣкы правыи разумъ, нека разпространꙗвжть іоште тыя ꙗлупости между Славянскыи міръ, противъ самы тѣ Святы книгы, кои съ толковж набожность вѣрвжть!

Сега остава да направимъ едно разглѣдвание: за коіж причинж Македонскы тѣ Бьлгары приѣмнахж тжй лесно Христовж тж наукж и сж трудихж толкова да іж разпространѣжть и утвьрдіжть, на кое и успѣхж; а за коіж причинж тогавашна та грьцка остатка и збирштина не приѣмнахж тжй лесно, нъ много вѣкове послѣ ся заузѣхж и тии кату ся видѣхж вѣкы удавени въ Христиꙗнство то, и намыслихж чрѣзь него да спасіжть и умножіжть народность тж си, и то чякъ 7 вѣка подирь второ то възживение или по-добрѣ да кажимъ ꙗвно то утвьрждение на Христиꙗнство то, се пакъ отъ Македонскы тѣ Бьлгары, имѣюшти вожда Константина Великаго, Бьлгарина сжшты и проч.

Ные въ изслѣдованыя та си видѣхмы, чи стары тѣ Бьлгары и Славꙗны вѣрвали, прѣды поꙗвление то на Христовж тж наукж, въ единаго Бога, въ безмьртвие то душы и нейно то послѣ смьрти възнаграждение

по дѣла та, въ двѣ тѣ начяла, добро то и зло то— Бѣлъ-Богъ и Чьрни-Богъ, или добры и злы духове, тии нѣмали кумиры, истина та и дльжность та, были двѣ главны начяла въ практичьскѫ тѫ чясъ на вѣрѫ тѫ имъ [1]) тукашны тѣ свѣтовны работы и живота сматрали за ништо и само то имъ направление было чи за бѫдуштыи свѣтъ, учиштение то съ водѫ тѫ, рѫсенье то и потапенье то было въ тѣхъ кату тайнство и ново-убраштены тѣ въ нихнѫ тѫ вѣрѫ потапꙗли въ водѫ, а неіѫ водѫ звали з у р равно з а р= свѣта вода и проч. и проч. Што то Павелъ ꙗвившъ ся между имъ съ Исусовѫ тѫ наукѫ, коіѫ по сичкы тѣ почти точкы іе едина съ нихнѫ тѫ, и коіѫ гонѣше кумиры тѣ и разꙗснѣваше нѣшто си повѣчь, тии тутакъ си пристанахѫ на неіѫ и заузѣхѫ ся да іѫ разпространьніѫть не само по цѣлѫ Македониѫ [2]), нъ и по Ахаиіѫ, область завысяшта отъ Солунъ по тогдашно то Римско правление, въ коꙗ область спадаше и малка та Гърциіѫ, какъ то въ обшырность доказахмы по-горѣ. Не іе чюдно Павелъ прошавшь прѣзь Фригиіѫ, коіѫ е была населена отъ Македонцы Бьлгары одавно іеште какъ то и прѣзь Галатиіѫ, коіѫ іе была населена, 3 вѣка прѣды Христа, отъ Брѣмове тѣ и Болговы тѣ Галаты, за кои то обшырно говорихмы, не іе чюдно, казвамы, чи Павелъ ся іе извѣстилъ за вѣроисповѣдание то на Македонскы тѣ Бьлгары, и кату проницатьленъ духъ тутакъ си іе скроилъ чи

---

[1]) Рьци слово твьрдо.

[2]) До дѣ ся іе разпространяло название то Македониіѫ?

бждуштыи успѣхъ на звание то му отъ тѣхъ завыси и чрѣзь тѣхъ само можи ся испьлни, какъ то и быде, та за това той ѥ бьрзалъ по-скоро тамо да иди и отъ тамо да започни дѣло то си.

Ные тжй тьлкувамы Павлово то вѣдение въ Троадж, чи нѣкои си мжшь Македонꙗнинъ го звалъ да иди въ Македониѭ да гы спаси. Зашто Павелъ кату по сичкы тѣ мѣста ѥ проповѣдалъ, изишавшъ отъ Дамаскъ, да не проповѣда никакъ въ Фригиѭ и въ Галатскж тж стрьнж? Духа му забранилъ казва ся въ Дѣяныя та Посланниковъ! .... кой духъ? Святыи Духъ видѣхмы чи дади на Посланицы тѣ дарбж тж да говорꙗтъ сичкы тѣ ꙗзыцы, и Исусъ имъ каза: идѣте и проповѣдайте мой та наука на сичкы тѣ народы безъ исключение!....

Въ поꙗвление то на Христиꙗнство то кумиропоклонство то бѣше достигнжло въ най-голѣмо то си заблжждение въ Гърциѭ. Въ всѣкъ градъ капишта та изобилствувахж и въ всѣко капиште кумиры безбройны въздигнжти славяхж ся отъ тогавашны тѣ Грьцы за богове и тьржествено имъ ся приносꙗхж жьртвы въ обштѣ отъ народа, и отъ учены тѣ имъ. Сократъ и Платонъ нѣсж были изключени отъ това заблжждение съ сичкж тж си мждрость коꙗ имъ ся отдава. Тии же многажды сж жьртвували тѣмъ ржкотворнымъ богамъ! Множьство жрьцы и служителы по капишта та живѣꙗхж и припитавахж ся отъ това кумирско богослужение. А кумиротворителы тѣ търгувахж и пече-

ляхѫ отъ това художьство и хранѩахѫ множьство семейства, какъ то и търговцы тѣ, кои то донасѩахѫ мраморы тѣ и чьловѣцы тѣ които гы изкопавахѫ отъ земѩ тѫ и проч. Може ся каза чи повече то отъ грьцы тѣ сѫ живѣли отъ това занѩтие. Освѣнь тыя приуготовителы тѣ за праздницы тѣ и збориштa та кои то сѫ творили въ честь и славѫ тѣмъ богамъ, изпроваждаемы тѣ ежегодишно пьлномоштны поклонницы по Делфийскыи Храмъ и другадѣ, приносы тѣ отъ гадалишта та чрѣзь кои то льстѣхѫ и вънкашны тѣ околошны народы да имъ приносѣѭть срьбро и злато и проч. Кату съобрази сичкы тѣ тыя чьловѣкъ съ мѣстоположение то на тогашнѫ тѫ Грьциѭ и съ производы тѣ й, кои то ѭ можала да извози, не развитие то въ земедѣлие то, полза та же коѭ то ѭ можала да има отъ вънкашнѫ тѫ си търговштинѫ, лесно можи да приѣмни чи почти сичка Грьциѭ ѭ живѣла отъ това кумирослужение, т. е. была ѭ направила неѭ вѣрѫ за орѫдие припитания си и умножение народности си. А това ся доказва необоримо отъ слѣдные. Тогавашны тѣ Грьцы не само почитали и богове тѣ на варварскы тѣ названи отъ тѣхъ народы, нъ іоште имъ въздвигали и кумиры, кату имъ притьлкували имяна та на грьцкы си ѩзыкъ! Тая грьчьска вѣротьрпимость не ѭ была какъ то днѣшна та между образованы тѣ народы, кои оставѭть всѣкого свободенъ да испьлнѣва вѣрослужение то си, нъ имала ѭ съвсѣмъ другѫ цѣль. Нейна та цѣль ѭ была гражданска, а имянно да могѫть да ся припитавѫть и да умножѭть малкыя си народецъ, кое сѫ слѣдо-

вали и слѣдовѫть отъ чясти и до сега прѣдь Христиѩнство то, што смѣшно не само казвѫть, нъ направили го и членъ въ закона си: πᾶς ὀρθόδοξος Ἕλλην = всѣкъ православинъ ѥ грькъ!

Средства та же на тогавашнѫ тѫ имъ пропагандѫ еленизма сѫ были льжовны тѣ гадалишта, збориштa та и игры тѣ творими въ честь богамъ, дѣ сѫ ся стичали множьство богаты варвары названи отъ тѣхъ, тамъ сѫ давали честь гражданства, кату имъ сѫ сплитали льжовны и мечтайны родословыя чи ушь тии си тѣглили родопоколения та отъ Евмолпа или отъ Ираклея и проч., лица баснословны. А то ѥ было сичко за пары тѣ имъ! Коринтъ, по развратность тѫ си, привличалъ най-много такива богаты, и кой то ѥ влизалъ въ него градъ мѫчно ѥ можалъ вѣкы да ся възвьрни въ отечьство то си! Негово то имѣние ѥ трѣбало да ся стопи и остани тамо! Поради кое ѥ изишла и позната та пословица: «οὐ παντὸς πλεῖν εἰς Κόρυνθον» = не ѥ лесно всѣкому да ходи въ Коринтъ.

Въ такова положение ѥ была тогдашна Елада кога то ѥ отишалъ Посланикъ Павелъ въ Атины и ѥ искалъ да проповѣда Христовѫ тѫ наукѫ.

Всѣкъ здравомысляштъ чьловѣкъ можи да разсѫди было ли ѥ възможно да има нѣкои си успѣхъ въ тѣхъ времена Павелъ съ едно ново вѣроисповѣдание, какво то ѥ Христиѩнство то, противъ толкова личны и обшты ентересы и противъ вкорененыя отъ толкова вѣкове фанатизмъ народа! На това може да служи

намъ за примѣрь познатаѭ повременность въ чьрковнѫ тѫ повѣстность за образогонцы тѣ каквы съпротивленыя, гоненыя и крьвопролитыя нанеси!

А въ обштѣ всѣко нововедение, въ повѣстность тѫ всѣкаго народа, было и невѣроисповѣдно, показва намъ страшны тѣ и силны тѣ съпротивленыя отъ стрьны на народы тѣ, кои то сѫ привикли на старо то си. Такива примѣры сме имали и имамы іоште прѣдь очы тѣ въ турска днѣсь называема Европѫ, врьху старо то турско облѣкло и носенье, каквы съпротивления станахѫ отъ стрьны на народа, а наймлого отъ стрьны на живачы тѣ и творители тѣ, и каквы порѫганыя и смѣшны доводы употрѣблѣвахѫ да докажѭть чи старо то было ушь по-хубаво!

Ето истина та, зашто Гърцы тѣ не приѣмнахѫ Христовѫ тѫ паукѫ въ тѣхъ времена, нъ много кѫсно и то се пакъ чрѣзъ Еврей тѣ.

Познато ѥ въ повѣстность тѫ чи гонение то и разсѣѩнье то на іудейскыи народъ ѥ почнѫло іоште прѣды Христа, а най-много ся ѥ усилило въ врѣмя то Антиоха Епифана (90 г. прѣды Христа) и знамянитаго Нерона. Разпространивши тѣ ся Еврѣй по сичкы тѣ мѣста Срѣдиземнаго моря, изпьлнивши най-млого грьцкы тѣ стрьны, тии, вънъ отъ Палѣстинѫ, малко по малко приѣмнахѫ грьцкыи ѩзыкъ, какъ то и другы тѣ приѣмнахѫ ѩзыка на народы тѣ при кои то сѫ приселихѫ; и въ поѩвление то на Христовѫ тѫ наукѫ, тии най-много съдѣйствувахѫ въ разпрострьнение то й, зашто то тѩ ся основаваше на тѣхны тѣ книгы, на тѣхнѫ тѫ вѣрѫ. Тии Еврѣи съ врѣмя сѫ слѣ-

хж въ грьцы тѣ; што то въ съдѣйствувавшы тѣ на разпространение то Християнства въ пьрвы тѣ времена, ако случайно сж виждѫть и нѣкои си грьчьски имяна, това не можи служи Грькамъ за доказатьлство чи тѣ сж были родомъ Грьци! Тии сж были отъ погьрчены тѣ Еврѣи.

Едно повѣствуватьлно свидѣтьлство едного знамянитаго списателя, кой ѥ живѣлъ въ вторыя вѣкъ, т. е. близо двѣста години подирь Христа, и кой ѥ описалъ съ най-голѣмж тж подробность сичкы тѣ почти грьчьскы тогашны работы, говоряштъ за Християнство то, никакъ не помянува да ѥ было до тогава въведено въ Гърциѭ! Ето негови тѣ рѣчы:

Luciani de morte Peregrini=λουκιανὸς περὶ τῆς Περεγρίνου τελευτῆς:

— Ὅτε περὶ καὶ τὴν θαυμαστὴν σοφίαν τῶν Χριστιανῶν ἐξέμαθε, περὶ τὴν Παλαιστίνην τοῖς ἱερεῦσι καὶ γραμματεῦσιν αὐτῶν ξυγγενόμενος καὶ τί γάρ; ἐν βραχεῖ παῖδας αὐτοῦς ἀπέφηνε προφήτης, καὶ θιασάρχης, καὶ ξυναγωγεύς, καὶ πάντα μόνος αὐτὸς ὢν. Καὶ τῶν βίβλων τὰς μὲν ἐξηγεῖτο, καὶ Διεσάβη, πολλὰς δὲ αὐτὸς καὶ συνέγγραφε, καὶ ὡς θεὸν αὐτὸν ἐκεῖνοι ἡγοῦντο, καὶ νομοτέθῃ ἐχρῶντο, καὶ προστάτην ἐπίγραφον. Τὸν μέγαν γοῦν ἐκεῖνον ἔτι σέβουσιν ἄνθρωπον, τὸν ἐν Παλαιστίνῃ ἀνασκολοπισθέντα, ὅτι καὶ τὴν ταύτην τελευθὴν εἰσον ἤγαγεν εἰς τὸν βίον. 12. Τότε δὴ καὶ συλλημθεὶς ἐπὶ τούτῳ ὁ πρωτεύς, ἐνέπεσεν εἰς τὸ δεσμυτήριον ὅπερ καὶ αὐτὸ οὐ μικρὸν αὐτῷ ἀξίωμα περιεποίησε πρὸς τὸν ἑξῆς βίον, καὶ τὴν τερατείαν, καὶ δοξοκοπίαν, ὧν ἐρῶν ἐτύγχανειν ἐπεὶ δ' οὖν ἐδέδετο, οἱ Χριστιανοὶ συμφορὰν ποιούμενοι τὸ πρᾶγμα, πάντα ἐκίνον, ἐξαρπάσας πει-

ρώμενοι αὐτόν. Εἶτ' ἐπεὶ τοῦτο ἦν ἀδύνατον, ἦγε ἄλλη θεραπεία πᾶσα οὐ παρέργως ἀλλάξὺν σπουδῇ ἐγέγνετο καὶ ἔωθεν μὲν εὐθὺς ἦν δρᾶν παρὰ τῷ δεσμωτηρίῳ περιμένοντα γραΐδια, χήρας τινας, καὶ παιδία ὀρφανὰ οἱ δὲ εἰ τέλλει αὐτῶν καὶ συνεκάθενδον εἶδον μετ' αὐτοῦ, διαπλείροντες τοὺς δεσμοφύλακας. Εἰ τὰ δεῖπνα ποικήλα εἰς ἐκομίζετο, καὶ λόγοι ἱεροὶ αὐτῶν ἐλέγοντο,—καὶ ὁ βέλτηστος Περεγρῖνος (ἔτι γάρ τοῦτο ἐκαλεῖτο) καινὸς Σωκράτης ὑπ' αὐτῶν ὠνομήζετο. 13. Καὶ μὴν καὶ τῶν ἐν Ἀσίᾳ πόλεών ἐστιν ὧν ἠκόν τινες, τῶν Χριστιανῶν στελλόντων ἀπὸ τὸυ καινοῦ, βουθήσοντες, καὶ ξυναγορεύσοντες, καὶ παραμυθησόμενοι τὸν ἄνδρα, ἀμήχανόν δε τι τὸ τάχος ἐπιδείκνυνται, ἐπειδήν τι τοιοῦτον γένοιται, δημόσιον. Ἐν βραχεῖ γάρ, ἀφειρούσι πάντων καὶ δὴ καὶ τῷ Περεγρίνῳ πολλὰ τότε ἦκε χρήματα παρ' αὐτῶν ἐπὶ προφάσει τῶν δεσμῶν, καὶ πρόσοδον οὐ μικρὰν ταύτην ἐποιήσατο. Πεπείκασι γὰρ αὐτοὺς οἱ κακοδαίμονες, τὸ μὲν ὅλον ἀθάνατοι ἔσεσθαι, καὶ βιώσεσθαι τὸν ἀεὶ χρόνον. Παρ' ὅ καὶ κατὰ φρονοῦσι τοῦ θανάτου, καὶ ἔκοντες αὐτοὺς ἐπιδιδόασιν οἱ πολλοὶ ἔπειτα δὲ ὁ νομοθέτης ὁ πρῶτος ἔπεισεν αὐτούς, ὡς ἀδελφοὶ πάντες εἶν ἀλλήλων. Ἐπειδὴ ἅπαξ παραβάντες, θεοὺς μὲν τοὺς ἑλληνικούς ἀπαρνήσωνται, τὸν δὲ ἀνεσκολοπισμένον ἐνεῖνον σοφισθὴν αὐτῶν προσκηνῶσι, καὶ κατὰ τοὺς ἐκέινου νόμους βιῶσι. Καταφρονοῦσιν οὖν ἁπάντων ἐξίσης, καὶ κοινὰ ἡγοῦνται, ἄνευ τινὸς ἀκριβῆς πίστεως τὰ τοιαῦτα παραδεξάμενοι ἦν τοίνου παρέλθη τις εἰς αὐτοὺς γόης, καὶ τεχνίτης ἄνθρωπος, καὶ πράγμασι χρῆσθαι δυνάμενος, αὐτίκα μάλα πλούσιος ἐν βραχεῖ ἐγένετο, ἰδιώτοις ἀνθρώποις ἐγχανόν. 14. Πλὴν ἀλλ' ὁ Περεγρῖνος ἀφείθη ὑπὸ τοῦ τότε τῆς Συρίας ἄρχοντος, ἀνδρὸς φιλοσοφία χαίροντος, ὃς συνεὶς τὴν ἀπόνοιεν αὐτοῦ,

καὶ ὅτι δέξαιτι ἀναποθανεῖν ὡς δόξαν ἐπὶ τοῦτο ἀπόλιποι ἀφῆκεν αὐτόν, οὐδε τῆς κολάσεως ὑπολαβὼν ἄξιον.—

Забѣлѣшка.

Лукиганъ описаюштъ развратность тж и шарлатанство то нѣкого си Перегрина отъ града Парионъ въ Азийскж Мисиіж, кой самъ себе іе назовавалъ Протевсъ, и негово то отчайно и лудо дѣло што ся іе самъ живъ изгорилъ прѣдь толкова свѣтъ въ Олимбичьскы тѣ игры, говори мимоходомъ и за Христиганство то въ кое и Перегринъ іе зѣлъ участие, облъгавшъ палестинскы тѣ Христиганы. Нъ любопытно то іе чи Лукиганъ говори за това вѣропсповѣдание и тжй што то ся доказва гавно чи въ Грьциіж до негово то врѣмя никакъ не іе было приѣмнжто, иначе той кой то описва и обличява и най-малкы тѣ грьцкы работы непрѣменно бы казалъ и обличилъ и оныя въ Гърциіж кои бы были приѣмнжли това ново вѣроисповѣдание, кату противникъ того.

Перегринъ при другы тѣ злины што іе струвалъ тайно, убилъ и башта си въ града Парионъ да му изгаде състогание то по-скоро, и да бы отбѣгнжлъ наказание то отъ страны правитьлства, унуждилъ ся да бѣга и ся скыта по другы тѣ мѣста. Тогава влѣзалъ въ Христиганскы тѣ обшества, нъ кату обмамилъ и убилинилъ и тѣхъ, отишалъ въ Гърциіж и влѣзалъ въ Киничьскж тж сектж, дѣ послѣ ся изгорилъ самъ живъ!

Ето привода и выше наведенаго текса Лукигановъ врьху Христиганство то и Перегриново то участие:

— Кога то изучи и чюдеснж тж Христиганскж

мждрость, събравшъ ся съ Полѣстинскы тѣ свештенницы и четницы. А чюдно то ѥ чи той за малко врѣмя гы показа дѣца, кату имъ стана пророкъ, надзиратель на събориште то и събиратель и сичко той самъ. И нѣкои си отъ книгы тѣ тьлкуваше, а много и списваше, и кату бога го тии мыслѣхж, и законодавецъ го имахж, и прѣдстатель го надписвахж. Тии ся кланіжть іоште на онъ-зи голѣмъ чьловѣкъ, кого то набихж на колъ въ Палестинж, зашто то уведи това ново вѣрослужение въ живота 12. Тогава же кату ся хвати Протевсъ за това, влѣзи въ жзницж тж (тьмницж тж).

А това при другы тѣ причини му не малко достойнство въ бждштыи му животъ, въ билиненье то и въ славогонение то кои то желаѩше. Кату го гудихж въ желѩза та, Христиѩны тѣ имъ доди тжжно, и употрѣбѩвахж сичкы тѣ срѣдства да бы могли да го отьрвжть. Нъ кату имъ быде това невъзможно, тогава го слушахж прилѣжно. И ютро рано ся виждахж около тьмницж тж да чѣкжть бабичкы, вдовицы нѣкои си, и сирачета дѣца. А по знамяниты тѣ отъ тѣхъ и оставахж да спіжть съ него въ жзилиште то подкупуюште тьмничары тѣ. Вносяхж му различны вечери, и говорѩхж ся тамо свештены слова, а добрыи Перегринъ (зашто то тжй ся іоште зъвѣше) ся назоваваше отъ тѣхъ новъ Сократъ. 13. При томъ дохождахж и нѣкои си отъ Асийскы тѣ градишта, проводени отъ Христиѩнскы тѣ общества, да му помогнжть и да го управдаіжть и утишіжть. А въ такавъ случаи обшты тии показвжть голѣмж поспѣшность. Зашто то незабавно жьртвувжть сичко. И тжй Перегринъ

събра много пары тогава спорядь затваряньe то си и направи голѣмѫ добывкѫ това. Зашто то горкы тѣ убѣдили себе си чи штѫть бѫди безмьртны и чи штѫть живѣ въ сичкыи вѣкъ. Поради коꙗ причинѫ прѣзирѫть и смьрть тѫ и повѣчь то тии самоволно приносѭть себе си на това. А законодавеца имъ гы ѥ пьрвы придумалъ да бѫдѫть сички братиа по между си. Кои то же приѣмнѫть еднѫшь таꙗ вѣрѫ отъ Еленскы тѣ богове сѫ отричѭть, а обѣсника оногава хитреца вѣрвѫть и му ся кланѭть, и по нѣговы тѣ законы живѣѭть, прѣзираюшти всѣхъ равно, и обшто мыслꙗшти тѫй приѣмнѫли сѫ такива вѣрваныя безъ нѣкакво си тъчно придирванье. Когы то доди при тѣхъ нѣкои си вълшебникъ и искусенъ чьловѣкъ, кой то умѣе да прави работы, тутакъ си за малко врѣмя млого богато става, сполучившъ просты хора. 14. Сирийскыи тогавашны владѣтель, чьловѣкъ мѫдьръ, узнавшъ лудо то рѣшение Перегриново, чи той ште приѣмни смьрть тѫ да бы съ това прославилъ себе си, пусна ѥго, кату не приѣмна даже и да го казни. —

Това свидѣтьлство Лукиꙗна ѥ важно и забѣлѣжитьлно за нашыи прѣдмѣтъ.

А Св. Василыи, кой ѥ роденъ въ Кесариѭ 329 год. подирь Христа, а починѫлъ ѥ 379 пьрваго ꙗнуариꙗ, учившъ ся пьрво въ Кесариѭ, а послѣ въ Атины, свидѣтьлствува въ житие то си чи и до него врѣмя іоште Христиꙗнство то не ѥ было въведено въ Грьциѭ, нъ были сѫ іоште ꙗзычницы, т. е. кумирополоницы.

Нека видимы сега и въ какво състоꙗние и положение ся сѫ находили Грьцы тѣ и тѣхна та народность въ поꙗвление то на Христиꙗнство то.

Сичкы тѣ учены знаѭть чи Филипъ царь Македонскыи бѣ гудилъ вѣкы на ума си да завладѣе грьцкѫ тѫ земꙗ и той й дади пьрвый ударъ да подпадни отъ послѣ подь Македонскѫ тѫ власть. Той завладѣ и изчисти грьцкы тѣ приселеныя, кои бѣхѫ ся разпространили отъ вънъ Морѫ, по нѣкои си мѣста въ Тесалиѭ и Ипиръ зовимы стрьны, какъ то и въ тракийско то крьибрѣжие и постѫпи въ самы тѣ имъ границы, освоившъ и разорившъ нѣколко си нихны градишта, а въ Хероние[1]) гы разби конечно и цѣла грьцка земꙗ падна подь неговѫ тѫ власть.

На това имамы тысящты необоримы повѣствуватьлны доказатьлства, Димостенъ и Есхинъ въ слова та си какъ то и другы съвременицы описвѫть сичкы тѣ почти подробности за тѣхъ работы. Филипово то дѣло довьрши и испьлни сынъ му Александръ великыи. Той, какъ то ѥ знайно, завладѣ и покори конечно вѣкы сичкѫ грьцкѫ земꙗ, кату имъ разори и нѣколко си градове. Отъ тогава грьцка та независимость падна и имя то Еленъ и Грькъ изгуби гражданско то си пьрво значение. Сама та гьрштина остана съсредоточена и уграничена въ града Атина, кого Александръ великыи поштади и не разори, поради храмове тѣ и поради тогавашнѫ тѫ вѣротьрпимость.

---

[1]) Хероние ѥ въ Биотиѭ и тꙗ битка ѥ станѫла 338 год. прѣды Христа и проч.

Атинѣйчяны тѣ употрѣбихѫ сичкы тѣ си льскатьлства да бы умилили побѣдителя си, въ кое и спулучихѫ отъ чясти, нъ свобода та имъ отидѣ вѣкы за всегда и тѣ остахѫ подь власть тѫ Македонскѫ. Тии, какъ то ѥ знайно, кога то Александръ бѣ отишалъ въ Азиѩ, освѣнь сплѣткы тѣ кои то вьршихѫ противъ него споразумѣваюшти ся о томъ съ Персы тѣ и издаваюшти неговы тѣ планове, тии ся и покушавахѫ да отхвьрлѩть Македонскѫ тѫ власть, нъ неможаха; зашто то Александръ проводи едного отъ воиводы тѣ си, кой то тутакъ си гы доведи въ послушество подданства си. Нъ грьцка та гордость да бы покрыла той-зи си стыдъ измыслила и смѣшно записала, чи ушь Атинѣйчяны тѣ или мечтайно то всееленство (πανελλήνιον), назначило за войводѫ Александра и отправило го ушь въ Персиѩ, да накажи Персийцы тѣ за прѣдидуштѫ тѫ нанесенѫ пагубѫ отъ тѣхъ на Еладѫтѫ имъ! Колко сѫ смѣшни бѣдны тѣ Грьцы сами себѣ противоговоряшти, записавши такива глупы и никакъ не сѫштествувавши вѣрваны работы! Александръ, какъ то го тии наричѩть, гордый Александръ, силенъ и славенъ побѣдитель, имаши ли нуждѫ да го назначѩть побѣдены тѣ отъ него единъ жрывачъ ничтожни тогава Грьцы и да го назначѩть вьрховни воивода и да го проводѩть, кату едного подчиненаго на тѣхны тѣ заповѣсти полководца, да го проводѩть, казвамы, противъ Персы тѣ, да ся бие за тѣхъ, а тии да си сѣдѩть въ Атинѫ, кату едни господары и неговы заповѣдницы? Кой здравъ

умъште приѣмни таꙗ измысленѫ отъ грьцкы тѣ главы приказкѫ? . . . . . .

Ные знаимы отъ повѣстность тѫ, се пакъ отъ Грьцы тѣ записана доста въ обшырность, чи Македонцы тѣ были другъ народъ отъ Грьцы тѣ, чи тии говорили свой другъ ꙗзыкъ и нихно то царство было друго и отдѣлено и всѣкогы независимо; тии имали и нѣколко пѫти боюве съ народы тѣ или племена та, кои то сѫ живѣли на около имъ въ обшырнаіѫ Тракиіѫ, тѣхъ же народи описвѫть самы тѣ съвременницы имя по имя, называюшти гы варвары, т. е. не-Гърцы, не-говоряшти грьцкы ꙗзыкъ, а имянно Илиры, Тривалы и независимы Тракийцы = Θρᾶκες αὐτόνομοι, живѣюштыи въ Старѫ Планинѫ; Пѣꙗны и другы. Кога то же же Филипъ ся биꙗше съ Грьцы тѣ, Атинѣйчяны тѣ употрѣбявихѫ сичкы тѣ си сплѣткы при тѣхъ народы и племена да гы въздигнѫть противъ него, да бы могли да раздвоіѫть Филиповѫ тѫ силѫ на той-зи начинъ и да отбѣгнѫть удара му и въ обштѣ да му правіѫть пакости кату едному смьртному си неприѣтелю. Не по-малко интригувахѫ и при Персы тѣ да гы въздвигнѫть противъ Филипа, кое и става.

Освѣнь тыя Македонско то царство, кату независимо, іоште прѣды Александровыи походъ въ Азиіѫ, имало іе нѣколко си пѫти работѫ особно съ Персы тѣ, проваждало посланицы въ Персиіѫ, какъ то и Персы тѣ въ Македониіѫ за разны международны си причины, противны или мирны. Што то Александръ имаше доста важны причины, събраны отъ напрѣдъ, да

иди да бие Персы тѣ и да си отмьсти, кое то направи и спулучи, а нѣ чи го проводили Гърцы тѣ. Такова нѣшто ѥ смѣшно и да го помысли чьловѣкъ!

Александровыи походъ въ Азиѩ, при сичкы тѣ вмѣстени легенды, истинныи му ходъ ѥ познатъ добрѣ, што то никакво сьмнѣние врьху това не можи быде. Войнство то му же ся състоѣше сé пакъ отъ вышепомянѫты тѣ народы или племена, т. е. имаше съ него си и Пѣѩны и Тривали и Илиры и друг. И всѣко отъ тѣхъ отдѣленые ся описва колко чьловѣцѩ ѥ было, конянницы ли или пешацы, какво оржжие ѥ имало и кой го ѥ прѣдвождалъ; между това войнство ся причислѣвѫть и шесть тысяшты само Грьцы, наѣмнати=μισθῶτοι. А кога то Александръ говорилъ войнству си нѣшто си на Македонскы ѩзыкъ, само наѣмнѫты тѣ Гърцы не разбирали той-зи ѩзыкъ, и той ся ѥ унуждавалъ да имъ говори на нихенъ грьческы ѩзыкъ, зашто Александръ познавалъ и него ѩзыкъ, научившъ го, какъ то и днѣсь царие то и голѣми тѣ чьловѣцы знаѩть и другы ѩзыцы. А друго то му войнство, състоѩштеся отъ вышерѣчены тѣ племена, разбирало Македонскы ѩзыкъ. То значи чи тии были сичкы единъ народъ, говорѩштъ единъ исти ѩзыкъ, иначе едно цѣло войнство не бы разбирало слова та Александра, и той кой то не принебрѣжаваше нищто за най-малкыи си войникъ. Ако и тѣ какъ то шестѣхъ тысяшты грьцы, не бы разбирали Македонскыи ѩзыкъ, непрѣменно бы имъ говорилъ Александръ на нихенъ ѩзыкъ, зашто то тѣ съставѣхѫ по-голѣмѫ тѫ чясть войнства му; ако ли

же не бы имъ познавалъ ꙗзыка, а той бы употрѣбилъ тьлмачы на това, кое непрѣменно бы было записано въ повѣстность тж, какъ то ѥ записанъ той случай за Гърцы тѣ.

Освѣнь това, кога то Александръ усжди едного си отъ войводы тѣ си на смьрть, каза му и му дади свободж да ся управдае на кой то отъ два та ꙗзыка иска, т. е. или на Македонскы или на Грьцкы. При такива доказатьлства то бы было смѣшно да убьрта чьловѣкъ и най-малкое внимание врьху мечтайнж тж мысьль, коꙗ то сж разпрьстрьнили и разпрострьнꙗвжть іоште мнимы тѣ потомцы на Елены тѣ чи Македонцы тѣ были ушь Елены! Македонцы тѣ сж были Елены тжй какъ то днѣшны нѣкои си учены грьцы мечтаѭжть двѣ Елади: δραθὴ καὶ ἀόραθη Ἑλλάς=видима и не видима Елада—Гърциѭж!

Послѣ смьрти Александра Македонскаго, въ Азиѭж, Македонска та толь разпрострьнена дьржява раздѣля ся, какъ то ѥ знайно, на нѣколко си чясти отъ неговы тѣ войводы, между коимъ имаше нѣкои си Грькъ. Тии войводы съставихж толкози особны царства и владѣѭжхж подь свои тѣ си имяна освоены тѣ отъ Александра мѣста. Грьцка та земꙗ исто подпадна подь единъ такавъ войвода. Собствена же Македониꙗ, ако и да иска да въздвигни пакъ Александровый прѣстолъ въ лице то на законны тѣ му наслѣдницы, нъ поради грьцкы тѣ сплѣтны не можа да успѣе.

Истинж чи Грьцы тѣ искахж да ся ползувжть отъ това благоврѣмие, т. е. да възобновѭжть пакъ независимость тж си, нъ съ сичкы тѣ си стараныя и

покушеныя не можахѫ да успѣіѫть. Зашто то Римъ беше почнѫлъ да ся величи и приготовѣваше своіѫ тѫ власть, коꙗ то толкова обшырно ся разпростръни подирь Македонскаіѫ. Александровы тѣ побѣды служихѫ Римлѫнамъ въ ползѫ и грьцко то имя трѣбаше вѣкы да ся замѣни съ имя то Ῥωμαῖος=Римлꙗнинъ, вмѣсту Ἕλλην и Γραῖκος = Елинъ и Грькъ, кое траꙗ народно имъ имя до 1821 л. и трае іоште до сега между простонародие то имъ въ обштѣ, какъ то ꙗзыкъ имъ да замяни старо то си имя Ἑλληνυκὴ φωνὴ или γλῶσσα въ Ῥωμαικὴ γλῶσσα=Римскы ꙗзыкъ!

Извѣстно іе чи подирь уничтожение то Ахейскаго съіѫза, около 140 год. прѣды Христа, Грьциіѫ ся приубърна вѣкы съвсѣмъ въ Римскѫ облъсть подъ имя то Ахаиꙗ (провинциіѫ), кату притърпѣ отъ побѣдителы тѣ си едно твърдѣ голѣмо упостошение.

Не по-малко нападахѫ въ неіѫ и народы тѣ отъ Старо-Планинскыи полуостровъ, до дѣ то чясть отъ тѣхъ не бѣхѫ подпаднѫли іоште и тии подъ Римскѫ тѫ дьржавѫ, какъ то н-пр. Македониꙗ и Трабиꙗ зовими днѣсь отдѣлно мѣста подпаднахѫ съ врѣмя; а остахѫ независими само оныя кои то живѣꙗхѫ въ срѣдь Старѫ Планинѫ отъ познато е мѣсто Троꙗнъ или Троꙗнова врата, по сичкыя хрѣптъ на Старѫ Планинѫ какъ то ся простира до Чьрно то море — имянно же Бьлгары тѣ, коихъ видѣхмы по тѣхъ исти мѣста, триста годины прѣды Христа бивши ся съ Брѣмово то и Болгово то отдѣление Фрѫговъ и послѣ постѫпивши въ съіѫзь съ тѣхъ противъ Грьковъ. И коихъ штѣмъ видѣ не само да удьржіѫть независи-

мость тѫ си за много вѣкове, нъ и да ся биѭть съ Византийскѫ тѫ отъ послѣ съставенѫ Имперіѭ и проч. да съставѭть силно царство и държавѫ кога трая до завладение то турковъ. Отъ 140 л. прѣды Христа до 466 г. подирь Христа. Цѣлъ Пелопонесъ ѥ прѣдставлялъ едно упостошено и разорено мѣсто, а жители тѣ му сѫ были достигнѫли въ най-дьлбоко невѣжьство и простотѫ. Аполоныи, Стравонъ, Павсаныи, Филостратъ и други списатели описвѫть и повѣствувѫть сичко това единогласно. Опустошение то же на градове тѣ, бѣдность та и невѣжьство то на жителы тѣ, направили сѫ таѭ стрьнѫ еднѫ отъ найничтожны тѣ обльсти Римскаго міродьржявия.

Въ тѣхъ же сѫшты времена каквы дѣйствыя сѫ имали нашы тѣ Бьлгары въ Грьциѭ, т. е. колко годины сѫ владѣли и тии цѣлъ Пелопонесь и то ѥ записано въ обшырность отъ самы тѣ Византийскы списателы, а знамянитыи Германецъ, ученыи Фалмерайръ ѥ доказалъ необоримо въ свои тѣ си врьху тойзи прѣдмѣтъ съчиненыя, чи отъ стары тѣ Гърцы ништичко чисто почти не ѥ останѫло, нъ съставила ся ѥ една збирштина и смѣсь отъ разны народы, кое и ные видимы очевидно днѣсь въ свободнѫ тѫ Грьциѭ.

Римско то народодьржявие (република) іоште въ 264 до 133 л. прѣды Христа бѣше съкрушило Картагенскѫ тѫ власть и бѣше покорило почти сичкы тѣ народы по крайбрѣжны тѣ брѣгове Срѣдыземнаго моря; а въ врѣмя то Трояна Римска та държява ся разшири най-много. Троянъ въ 106 л. подирь Христа покори и Дакиѭ (Влашко и Богданско) до днѣшнѫ Бес-

серабиѭ (до Троꙗновыи Валъ) и направиѭ Римскѫ область. Той завладѣ и крайдунавскы тѣ стрьни Бьлгарый, направи нѣколко си крѣпосты (гарнизоны) на обѣ страны Дунава, а за по-лесно и по-свободно минуванье на войскы тѣ му и на военны тѣ потрѣбности направи и каменъ мостъ на Дунава, кому остаткы тѣ ся виждѫть іоште между Турну-Сѣверинъ и Чьрнецъ. Троꙗнъ примина и Старѫ-Планинѫ (Ѣма) на прохода й, кой іоште носи имя то Троꙗновы врата, какъ то и село то кое ся находи тамо носи имя то Троꙗнъ и Троꙗнска-Планина; завлада Македониѭ и Тракиѭ, коꙗ носи отъ тогава и до днѣсь и имя то Романиѭ, а жители тѣ й ся назоваѫть отъ Старо-Планинскы тѣ Бьлгары: Ромѫнцы. Неговы тѣ завладѣныя ся прострѣхѫ и въ Азиѭ, какъ то сѫ описаны подробно въ Римскѫ тѫ повѣстность.

Нъ отъ Чьрно то море, отъ дѣто започва и ся простира Стара-Планина до вышепомянѫты тѣ Троꙗновы врата, той прѣдѣлъ остана непобѣденъ и незавладенъ отъ Римляны тѣ и тамо живѣꙗхѫ независимы тѣ Бьлгары, укрѣплени и завардени и отъ двѣ тѣ стрьны на Старѫ-Планинѫ. Тии и отъ послѣ іоште браниѫ свободѫ тѫ си и неподпаднѫхѫ никакъ подь Римскѫ тѫ власть, ни то народно то си имя замянихѫ съ Ромѫнцы, какъ то тѣхни тѣ братꙗ Тракийцы и Македонцы отъ неволиѭ сторихѫ това. По тѣхъ же мѣста нигдѣ ся не виждѫть Римлянскы памятницы какъ то по другы тѣ мѣста, кои то бѣхѫ завладѣли тогава.

Троıанъ остави тѣхъ мѣста, зашто то по мѣстоположение то имъ неможаше да гы завладѣе и зашто то негова та главна цѣль бѣше за въ Азиіѫ. Понеже той слѣдоваше, хода и плана Александра великаго и мыслѣше негли чи тии обкржени отъ всѣкѫ стрьнѫ отъ Римлянскы завладѣныя, скоро штѫть подпадна подь Римскѫ тѫ власть. Нъ то не испадна тѫй! Зашто те обстоıатьлства та ся мѣнихѫ и тии тутакъ си почнахѫ да мыслѣѭть какъ да испадѣѭть Римляны тѣ отъ тѣхъ мѣста, призоваюшти отвъдь Дунавскы тѣ си братия на помошть чякъ отъ Волжıанскы тѣ стрьни, кои доходихѫ нѣколко си пѫти на помошть имъ. А подь главно то управление великаго Атила, дѣ ся бѣхѫ съсрѣдоточили сичкы тѣ имъ единоплеменны, быде едно конечно отмьштение противъ Римскѫ тѫ власть и противъ Византийскѫ тѫ, коıа бѣше ся съставила и тıа, раздѣливши ся отъ Римскѫ тѫ, отъ смѣсь разныхъ народовъ, коихъ бѣше отъ преды завладалъ Римъ.

Старо-Планинскы тѣ Бьлгары послѣ смьрть тѫ Атилова, съставихѫ тутакъ си едно велико и силно царство и Атиловы тѣ наслѣдницы нѣсѫ друго освѣнь Бьлгарскы тѣ царие Боıанъ, Забереганъ, Кубратъ, Крумъ и проч.

Тии сѫ бихѫ за всегда съ Вызантийцы тѣ и съ другы и удьржяхѫ царство то си до падение то си подь Турскѫ тѫ власть и тии само удьржахѫ старѫ тѫ си отъ Хиндистанъ принесенѫ вѣрѫ, какъ то и обряды тѣ, обичай тѣ и друг. чякъ до 866 г. подирь Христа, ако и тѣхны тѣ единоплеменны братıа Ма-

кедонскы и Тракийскы Българы одавно іоште бѣхѫ приѣмнѫли Христіанство то, какъ то о тому говорихмы и штѣмъ говори!

Римско то народодьржавие успѣ та подчини толкова народы и да гы дьржи толкова врѣмя подь власть тѫ си, зашто то не имъ налагаше нѣкакво си тяшко иго, нъ повѣчь гы оставѣше кату съіѫзницы си; воинство и начялницы отъ тѣхъ имъ оставѣше, вѣрѫ тѫ имъ не докачаше, даже по нѣкои си мѣста и законы тѣ си не имъ налагаше подь сичкѫ тѫ обширность и строгость. Римляны тѣ сѫ зовали подобны си подданицы: socii Populi Romani. Това можи всѣкъ да узнае въ обшырность отъ Римскѫ тѫ повѣстность и отъ видимое въ чьрковнѫ тѫ повѣстность правление Палѣстинскихъ Еврѣевъ, дѣ сѫ пиши чи тии имали не само съборишта та си, нъ и особны сѫдовишта въ Иерусалимъ и другадѣ, а военa та и испьлнитьлна та власть была само въ Римскы тѣ рѫци. Македонскы тѣ и Тракийскы тѣ Българы такъ же на той-зи начинъ ся сѫ управлѣвали и тѫй были покорени Римлянамъ; иначе и не іе могло да бѫди единъ Римъ да владѣе и да дьржи въ подданства си толкова народы и толкова голѣмы и обшырны пространства! Ахаиіа же, въ коіѫ іе спадѫло и малко то число Грьковъ, была іе завысна отъ главно то правление Македонии.

Освѣнь тыя Рымско то правление іе давало и не-Римлянамъ отъ подданиковъ си почетно гражданство и то іе было голѣма честь и приимѫштество за онаго кой іе можялъ да го добые. А таковаго

Римскаго почетнаго гражданина вънкашны тѣ обльстны управителы нѣсѫ имали власть да го сѫдіѫть и наказвѫть, нъ трѣбало да го проваждѫть въ Римъ. Това ся доказва отъ приключеныя та Посланика Павла кого нѣсѫ могли да усѫдіѫть въ Иерусалимъ, нъ испратили го въ Римъ на усѫждение.

Такова іе было положение то на тѣхъ мѣста кои то бѣ завладѣлъ Римъ и по кои то ся ꙗви Христосъ и негова та наука въ тѣхъ времена. Всѣкъ ученъ знай чи Исусъ, названыи отъ послѣ Христосъ Спаситель, ся роди въ врѣмя то Августа Кесаря въ двинадесто то лѣто консулства му въ Римъ, отъ сътворения міра 4004 год. (или 4963 selon l'art de verifier les dates), и ся разпнѣ въ 33 лѣто възраста си въ Иерусалимъ въ врѣмя Пилата управлѣюштаго Иерусалима. На крьста было надписано казвѫть: Исусъ Назарꙗнинъ царь Иудѣискы, на тры ꙗзыка: на Латинскы, Еврѣйскы и Елинскы. Намъ іе истинѫ чюдно да іе было писано и на Еленскы ꙗзыкъ! Зашто то въ Иерусалимъ не іе имало въ него врѣмя нѣкое си приселение отъ Гърцы; а и търговцы Гърцы можи твьрдѣ малко да ся сѫ находили при Еврѣйскыи толъ суевѣренъ народъ, кой ся іе гнусилъ да ся приближи при другы народы и да купи нѣшто си отъ тѣхъ, а най-паче кату и той народъ іе самъ спекулантъ и дѣ то ся іе находилъ не іе тѫй лесно оставѣлъ другы да напрѣдвѫть въ търговскы прѣдприѣтыя, а ни то іе ималъ и нѣкаква си гражданскѫ важность тогава грьцкыи народъ, што то Римско то правитьлство въ Иерусалимъ не іе имало нѣкаквѫ си нуждѫ

да надписва и на Еленскы ꙗзыкъ! Повѣствуватьлна та же причина на него надпись на крьста ѥ была слѣднаꙗ: Еврѣй тѣ, какъ то ѥ знайно, не можавши за вѣрѫ тѫ да осѫдѭть Исуса, зашто то Римско то правитьлство бѣше вѣротьрпимо, прибѣгнахѫ на клеветѫ тѫ да го обвинѭть чи той ушь бунтовалъ народа имъ и искалъ да стани царь Иудейскы, а тии не признавѫть другы царь развѣ Кесаря, зашто то Римляны тѣ не гонѭхѫ никое си вѣроисповѣдание въ дьржавѫ тѫ си и Пилатъ не можаше другче да усѫди Исуса на смьрть, а въ Римляны тѣ бѣше рядь и законъ при осѫдбѫ тѫ да надписвѫть и виновнаѭ причинѫ усѫденаго на смьрть, а най-паче въ важны тѣ вины, та за това ѥ было надписано на крьста Исусъ Назарꙗнинъ царь Иудейскы, т. е. Исусъ ѥ усѫденъ на подобнаѭ смьрть, зашто то ѥ искалъ да стани царь Иудейскы. А за да знай всѣкъ причинѫ тѫ на смьрть тѫ му надписано было надъ крьсть тѫ: на латински, зашто то ѥ былъ владѣющтый и сѫдебный ꙗзыкъ, а на Еврѣйскы, зашто то ѥ былъ мѣстны отъ народа въ обштѣ говоримъ ꙗзыкъ. Еленскыи ꙗзыкъ, какъ то всѣкы можи да размысли, тукъ никакъ не си ѥ ималъ мѣсто то. Въ Дѣꙗныя та же посланиковъ видѣхмы, чи кога то въ петдесятницѫ посланницы тѣ приѣмнахѫ дарбѫ тѫ Святаго Духа да говорѭть сичкы тѣ ꙗзыцы и ся стекохѫ странци тѣ да гы слушѭть, тамъ, казвамы, видѣхмы имянно кои народы спомянувѫть чи имало въ Иерусалимъ, безъ да ся спомянува никакъ Грьцко то имя и нихень ꙗзыкъ освѣнь Критꙗни! . . . .

Нъ ако допустимъ чи и на Еленскы ꙗзыкъ ѥ было надписано за да чьтѫть и нѣколко си Гърцы, ако ся сѫ находили тамо, то пакъ съ това Гърцы тѣ не могѫть присвои Духъ Святыи и да ся казвѫть избранъ отъ Бога народъ какъ то и ꙗзыкъ имъ да просвятѭть свѣта въ Христиꙗнскѫ тѫ наукѫ, зашто то надписа ѥ былъ и на Латинскы и на Еврѣйскы ꙗзыцы!.....

Това разꙗснение ся унуждихмы да направимъ, зашто много учены богословцы Гърцы съ гордость выкѫть и казвѫть чи на крьста было писано и на Еленскы ꙗзыкъ, а на Славꙗнскы не было и съ томъ искѫть да кажѭть нѣшто си! Ако разпятие то Исусово бѣ ся случило въ Македониѭ или въ Тракиѭ, дѣ живѣꙗхѫ Славꙗни, разумѣва ся чи надписа штѣше да бѫди на Латинскы, Еврѣйскы и Славянскы[1]).

2.

Видѣхмы въ ислѣдованыя та си чи прѣселивши тѣ сѫ Кимбры или Кимерии (700 год. прѣды Христа) въ Тракиѭ сѫ приѣмѫть отъ учены тѣ академицы за праотцы Галовъ или Фрѫговъ (а по наше му тии Кимбри сѫ Гебри тѣ les Guèbres потомцы тѣ на ста-

---

[1]) Слѣдъ това слѣдовѫ по рѫкописьтъ: за Крьштеніе то на Прѣславскій дворъ и за Кирилла и Методія. Но азъ гу отвьрлѭмъ за това, защо то за сѫщо то сѫ говори и по прѣди. Мысля, чи сьчинительтъ е положилъ тѫзъ черновкѫ случайно на това имянно мѣсто въ съчинение то си: друго яче и ніе възможно—повтаряся слово въ слово. Да и освѣнь това, тукъ си нѣма мѣсто то. *Отъ издателя.*

ры тѣ Ѩриѩны), а вѣроисповѣдание то и ѩзыка тѣхъ Фржговъ, какъ то видѣхмы ѥ едно и исто съ наше то Бьлгарско; видѣхмы же Бьлгары тѣ въ Старж Планинж, 300 год. прѣды Христа, и то съ необоримы отъ ѩзыка доказатьлства; видѣхмы гы и въ нашъ повѣствуватьлнъ памятникъ, чи носили іоште и имя то Македоняны; видѣхмы възпомянаемы тѣ въ Омировы тѣ пѣсны παίανες=Пѣѩны и παιανικοὶ ὕμνοι=пѣѩничьскы пѣсны, т. е. чи Пѣѩнъ и Славѩнъ или пѣіж и славіж, сж едно и сжшто; тѣхъ сжшти же Пѣѩны видѣхмы и въ врѣмя то Александра Македонскаго, съ кого пакъ нашы тѣ Бьлгары имали работж, какъ то видѣхмы отъ памятника, што то никакво съмнѣние не остава чи Бьлгары тѣ сж были іоште прѣды Христа въ днѣшны тѣ си жилишта [1]). При томъ видѣхмы чи Бьлгары тѣ сж звали и Македонцы, какъ то и цѣла Тракиіж ѥ носила имя то Македониіж (иследовати и проч.).

Нека видимы сега пакъ Македонскы тѣ и Тракийскы тѣ Бьлгары и отъ подирь Христа, какво дѣйствие земжть въ Византийскж тж Империіж [2]). . . .

. . . . . .

Византийска та повѣстность ѥ съхранена доста обшырно и описва обстоѩтьлствено почти сичкы тѣ

---

[1]) Ные той зи прѣдмѣтъ сме разѩснили и доказали въ обшырность въ особно то си съчинение «Основни начала за Бьлгарскж тж най-старж повѣстность».

[2]) Тукъ пропущамъ нѣколко си рѣда на това основаніе, чи ги не намѣрихъ послѣдователни съ смысьль тж, какъ то съ придидуща та, тжй и съ послѣдующа та. *Отъ издателя.*

дѣла отъ поꙗвление то на таіж имперіж даже до падение то и подъ Турскж тж власть. Лице то же, кое то пьрво подигна таіж имперіж Великыи Костадинъ, іе познато добрѣ, какъ то и народы тѣ, кои то съдѣйствувахж на това. Списжка же на Императоры тѣ, кои сидѣхж на той-зи прѣстолъ отъ пьрваго до послѣднаго, іе съхраненъ и изслѣдованъ съ точность, што то не остава врьху тыя сичкы нѣкакавъ си непроницателенъ мракъ—баснословия, какъ то въ дѣла та на стары тѣ Грьцы. Кога то мѣтни чьловѣкъ единъ кратькъ само поглѣдъ врьху повѣстность тж на Византийскж тж имперіж, коіж то Грьцы тѣ смѣшно себіжть, вижда въ пьрвыи поглѣдь чи тꙗ имперіж ся съставꙗ отъ Костадина родомъ отъ Нишъ Бьлгарина (изслѣдовати) отъ смѣсь нѣколко си народамъ, а по най-голѣма та й чясть отъ Македонскы тѣ и Тракиискы тѣ Бьлгары и проч.

Кату ся приубьрна вѣкы грьцка та земꙗ въ Римскж провинциꙗ и ся подложи подъ главныи управитель Макодонии, въ обльсть тж Ахаиꙗ, какъ то и Македонскы тѣ и Тракиискы тѣ Бьлгары подпаднахж и тии подъ Римскж тж власть, старо-планинскы тѣ независимы Бьлгары, споразумени съ отвъдъ Дунавскы тѣ Бьлгары, кои такъ же не бѣхж подпаднжли подъ Троꙗна, а имянно съ онѣй-зи кои то владѣꙗхж тогава цѣлж Бессерабіж и Малаіж днѣсь названа Русиꙗ, споразумѣвши ся, казвамы, съ тѣхъ, какъ то и съ Волжянскы тѣ Бьлгары, отворихж вѣкы непрѣрывны битки съ Римляны тѣ и имахж да ся биіжть съ еднж смѣсь отъ тры народа, съединени подъ

Римскѫ тѫ власть и зближена отъ Християнство то отъ послѣ съ единъ ꙗгкъ и твърдъ съѭзъ, противъ некрьстены тѣ іоште тѣхъ Българы. Тꙗ смѣсь ся състоѣше отъ Римляны, отъ Македонскы тѣ и Тракийскы тѣ подвластни имъ Българы, какъ то и отъ малко то число грько и Арнаутовъ. Бо́иве тѣ ся продьлжавахѫ и страшны крьвопролития и ужасны разореныя и упустошеныя и въ 250—270 год. послѣ Христа Българскы тѣ съѭзны отдѣленыя достигнахѫ въ южнѭ Грьциѭ. Въ сѫшто то же врѣмя нападнахѫ на Кипръ, Кандиѭ, Пиреꙗ, на Лакедемонскыи заливъ и на Солунъ.

Пелопенесь при пьрвѫ тѫ си упустошенность притьрпѣ и другѫ, и никакво съпротивление не можа да направи Спарта, Аргосъ и Коринтъ на ново ся убьрнѫли въ пусты развалены. Двайси цѣли годины непрѣрывно ся сѫ продьлжавали тыя разореныя въ Биотиѭ, Акарнаниѭ и въ сичкѫ тѫ Еладѫ. Едва императоръ Клавдыи ѥ успѣлъ да въспрѣ разпростьрнение то на Българскѫ тѫ власть по тѣхъ мѣста, кои то, какъ то и выше казахмы, не бѣхѫ вѣкы Грьцкы, нъ римскѫ провинциѭ!

Отъ неѭ повременность пачева вѣкы борба та съ латниско то и Българско то племя и продьлжава ся до съставление то на Византийскѫ тѫ и іоште подалечь имперіѭ въ Новыи Римъ[1]). Българы тѣ дьржахѫ за средоточие си Старѫ Планинѫ и имахѫ спомоштници, свои тѣ отвъдь Дунава единоплеменницы

[1]) До десятыи вѣкъ до кога то ся ꙗви въ Византиꙗ грьцкыи ꙗзыкъ и пр.

чякъ до Волгѫ рѣкѫ, кои не бѣхѫ іоште приѣмнѫли Христиѩнство то, нъ, по крьштение то Прѣславскаго двора, разпростръни ся отъ тамо и между тѣхъ крьштение то ведно съ Бьлгарскѫ тѫ чьрковнѫ писменность. Латинско то же племя имаше испьрво срѣдоточие то въ Римъ, а отъ послѣ въ Византаионъ, призваныи Костандиновъ градъ и Новыи Римъ. Нъ тамо быше вѣкы единъ твьрдѣ силенъ съіѫзь, кой ся състоеши отъ сичкы тѣ подвластны Римлянамъ народы, а имяно отъ Илиричьскы тѣ, Македонскы тѣ и Тракиискы тѣ Бьлгары, и отъ Грько-Арнауты тѣ, кои сички бѣхѫ приѣмнѫли Христиѩнство то. Тукъ ся биѩхѫ Бьлгары противъ Бьлгары! по причинѫ чи едни тѣ бѣхѫ вѣкы Христиѩны, а другы тѣ дьржахѫ іоште старо то си отъ Хиндистана принесено Ѩриѩнско вѣроисповѣдание! Отъ съхранены тѣ въ чьрковныи ѩзыкъ израженыя противъ нехристиѩны тѣ, какъ то н-пр. поганинъ, нечестивъ, ѩзычникъ, и проч. Всѣкъ можи да разсѫди до каквѫ ѩростнѫ умразѫ ся были дошли тогава въ неіѫ дивѫ іоште повременность, и каквы страшны ефесы сѫ правили едни на другы, кога то ся сѫ счепвѫли! Отъ съставление то же на Византийскѫ тѫ империя, до крьштение то Прѣславскаго двора, най-голѣмо дѣйствие сѫ зѣмали въ сичкы тѣ й дѣла Македонскы тѣ и Тракийскы тѣ Христиѩны Бьлгары. Ные штѣмъ описа имяна та на нѣколко си императоры отъ тѣхъ Бьлгары и на нѣколко си полководцы, до колко то іе съхранего въ Византийскѫ тѫ самѫ повѣстность.

КОНЕЦЪ.

I.

БѢЛѢШКЫ ВРЬХУ КЕЛТЫ ТѢ [1]).

Между Францушкы тѣ и Германскы тѣ учены было е задьлго врѣмя прѣние врьху Келты тѣ, т. е. Германскы тѣ учены сѫ искали да докажѭть чи Келты тѣ были Германцы, а Францушкы тѣ учены сѫ постоꙗнствували въ мыслы тѣ си чи тѣ были Гали и проч. Источницы на едны и на другы сѫ были записаны тѣ и разсѣꙗны тѣ въ Грьцкы тѣ и Римскы тѣ списатели о Келтамъ. Най-послѣ Французы тѣ сѫ написали своꙗ тѫ повѣстность, приѣмши чи Келты тѣ и Кимбры тѣ были иихны тѣ праотцы.

Францушкы тѣ учены навождѫть и нѣколко си рѣчы стлро-Келтскы, какъ то и собствены нѣкои си имяна, тьлкуюшти гы по разны догадкы и проч.

Galls et Kimris=французы.

le druide Divitiac? Дивитиꙗкъ.

---

[1]) Тыя бѣлѣшкы ги помѣстямъ въ конецъ-тъ на книгѫ тѫ затова, защо то сьмъ ги намѣрилъ тѫй сложени отъ самыйтъ сьчинитель. Отъ това азъ заключихъ чи цѣль тѫ на сьчинителятъ е была да ся помѣстꙗтъ въ конецъ-тъ на това съчиненіе.

Отъ издателя.

Амедии Тиери.

1º il existait réellement ou Gaule deux peuples étrangers à la famille Gauloise proprement dite: les Aquitains et les Ligures;

2º Ces deux peuples étaient Jberiens.

Des Bellovèse=едно плѣмя отъ Келты тѣ. Бѣловезы и проч.

Peuples de premier rameau Gaulois, Celtes ou Galls.

Еленскы тѣ списателы казвѫть чи Galates сѫ Келты и проч.

Брѣмъ и Болгъ дошли въ Българиѭ 280 годины прѣды Христа (?) . . . . .

Tectosages дошли 280 пр. Хр. въ Старѫ Планинѫ. Auson, né dans le midi de la Gaule, poëte amoureux de son pays, dans sa célèbre l'histoire, nous informe que Bolga avait été le nom primitif des Tectosages (usque in Tectosages primaevo nomine Bolgas.

Totum Narbo fuit. Ausone Narb. vg.)

Les meilleurs manscrits—portent Belgarum, à l'exeption d'un cité par Taerne qui donne Vulgarum etc. Amed. Tyer introduction pag. 39—40.

Portent cette version, soutenue par les plus savants éditeurs (tous les manuscrits). J'ajouterais qu'un des chefs de l'émigration Tectosage en Grêce reçoit indifféremment dans les historiens le nom de Bolgius et ce-

lui de Belgius, comme si ce n'étaient que deux formes du même mot; qu'on nous permette de dire ici en passant que les traditions gaeliques d'Irlande nomment Bolg et Volg (Bholg) les peuplades belges venues du continent Gaulois dans cette île. Il n'y aurait donc pas lieu de s'étonner si Bolg, Volg, Valc ou Volk n'était autres que le mot Belg lui-même, alteré suivant le génie de la langue des Galls au milieu desquels les Belges Tectosages et Arecomikes avaient établi leur colonie.

Текстосагы тѣ сѫ установили въ Малѫ Азиѩ въ Фригиѩ Галатиѩ, послѣ уплячканье то на Гърциѩ, и то царство е дьржяло тамо до завладение то отъ Римляны тѣ на тѣхъ обльсти.

Любопытно чи въ Фригиѩ видѣхмы ꙗзыка Бьлгарскы, отъ Фригиѩ былъ Дардай. Въ Тектосагы тѣ же видѣхмы Друидизма, ꙗзыка и проч.—имя то Belgarum и проч. Бьлгарштина та водила на сѣкадѣ. .

. . . . . .

Rhône, Ῥοδανός, Rhed-an et Rod-an-eau rapid.

Adelung. Mithidat. tom. II, p. 68. Diction. gael et velsk. —

Garonnne, garumna—ὁ Γαρούνας strab. ptolem.

Rhenus ῥηνός.

(Kirk) le vent qui soufflait de nord ou est, les Gaulois le nommaient kirk: le fougueux ou le destructeur.

Tarbeles=Тьрбели, Τριβαλλοι, живѣли на близо съ Boii=Бои тѣ (изслѣдовати).

Bellovakes смѣсены съ Белгы тѣ Belges и проч.

Morins, qui habitaient la côte de détroit de Bretague — (морены) приморцы и проч.

Имяна Келто-Кимбровъ.

Francs=фржзи значило fier, intrepide, feroce, какъ то латинское ferox.

Фржзы тѣ живѣли подъ различны имяна около рѣкы тѣ Weser лат. Visurgis (озеро Везеръ и проч.).

Mein лат. Manus или Maganus.

Rhin лат. Rheuus—грьцк. Ῥηνός, по Келто-Кимбришки произходило отъ Reu—ain и значило бжрзотекжшта рѣка. Сравн. наша Руенъ, ругаштый=течяштыи силно, бьрзо; рой=тече бжрзо по-рой и другы.

Едно отдѣление Фржговъ, кое живѣло въ вжтрешности Голии, на мѣсто Yssel или Sala, носило название Saliens и проч. Тии были установили и законы познаты съ имя то Saliques, раздѣливши земга тж въ постояно притяжание. Сравн. нашсе Селгашкы, Влашкое Салаши = людие установени и не скытаюшти ся вѣкы и проч. Тому отдѣлению. Иулиганъ (въ 358 л. допустилъ да живѣгать въ Токсандрж, Toxandrie (Braland), подь нѣкаквы си условыя).

Clovis или Clodovvig—и проч. Miroveus=мировой. Стравонъ полага Белгы тѣ едно съ Венеты тѣ (Видити стр. книгж IV, pag. 194—195) и проч.

Kimbri, Kimmerii.

Le plus ancien écrivain qui fasse mention de ces Kimbris est Philémon, contemporain d'Aristote: suivant lui, ils appelaient leur océan Mori—Marusa, c'est-à dire mer Morte, jusqu'au promontoire Rubéas; au delà ils le nommaient Cronium. Ces deux mots s'expliquent sans difficulté par les langues que nous pouvons à bon droit considerer comme des restes des vieux idiomes Gaulois: môr et Cambrien, signifie mer, marvv, mourir, marvvsis; mort et crovnn, coagulé, gelé; en gaelie, cronn à la même valeur; Murchroinn, la mer glaciale: (Amed. Thyer. introduct. pag. 49).

По нашему мнѣнию имя то Kimbri е най-старо, а Галаты е Келты и проч. (изслѣдоват.).

Il faut ajouter que Ceso-rix et Boïo-rix, noms des chefs de l'armée cinbrique, ont toute apparence de noms gaulois (pag. 51. introduct.).

Белгы тѣ и Кимбры тѣ были се едно и сѫшто племя.

Amedie отъ ꙗзыка што издирва. L-gurien—Ligora, est d'ailleurs un mot bas qui signifie montagnard: li, illi, peuple, pays, gora, haut, élévé.

Забѣлѣшка.

Amed. Thyer. издирваюштъ старыи ꙗзыкъ на Голы тѣ, наводы свидѣтьлства отъ списатели, Христиꙗнскаго вѣка, кои казвѫть чи ся говорилъ по-нѣгдѣ

си Келтскы и Галатскы ꙗзыкъ, нъ нигдѣ не навождꙗть текстове. Само то доказатьлство за тѣхъ ꙗзыцы сѫ остали тѣ мѣстны имяна и другы, възпомянаемы отъ стары тѣ списателы Гърцы и Латины, кои то филолозы ты разлагѫть и искѫть да сравнявѫть тѣхъ сѫшты тѣ и ные сравнявами съ нашъ Бьлгарскы ꙗзыкъ и проч.

Gallois, en latin du moyen-âge. Vallus et Guallus, dérive du mot. Wal (Wale, Weal, walah, un étranger un Gaulois, un Romain и проч., спорядь Гричи и другы) par lequel les conquérants Teutous désignaient généralement les peuples occidentaux de l'empire romain, et, en particulier ceux de la famille gauloise.

Mais les habitans du pays du Galles ne l'ont jamais admis ni pour eux ni pour leur ꙗnque; ils s'appellent Cymry, ou Kymre и проч,—Cymry est traduit, en latin du moyen-âge, par Cymbri, Cumbri et Cambri и проч. Тое видно Гьбры и проч.

Имяна со бствены на прѣдводителы тѣ Галаты, въ Галатиѭ въ Малѫ-Азиѭ;

Ortiagon, chef des Tectosages. Combolomar et Caulotis, commendaient, l'un les Trocanes, l'autre les Tolistoboïes.

Галаты тѣ кога ходили на биткѫ съблачяли си дрѣхы тѣ и были сѫ голи (Tite-Live). — Chiomara жена та Ортиꙗга.

Brogitar, pontife de la mère des dieux, à Pes-

sinude (главенъ градъ въ Фригиѭ, дѣ Галаты тѣ бѣхѫ направили пьрвенствуюштыи си градъ). — Галаты тѣ сѫ звали обѣды тѣ си спорядь Грьцкы тѣ списателы, πέρναι, κάλλησται μὲν γαρ αἱ γαλατικαί πέρνας. (Athen. l. IV, c. 13). Сравни нашее пиръ, пиршенство, пиръ, пирнъ, а кореное бирь, (сравн. берѫ, съ-бира, събирамъ ся) пирнъ = събраніе, субатъ, съ-убѣдъ и проч.

Cinat (le terrarque), sa femme Camma-Sinorix (нѣ сыноричь?).

Cette identité de langage entre les Gaulois des bords du Rhin et les gaulois des bords du Sangarius et de l'Haly s'exprique d'elle même si l'on se rappelle que les Tectosages et les Tolistoboïes, les deux principaux peuples Galates, appartenaient originairement, comme les Belges, à la race Kimris. (histoire des Gaulois livr III. chapitre IV, pag 416—).

Bituit, chef de la garde de Mitridat, roi de Pont.

Забѣлѣшка.

Дѣ то говори Amédée Thyerry за отношение то Келто-Кимбришкаго ꙗзыка съ самскрытаго, т. е. съ коренны тѣ му рѣчы, да ся наведе текста и да ся кажи онова што казахмы за грьцкы тѣ рѣчы што ся нахождѫть въ него отъ насъ, т. е. чи тѣ нѣсѫ коренны рѣчы въ нашъ ꙗзыкъ, нъ цѣлы, произведены отъ сѫштествитьлны и проч. (intrad. pag. 105).

За Бои тѣ.

(53 introduction). Les fertiles terres de la Bohême

étaient habitées par la nation gauloise des Boïes, dont le nom, d'après l'orthographe grecque et latine prend les formes de Boïi, Boghii, et Boci, et qui figure le plus souvent dans l'histoire parmi des peuples non galliques.

Tous les historiens attribuent à une armée gauloise l'invasion de la grèce, dans les années 279 à 280: Appien nomme ces gaulois Kimbri (Appien Bellillyr. c. 4); or nous savons que leur armée se composait d'abord de Volkes-Tectosages, puis en grande partie de gaulois du nord du Danube (изслѣдовати).

Забѣлѣшкы врьху Друидизма.

Les druides enseignaient que la matière et l'esprit sont éternels, que l'univers, bien que soumis à de perpétuelles variations de forme, reste inaltérable et indestructible dans sa substance; que l'eau et le feu sont les agents tout-puissants de ces variations, et, par l'effet de leur prédominance successive, opèrent les grandes révolutions de la nature; qu'enfin l'âme humaine, au sortir du corps, vadonner la vie et le nouvement à d'autres êtres. L'idée morale de peines et de recompenses n'était point étangère à leur sistème de métempsycose. Ils consideraient les degrés de transmi-gration inférieures à la condition humain comme des états d'epreuve ou du chatiment; ils avaient même un autre monde, semblable à celui-ci, mais où la vie était constamment heureuse. L'âme qui passait dans ce séjour d'élection y conservait son identité, ses passions, ses habitudes; le guerrier y.

Οἱ δὲ Τεκτόσαγες καλούμενοι τῇ Πηρνήκῃ πλυσιάζουσιν, ἐθάπτοντο δὲ μικρὰ καὶ τοῦ προσαρκτόου πλευροῦ τῶν Κειμμένων, πολύχρυσόν τε νέμονται γῆν. Ἐοίκασι δὲ καὶ δυναστεῦσαι ποτὲ καὶ εὐανδρῆσαι τοσοῦτον ὥστε στάσεως ἐμπεσούσι ἐξελάσαι πολὺ πλῆθος ἐξ ἑαυτῶν ἐκ τῆς οἰκείας κοινωνῆσαι δὲ τούτοις καὶ ἄλλους ἐξ ἄλλων ἐθνῶν. Τούτων δ' εἶναι καὶ τοὺς κατασχόντας τὴν Φρυγίαν τὴν ὅμορον τῇ Καππποδοκία καὶ τοῖς Παφλαγόσι. Τούτου μὲν οὖν ἔχομεν τεκμήριον τοὺς ἔτι καὶ νῦν λεγομένους Τεκτόσαγας. Τριῶν γὰρ ὄντων ἐθνῶν, ἓν ἐξ αὐτῶν τὸ περὶ Ἄγκυραν πόλιν Τευτοσάγων λέγεται, τά δε λοιπὰ δύο ἐστί Τροκμοι καὶ Τολιστοβώγιοι. Τούτους δ' ὅτι μὲν ἐκ τῆς Κελτικῆς ἀπωκίσθησαν μηνύει τὸ πρὸς τοὺς Τεκτόσαγας σύμφυλον ἐξ ὧν δὲ χορίων ὡρμήθησαν οὐκ ἔχομεν φράζειν. Οὐ γὰρ παρειλήφαμεν οἰκοῦν τάς τινας νυνὶ Τρόκμους ἢ Τολιστοβωγίους (οὔθ) ἐηθβὴ τῶν Ἄλπεων οὔτ' ἐν αὐταῖς οὔτ' εἰδὸς εἰκὸς δ' ἐκλελοιπέναι διὰ τὰς ἀθρόας ἀπαναστάσεις, καθάπαρ καὶ ἐπ' ἄλλων συμβαίνει πλειόνων. Ἐπεὶ καὶ τὸν ἄλλον Βρέννον τὸν ἐπελθόντα ἐπὶ Δελφοὺς. Πραῦσον τινὲς φασιν. Οὐδὲ τοὺς πραύσους δ' ἔχομεν εἰπεῖν ὅπου γῆς ὤκησαν πρότερον.

Μετά δε τὰ λεχθέντα ἔθνη τὰ λοιπὰ Βέλγων ἐτιν ἔθνη τῶν παρακεανιτῶν, ὧν 'γένετοι μὲν εἰσὶν οἱ ναυμαχύσαντες προὶ Καίσαρα.... Τούτους οἶναι τοὺς γένέτους οἰκιστὰς εἶναι τῶν κατὰ τὸν Ἀδρίαν καὶ γὰρ οἱ ἄλλοι πᾶντες σχεδόν τι οἱ εἰς τῇ Ιταλία Κελτοὶ μετανάστησαν ἐκ τῆς ὅπερ τῶν Ἄλπεων γῆς, κατάπερ καὶ οἱ Βοῖοι καὶ Σένονες διά δε τὴν ὁμονυμίαν Παφλαγόνας φεσιναύτους.

СЪДЪРЖАНІЕ

КЛЮЧА БЪЛГАРСКАГО ꙗЗЫКА[1]).

1) Прѣдговоръ разясняюштъ когы и какъ ся ѥ породила таѩ мысьль съчинителя и какъ ѥ положилъ начала та си врьху тойзи си прѣдмѣтъ.

2) Уводъ разꙗсняюштъ основание то ключа Българскаго ꙗзыка. Пьрвата и послѣднѩ точка отъ дѣто ѥ започнѫло съставенье то ꙗзыка. Нѣмогласная буквица ь или най-слабыи и пьрвыи гласецъ чьловѣка. Попьлнено то лично мѣстоимяние а-сь, кое ѥ равно съ ь и кое изражава бытие то, сѫштество то чьловѣка. Самскрыто то неопредѣлно наклонение сѫштествитьлнаго глагола as=être=быти равно или исто съ Българско то личн. мѣстоим. а-сь=быти. Произведение и значение на рѣчь та ꙗзыкъ отъ личн. мѣстоим. а-сь или ꙗзь. Самата рѣчь ꙗзыкъ доказва сѫшто времено то си поѩвление съ чьловѣка на свѣтъ. Ꙗзыка съкрыва най-стары тѣ и най-истины тѣ начала повѣстности всѣкаго народа. Българска та рѣчь ꙗзыкъ дава единъ голѣмъ и узаритьлнъ

---

[1]) Това съдържаніе е написано отъ самыйтъ съчинитель.
Отъ издателя.

свѣтъ на ново то искуство ꙗзыка la sciense du langage. Въ другы ꙗзыцы нѣма това доказатьлство. Българскыи ꙗзыкъ ѥ едно неизчьрпаемо съкровиште за ꙗзыкоиспытание то la liguistique.

3) Старобългарско то а-сбуки какъ то ся находи въ стары тѣ ржкописы; разꙗснение какъ трѣба да са пиши.

4) Какъ ся писали и читали асбуки то стары тѣ Българы.

5) Тьлкувание на това читанье, т. е. разꙗснение, какво вѣроисповѣдно съкраштение ся съкрива въ него. Буква та в=вѣдѣ или вѣди и название то на самскрытѣ най-стары свяштены книгы Вѣди.

6) Буква та б, буки или букъви значи книгы, а нѣ богове.

7) Рѣчь та богъ сжща и въ старохалдѣйски ꙗзыкъ, какъ и Бѣлю (Бѣлъ богъ, небо, гадъ, белъ, сатанъ=сѣтенъ, лукавыи) (сравн. сѣть=лукавштина) и друг.

8) Какъ рѣчь та букви има значение то книгы?

9) Повѣствуватьлно съобразение какъ и другы тѣ народы са писале испьрво на лика и коры отъ Papyrus=папуръ и lotus=лотъ.

10) Грьцко то βίβλος и βίβλια ѥ заѣто отъ Финикиꙗны тѣ, какъ то и писменность имъ. Доказатьлства повѣствуватьлни отъ самы тѣ нихны списатели.

11) Пелазгы тѣ имали по-напрѣдь писменность отъ Гърцы тѣ и Пелазгы тѣ нѣсж были Гърцы, ни то сж говорили грьцкы ꙗзыкъ.

12) Тьлкувание на г=глаголи, д=добро, є=ѣсть.

13) Разглобление на рѣчь та глаголи и сравнение съ подобнѫ ней рѣчь гьгримъ.

14) Рѣчь та гьгримъ ся нахожда въ зандскѫ тѫ книгѫ Йснѫ въ сѫшто то значение какъ то и въ нашъ говоренъ ꙗзыкъ.

15) Подобни на таіѫ старо-Българскѫ молитвѫ; гльголе, добро, ѣсть, ся находи въ Йснѫ глав. I. XIII.

16) Разглобление на таіѫ молитвѫ рѣчь по рѣчь е чисто Българско читание и тьлкувание, а нѣ какъ то сѫ читали Евгенъ Бурнуфъ и Дюпперо.

17) Какво сношение има Зандскы ꙗзыкъ съ Самскрытыи, кому народу ѥ въ старость принадлежалъ, дѣ ся ѥ съхранилъ, какъ ѥ зѣлъ имя то Зандскы и какви книгы съдьржава Занд-авеста и проч.

18) Той народъ носи имя то Guébres=Гьбры, кое имя ся съхранило и въ нашѫ Българиіѫ.

19) Имя то Гебры ѥ искрывено отъ Грьцы тѣ — Κίμπροι или Κιμμέριοι.

20) Пьрвы тѣ Европѣйцы, кои сѫ открыли и прочели Зандскы тѣ книгы и проч.

21) Тьлкувание на рѣчь тѫ Uzarana=узарана въ молитвѫ тѫ Йснѫ.

22) Каквы молитвы сѫ имали стары тѣ Йриꙗны на истечение то на зорѫ тѫ, т. е. прѣды да сѫ раздѣліѫтъ Занды тѣ отъ Самскрыты тѣ, или по-право да кажимъ, прѣды да ся раздѣліѫтъ Вѣды тѣ и Занд—авести; отломакъ отъ Rig — Veda=Риг—Вѣда—врьху това.

23) Забѣлѣшка съ единство то на вѣрвание то, кое іе съхранено и до днѣсь въ Българы тѣ врьху зли тѣ духове, кои ушь бродіжтъ ноштж до дѣ ся поіжви зора та и проч. Отломакъ врьху того отъ Рамаѩана.

24) Тьлкуване на ж=живѣти, ѕ=зѣло, з=земя. Буква та ѕ, какъ ся произноси въ народа, и каквo разѩаснение имжтъ написаны тѣ съ неіж рѣчы и какъ трѣба да ся тьлкува тукъ, т. е. въ това старо-Българско вѣроисповѣдно съкрьштение и проч.

25) Какво уважение сж отдавали четникамъ на святы тѣ книгы Вѣди тѣ, Индийцы тѣ и проч.

26) Тьлкуване на и=иже, ї—к—како, л=люди, м=мыслите, и какъ ся связва това вѣроисповѣдно съкраштение съ горѣ изложены тѣ и проч.

27) Н=нашъ, о=онъ, п=покой. Тьлкуване или отговоръ на подразумяемыи въпросъ горѣреченихъ.

28) Стары тѣ Българы сж вѣрвали въ безсмьртие то души, какъ то и Ѩриѩаны тѣ и проч.

29) Р=рьци, с=слово, т=твьрдо тьлкуване или изискаеми тѣ дѣла практична та чясть того съкраштения вѣры и сравнение съ тая наука въ самскрыты тѣ книгы.

30) Рѣчь та Самскрытъ іе Българска чиста рѣчь, какъ то іе писана въ Индийскы тѣ книгы, а нѣ Сансскрытъ, какъ то іж пишіжтъ Европѣйцы тѣ.

31) Забѣлѣшка врьху мысьль тж, коіж сж имали сичкы тѣ стары исповѣданыя за безсмьртие то души бжджшто и възнагражденне и проч.

32) Оу=укъ, ф=фрьтъ, χ=хѣръ. Тьлкувание и доказатьлство на важно то и высоко тайно съдьржание въ тия тры рѣчы съ сравнение то отъ Самскрыты тѣ книгы и проч.

33) Въ Сиѥмскы тѣ книгы имѥна чисто Бьлгарскы, какъ то и иноцы тѣ имъ носѣжтъ имя Самоцы на тѣхенъ старъ ѥзыкъ и проч.

34) Какво мнѣние сѫ имали Индийцы тѣ за Richa=sages divinisés и какво почитание имъ сѫ отдавали и проч.

35) Отломакъ отъ Рамаѥна разѥснѣюштъ, какъ чюдотворнѫ силѫ сѫ отдавали Индийцы тѣ на убожены тѣ си мѫдрецы (Richis) и проч.

36) Друиды тѣ и Друидизма или сравнение съ наше то народно вѣрвание о нимъ съхранено и до днѣсь въ народа.

37) Кратакъ поглѣдъ врьху французшкѫ тѫ найстарѫ повѣстность или разѥснение што сѫ были Галы тѣ и Franchs=фрѫзы тѣ, коимъ ся казвѫтъ прави потомцы днѣсь Французы тѣ и проч.

38) Рѣчь та Veser = Везеръ, Rein = Рюенъ, Saliens = Салиѥни, Ussel = у—селъ, или sala=села, законы тѣ: Saliques=селѥшкы и проч.

39) Merovinges=Миро-воювичы тѣ и проч.

40) Обшырно разѥснение на рѣчь тѫ Franks= Фрѫгъ и проч.

41) Съобразение съ повѣстность та врьху това разѥснение и проч.

42) Тождественность на Варягы тѣ съ Фрѫзы тѣ и проч.

43) Въ опомянаемы тѣ Βαρράγγοι, Φράγγοι отъ Византийцы тѣ до XI и XII вѣкъ и проч.

44) Какво тьлкувание даватъ днѣшны тѣ учены на рѣчь тж Βαρράγγοι и проч.

45) Жрьцы тѣ (поноветѣ) на стары тѣ Фржзы сж звали Друиды, и учены тѣ произвожджтъ тая рѣчь отъ derw=дьрв=chêne=джбъ и казвжтъ чи тꙗ рѣчь была старо-Кимбришка или старо-Келстка.

46) Вѣрвание то имъ въ единаго Бога въ безсмьртие то души, бжджшти свѣтъ, наказание и възнаграждение то по дѣламъ и проч.

47) Попове тѣ имъ были лѣкары, естествословцы, звѣздоброицы и проч. Гражданская и вѣроисповѣдная власть была въ тѣхны тѣ ржцы и проч.

48) Най-главны тѣ отъ тѣхъ носили имя bardes=бърды, брьды, броды, бродняцы=скитаюштиися и проч.

49) Джбова та Имила входила въ баꙗния та и ликувания та имъ и проч.

50) Стьклѣнии валꙗкъ кого сж носили Друидскы тѣ попове въ знакъ чина имъ и проч.

51) Спомянаемы тѣ отъ Латины тѣ Голскы богове—Бѣленъ=богъ сльнца, Таранъ=богъ грьма и проч.

52) Между Друидскы тѣ попове и Самоцы имало и жены и съхранило ся имя то на еднж отъ тѣхъ Milne=Милна—Милка и проч.

53) Въспомянаемы тѣ горскы дивы отъ стары тѣ Елены подъ имя то Δροϊάδες и дьрво то δρῦς=джбъ нѣсж грьцкы рѣчы, нъ чисти наши Българскы и проч.

54) Какво сж записали днѣшны тѣ учены врь-

ху старо то вѣрванье на Славяны тѣ и нѣколко имяна на богове тѣ имъ и проч.

55) Какво сѫ записали Византийцы тѣ имянно врьху Българскы тѣ стары попове, по поводу на Българскѫ тѫ славнѫ побѣда надъ Ромеогрьцы тѣ при рѣка Зуртѫ и проч.

56) Разꙗснение на рѣчь тѫ derw=дьрвъ, и на рѣчь δρῦς=дѫбъ, отъ кои произвождатъ δρυϊάδες и druides, дьрьвитъ и проч.

57) Българскы тѣ змѣюве, Самодивы, Самовилы и Горскы-дивы и Горскы-вилы, коимъ тоже народъ отдава жилишта въ дѫбравы и проч.

58) Змѣюво то Кравайче и Индийско то чяродѣйно Павитра=кравайче отъ пять или седемъ трявы съвито, и называемо на Самскрытъ ꙗзыкъ дарба и проч.

59) Народно то Българско вѣрванье врьху змѣюве тѣ, и Само-дивы тѣ и проч.

60) Десять народны стары пѣсны потвьрдяюшти сичко што сѫ уписали учены тѣ врьху Друиды тѣ и Друидизма и проч.

61) Рѣчь та гайда сѫшто и на Зандскы ꙗзыкъ. Старо-Българскы тѣ грайны (музикалны) орѫдия—воены тѣ трѫбы и рогове на стары тѣ Българы. Омировы тѣ Παίανες=Пѣꙗне и παιανικοὶ ὕμνοι=пѣꙗническы пѣсны; бакъ сѫ ходили Българы тѣ въ старость на бой, какъ гы испроваждалъ и посрѣшталъ народъ. Пѣꙗны тѣ въ Александрово то врѣмя. Пѣіѭ и Славіѭ има сѫшто значение. Пѣꙗнъ и Славъ или Славꙗнъ тоже ꙗ сѫшто. Имя то Славꙗнъ ꙗ отъ послѣ приложено надъ имя то Българинъ, кое значи

въ пьрвобытность сѣꙗшти жито или житыи (agriculteur = орачъ) ѣдѣштыи Бьлгуръ, Бльгурь или Булгурь и проч.

62) Забѣлѣшка. Имя то Milne=Милка съхранено въ Друиды тѣ, съхранило ся и въ нашы тѣ Само-дивишкы пѣсны, какъ то и имя то Неда въспитавшая Грьцкаго бога Зевса и проч.

63) Имя то Стоꙗнъ играй най-голѣма рола въ Само-Дивишкы тѣ пѣсны, то имя ся находи и въ Самскрытъ ꙗзыкъ Sthanou тьлкувано le stable=постоꙗнъ и было едно отъ имяна та Civa=Сива бога. Бьлгарско то имя Станъ, Стану, Станю и проч. какъ то и Сиву, или Сива, Сивку и проч.

64) Джбова та Имила, каква рола играе днѣсь въ народны тѣ Бьлгарскы вѣрваныя и проч.

65) Стькляныи валꙗкъ или Зьминскыи камакъ и вѣрвание то на нашы тѣ Бьлгары за рогаты тѣ зьмы и за сплитание то на много зьмы въ едно мѣсто и проч.

66) Возпомꙗнаемыи цѣлитьлнъ камакъ въ крьштение то Прѣславскаго двора и употрѣблѣние то на такавъ камакъ іоште по нѣкои си мѣста въ Бьлгариіѫ и проч.

67) Дошавшы тѣ Галаты, тры вѣка прѣды Христа, и нихны тѣ прѣдводителы Brême=Брѣмъ, Bolgue=Болгъ,—и Трако-Илиричьскыи народъ, кого сѫ найшли тамо и тровены тѣ отъ тѣхъ гозбы и кладенцы и проч.

68) Какъ тьлкувѫть имяна та имъ учены тѣ Французы по Старо-Келтскы мьртавъ ꙗзыкъ, а какъ гы тьлкувамы ные на живъ Бьлгарскы ꙗзыкъ.

69) Това повѣствувателно събытие ся съхранило и въ нашы тѣ народны пѣсны и проч.

70) Разборъ чи тии Фржзы или Галаты сж были Бьлгары и говоряшти единъ исти ѩзыкъ, какъ то и приписаемыи тѣмъ Друидизмъ ѥ се отъ старо то Бьлгарско вѣрвание и проч.

71) Упровьргание конечно и за всегда на мысьль тж чи Бьлгары тѣ и Славѩны тѣ дошли ушь нѣколко си вѣка подирь Христа въ Тракиѩ и проч.

72) Иродотово то свидѣтѣлство врьху Тракийскыи народъ и разборъ врьху това свидѣтѣлство и проч.

73) Разглобитьлно изслѣдование на собствены тѣ имяна на нѣкои си прѣдводители и царие Галовъ — Фржговъ, кои несж доходили въ Старж Планинж никакъ, какъ то Брѣмъ и Болгъ съ свое то отдѣление и проч.

74) Тьлкувание на народно то имя Boïens, Boïi, и Boioarïi праотцы Галовъ, съ Бьлгарско то Бой, войны, Boisci = Боискы. Бьлгарско то Боиковцы и проч.

75) Тьлкувание на собствены тѣ имяна: Clovis, Clodo-mir, Charibert, Sigebert, Dagobert и сравнение съ нашы тѣ съставены собствены имяна и проч.

76) Имя то Кубратъ.

77) Народны Бьлгарскы пѣсны възпомянаюшти Галаты тѣ въ Бьлгариіж пѣѩми и до днѣсь отъ народа ни.

78) Забѣлѣшкы врьху тыя пѣсны и доказатѣлство необоримо на повѣствуватѣлно то имъ съдьржание.

79) Отломакъ отъ Бьлгарскж безименж ржкопись врьху старо то бытие на Бьлгары тѣ подъ имя то Гимеры и Кимеры, т. е. Кимбры и Кимерты, и възпомянание Брѣма и Болга кату царие пьрвыи Славѩнскы и втори Бьлгарскы и проч.

80) Разборъ врьху тая ржкопись относитѣлно наведенаго отломака и проч.

81) Повѣствуватьлны разборны доказатьлства: чи Бьлгары тѣ сж имали писменность и книжнина прѣды крьштение то Прѣславскаго двора и чи тѣ нѣ са ся крьстили отъ Грьцы тѣ, ни то Св. паше писание ѥ приводъ отъ грьцкы ꙗзыкъ и проч.

82) Крьштение то Прѣславскаго двора спорядъ легендж тж (приказкж тж)....

83) Мнимо то изобрѣтение на Славꙗнскж тж писменность отъ Кирила спорядъ легендж тж.

84) Славꙗны тѣ приѣмнжли безусловно тая легендж и най-паче Руси тѣ и разпространяватъ іоште чи Богъ и Святыи Духъ избрали Грьцы тѣ и тѣхенъ ꙗзыкъ да разпрострьніжтъ Христовж тж наукж и проч.

85) Упровьргание на таіж глупж мысль отъ самы тѣ Свяштены каноническы книгы.

86) Основа та и най голѣма та добрина на Христовж тж наукж и проч.

87) Дарба та Святаго Духа на пьрвы тѣ проповѣдницы благовѣствувания и проч.

88) Текстъ отъ самы тѣ дѣꙗныя посланниковъ врьху ꙗзыцы тѣ што сж говорили по слѣдствию на даденж тж имъ дарбж отъ Духа Святаго въ петдесятницж и проч.

89) Сказание Св. Епифания Епископа Киприскаго за дванадесять тѣ посланници, кой отъ дѣ ѥ былъ родомъ, дѣ ѥ проповѣдалъ и дѣ ѥ скончалъ.

90) Изводъ на повѣствуватьлнж тж часть отъ дѣяныя та посланниковъ, доказаюштъ чи Македонскы

тѣ Българы сѫ съставили пьрвѫ тѫ Христовѫ чьрквѫ въ Европѫ и чи тии сѫ зѣли най-голѣмо участие въ разпространение то Християнства и проч.

91) Павелъ и негова та проповѣдь начнѫвши отъ Дамаска и скончилъ въ Римъ и проч.

92) Павлово то послание отъ Коринтъ Римлянамъ и описаема та отъ него развратность, кога ѥ безъ съмнѣние видѣлъ въ Коринтъ.

93) Съобразение съ свидѣтьлства та съхранены въ най-старѫ тѫ повѣстность Грьковъ врьху развратность тѫ имъ и заключение чи Павелъ не ѥ увеличилъ това описание и проч.

94) Македонскы тѣ Българы провождѫть помощть на Християнско то братство въ Иерусалимъ и проч.

95) Павлово то свидѣтьлство чи Македонцы тѣ му праштали помощть кога то имъ поискалъ и проч.

96) Пьрво то послание Павлово къ Солунянамъ, отправено Цьрквѣ Солунстѣй и проч.

97) Забѣлѣшка врьху това писмо и проч.

98) Заключение врьху тыя необоримы доказатьлства и проч.

99) Разборъ врьху причины тѣ поради кои то Македонскы тѣ Българы сѫ приѣмнѫли тѫй лесно Християнскѫ тѫ наукѫ и проч.

100) Причины тѣ поради кои то Грьцы тѣ нѣсѫ приѣмнѫли въ тѣхъ времена Християнство то и проч.

101) Свидѣтьлство отъ Лукиана, два вѣка подирь Христа, чи въ Гърциѭ іоште до тогава Християнство то не ѥ было въведено и проч.

102) Това исто ся потвьрдѣва и отъ житие то